

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİMDALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GÜVENLİK KONSEYİNİN İRAK'IN KUVEYT'İ İŞGALİ SONRASINDA
ALDIĞI KARARLARA (1990-1991) İLİŞKİN AMPİRİK BİR ÇALIŞMA**

Saddam Dahham Abdulazeiz ABDULAZEIZ

EYLÜL 2016

Tez Başlığı: "Güvenlik konseyi'nin Irak'ın Kuveyti İşgali Sonrasında Aldığı Kararlara
(1990-1991)İlişken Ampirik Bir Çalışma,

Tezi Hazırlayan: Saddam Dahham Abdulazeiz ABDULAZEIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mehmet YAZICI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığını onaylıyorum.

Prof. Dr. Mehmet TURHAN

Kamu Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez tarafımdan incelenmiş olup yüksek lisans tezi olarak uygun bulunmuştur.

Yrd. Doç. Dr. Uğur BAYILLIOĞLU

Tez Danışmanı

Tez Jüri Tarihi: 07.09.2016

Tez Jüri Üyeleri:

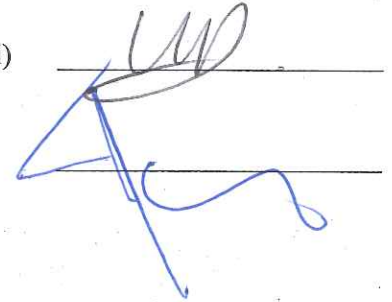
Doç. Dr. Cavid ABDULLAHZADE (Ankara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Uğur BAYILLIOĞLU (Çankaya Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. İlker KILIÇ (Çankaya Üniversitesi)

İNTİHAL BULUNMADAĞINA İLİŞKİN SAYFA

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak tez çalışmamda bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallar gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı-Soyadı : Saddam Dahham Abdulazeiz ABDULAZEIZ

Tarih : 07/09/2016

İmza :

ÖZET

GÜVENLİK KONSEYİ'NİN IRAK'IN KUVEYTİ İŞGALİ SONRASINDA ALDIĞI KARARLARA (1990-1991) İLİŞKEN AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

ABDULAZEIZ, Saddam Dahham Abdulazeiz

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Uğur BAYILLIOĞLU

Eylül 2016, 117 sayfa

Medeniyet ve insanlık ülkesi olan Irak, bazı sistemlerden ve yönetimlerden kaynaklanan hatalardan dolayı yüzyıllar boyunca birçok sıkıntı yaşamıştır. Irak Devleti, özellikle de 1990 yılında Irak Silahlı Kuvvetleri'nin Kuveyt'i işgal etmeye başlamasıyla uluslararası hukuku çiğnemiş oldu. Irak, uluslararası hukuk kurallarına ters düşen faaliyetlerde bulunduğu ve kendisine Uluslararası Hukuka göre hareket edilmesi gerektiğini söyleyen devletlere karşı çıkması sonucunda son derece sıkıntılı günler yaşamıştır.

Bu bağlamda Birleşmiş Milletlere üye ülkeler, "Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"nin yedinci bölümünü dayanak göstererek Irak'a karşı belli kararlar alınmasını istediler. Alınan bu kararlar doğrultusunda Irak'a ticari, mali ve ekonomik birçok yaptırım uygulandı. Irak'a savaş açma, Irak'ın Kuveyt topraklarından kovulması, askeri güç kullanarak Kuveyt Devleti'ne bağımsızlığının iade edilmesi vb. bir dizi kararlar alındı.

Buna karşılık Güvenlik Konseyinin 1990-1991 yılları arasında aldığı kararlar ve bu kararların bir kısmının Amerika Birleşik Devletleri ve diğer koalisyon ortakları tarafından uygulanması, insan haklarının açıkça çiğnendiğini göstermektedir. Özellikle de Irak halkı açısından bu böyledir. Çünkü bu kararlar uluslararası hukuka aykırı kanunlar idi. Bu kararlar neticesinde çocuklar aç bırakılmış, suçsuz-günahsız insanlar öldürülmüş, çevre kirletilmiş ve devletin alt yapısı yok edilmiş idi. Ayrıca Irak'ın Uluslararası Hukuk ve kuralları çiğnediği söylenerek verilen cezalar -pişman ettirme bağlamında- türlü yaptırımlar ve nicesi özellikle Irak toplumunda derin yaralar açmıştır.

Tezimiz iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım: Irak'ın siyasi tarihi, Osmanlılar dönemindeki Irak, Baas Partisinin yönetime geçmesi, Irak-İran Savaşı, Birleşmiş Milletler Tarihi ve Irak'ın Birleşmiş Milletlerle olan ilişkisi; İkinci kısım: Barındırdığı ana birimleri, hedefleri ve prensipleri ile Birleşmiş Milletlerin teşkilat yapısını içermektedir. Üçüncü kısım ise Güvenlik Konseyinin ihtisas alanlarını, oylama usul ve yöntemini, veto yetkisini, yaptırım gücünü ve uluslararası barış ve güveni korumadaki rolünü içermektedir.

İkinci bölüm ise Irak'ın Kuveyt'i işgal nedenlerini, Güvenlik Konseyinin 1990-1991 yılları arasında Irak'a ilişkin kararlarını, vetolarını, bunların ayrıntılı olarak açıklamasını ve son olarak Güvenlik Konseyinin yedinci bölümü ile Irak'ın ilişkisi anlatılmıştır.

ABSTRACT

EMPIRICAL STUDY ON DECISIONS TAKEN BY SECURITY COUNCIL BETWEEN 1990-1991 AFTER IRAQ'S INVASION OF KUWAIT

ABDULAZEIZ, Saddam Dahham Abdulazeiz

Graduate Thesis

Institute of Social Sciences

Department of Public Law

Thesis Supervisor: Ass. Prof. Dr. Uğur BAYILLIOĞLU

September 2016, 117 Pages

Iraq, as a country of civilization and humanity, has suffered from certain systems and administrative mistakes for centuries. State of Iraq breached the international laws particularly after Iraqi Armed Forces invaded Kuwait in 1990. Iraq confronted challenges, since it carried out activities contrary to the international rules and objected the countries which warned it to act as per international law.

In this context, member states of United Nations asked for the decisions to be taken against Iraq based on the Chapter Seven of United Nations Charter. In line with these decisions taken, many commercial, financial and economic sanctions have been implemented on Iraq. A range of decisions, such as declaring war against Iraq, repelling Iraq from Kuwait territories and regaining the independence of the State of Kuwait through the usage of military power, was taken.

Despite this, the decisions taken by Security Council between the period of 1990-1991 and enforcement of these decisions by United States of America and other coalition partners show that human rights have been clearly violated. This is the case from the perspective of Iraqi people, since these decisions were contrary to the international law. As a result of these decisions, children were starved, innocent people were killed, the environment was polluted and the infrastructure of the state

was destroyed. Furthermore, the punishments and many various sanctions implemented in order to make Iraq regret by claiming that Iraq violated the international laws, deteriorated particularly Iraqi society.

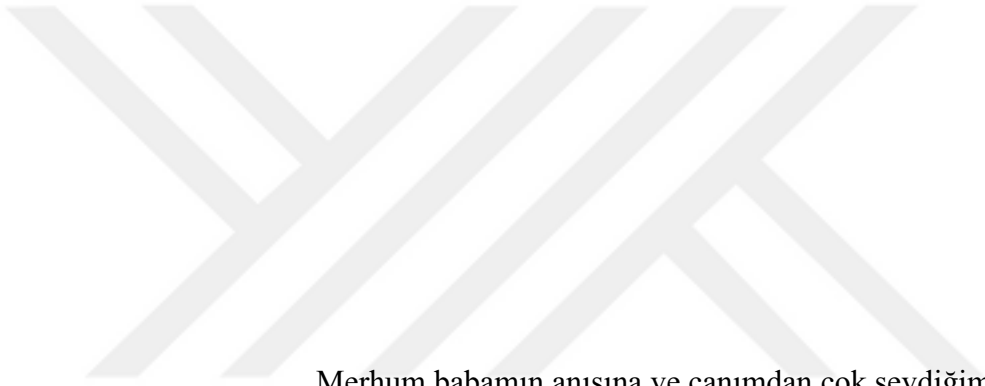
Our thesis consists of two parts. First part contains three sections. First section includes political history of Iraq, Iraq in Ottoman era, Baas Party's taking the power, Iraq – Iran War, History of United Nations and relationship of Iraq with United Nations; and the second section includes the organizational structure of the United Nations together with its main departments, the objectives and principles. And third section includes specialized fields, voting procedures and methods, veto power, and enforcement power of Security Council and its role in keeping international peace and security.

In the second part, the reason of Iraq's invasion of Kuwait, the decisions and vetoes of Security Council against Iraq between the years 1990-1991, and their detailed explanations, and finally the relationship of Chapter 7 of Security Council with Iraq have been explained.

TEŞEKKÜR

Öncelikle benim için hem bir hoca hem bir kardeş olan, alıőmalarım sırasında beni yönlendiren, gerekli bilimsel yeterliliği kazanmam için desteklerini esirgemeyen Değerli Hocam Yrd. Doç. Dr. Uğur BAYILLIOğLU'na sonsuz saygı ve őükranlarımı sunuyorum.

Aynı şekilde bu çalıőmam ve araőtırmamda bana yardım eden herkese teşekkür ederim.

Merhum babamın anısına ve canımdan çok sevdiğim anneme...

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İNTİHAL BULUNMADAĞINA İLİŞKİN SAYFA.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE GÜVENLİK KONSEYİ İLE BİRLİKTE IRAK

1.1. Irak'ın Siyasi Sistemine İlişkin Tarihi Bir Değerlendirme	5
1.1.1. Osmanlı İmparatorluğu Yönetimindeki Irak	7
1.1.1.1. Osmanlı Irak'ı (1532 – 1918).....	7
1.1.1.2. 17. Yüzyılda Mutlak Yerel Yönetim	8
1.1.1.3. 18. Yüzyılda Memlûkler Dönemi	9
1.1.1.4. Mithat Paşa Dönemi (1869 – 1872).....	11
1.1.1.5. 19. Yüzyılın Ortalarında Osmanlı Islahatları.....	12
1.1.1.6. Osmanlı Yönetiminin Sonu	12
1.1.2. Baas Partisinin Yönetimi Ele Geçirmesi	14
1.1.2.1. Ordunun 14 Temmuz 1958 Yılında Gerçekleştirdiği Darbe ile Irak'ta Krallık Sistemi'nin Son Bulması	14
1.1.2.2. Baasçı – Saddamcı Devlet	15
1.1.3. İran - Irak Savaşı	19
1.1.3.1. Irak ile İran Arasındaki Çekişme İki Devlet Arasındaki Anlaşmazlıklar.....	19
1.2. Birleşmiş Milletler Tarihçesi.....	23
1.3. Güvenlik Konseyinin İran – Irak Savaşını Sonlandırmasındaki Rolü	24

1.3.1. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 6. Bölüme Uygun Olarak Güvenlik Konseyinin İran – Irak Savaşını Çözmedeki Rolü.....	25
1.3.2. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. Bölümüne Uygun Olarak Güvenlik Konseyinin İran – Irak Savaşı'nı Sonlandırmadaki Rolü.....	26
1.4. Birleşmiş Milletlerin Kuruluşu, Kuruluş Şeması ve Sözleşmesi	27
1.4.1. 1944 Tarihli Dumbarton Oaks Konferansı.....	29
1.4.2. 1945 Tarihli Yalta Konferansı.....	29
1.4.3. 1945 Tarihli San Francisco Konferansı.....	30
1.4.4. 1945 Tarihli Londra Konferansı.....	30
1.4.4.1. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.....	31
1.5. Birleşmiş Milletlerin Hedefleri ve Prensipleri	31
1.5.1. Birleşmiş Milletler Örgütünün Hedefleri	31
1.5.2. Birleşmiş Milletler Prensipleri	33
1.6. Birleşmiş Milletlere Üyelik.....	33
1.6.1. Üyelik Şartları	35
1.6.1.1. Birleşmiş Milletlerin Ana Organları.....	36
1.7. Güvenlik Konseyinin Oluşumu.....	40
1.7.1. Güvenlik Konseyine Üyelik	40
1.7.1.1. Daimi Üyeler (<i>Permanent Member</i>).....	40
1.7.1.2. Daimi Olmayan Üyeler (<i>Non-Permanent Members</i>).....	41
1.7.2. Güvenlik Konseyinde Temsil.....	42
1.7.3. Konsey Üyelerinin Daimi Katılımı	43
1.7.4. Güvenlik Konseyinin Başkanlığı.....	43
1.7.5. Genel Sekreterin Güvenlik Konseyi İle Olan İlişkisi	43
1.8. Güvenlik Konseyinin Toplantıları.....	44
1.8.1. Güvenlik Konseyinin Özellikleri.....	44
1.8.1.1. Konseyin Anlaşmazlıkları Barışçıl Yöntemlerle Çözmesi.....	45
1.8.1.2. Uluslararası Güven ve Barışın Tehdit Edilmesi Durumunda Güvenlik Konseyinin Yetkisi	46
1.8.2. Güvenlik Konseyinde Oylama Şekli ve Veto Yetkisi	47
1.8.2.1. Veto Yetkisi	49
1.8.2.1.1. Veto Yetkisi	49
1.8.2.1.2. Veto Yetkisini Öngörme	50

1.8.2.2.3. Veto Yetkisinin Takdiri	51
1.8.3. Güvenlik Konseyi Kararlarının Hukuki Etkisi	52
1.8.4. Güvenlik Konseyinin Uluslararası Barış ve Güvenliği Korumadaki Rolü	57
1.8.4.1. Geçici Tedbirler	58
1.8.4.2. Askeri Olmayan Toplu Tedbirler	58
1.8.4.3. Askeri Toplu Tedbirler	59
1.8.5. Irak'ın Birleşmiş Milletlerle Olan İlişkisi	59

İKİNCİ BÖLÜM

IRAK'IN KUVEYT'İ İŞGALİ VE GÜVENLİK KONSEYİ'NİN KARARLARI (1990-1991)

2.1. Kuveyt'in İşgal Edilme Nedenleri ve İhtilafı Doğuran Tarihsel Arka Plan:	61
2.1.1. Körfez Borçları	62
2.1.2. Irak'ın Kendisine Özel Olarak Denize Açılan Bir Çıkış Kapısına Olan İhtiyacı	63
2.1.3. Irak'ın Kuveyt'i Kara Sınırına Tecavüz Ettiği Konusunda İthamda Bulunması	64
2.2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Harekete Geçiş (660 Sayılı Karar)	64
2.3. Askeri Olmayan Zorlama Yolları Öngören Kararlar (661 – 662 – 664 – 665-666 – 667 -669-670-674-677 Sayılı Kararlar)	66
2.3.1. 661 No'lu Karar	66
2.3.2. 662 No'lu Karar	68
2.3.3. 664 No'lu Karar	69
2.3.4. 665 No'lu Karar	69
2.3.5. 666 No'lu Karar	72
2.3.6. 667 No'lu Karar	72
2.3.7. 669 No'lu Karar	72
2.3.8. 670 No'lu Karar	73
2.3.9. 674 No'lu Karar	73
2.3.10. 677 No'lu Karar	74
2.4. Kuvvet Kullanma Yetkilendirmesi Yapan 678 No'lu Karar	75

2.5. Çatışmayı Sona Erdiren Kararlar (686 – 687 – 688 No’lu Kararlar).....	78
2.5.1. 686 No’lu Karar.....	79
2.5.2. 687 No’lu Karar.....	81
2.5.3. 688 No’lu Karar.....	88
2.6. 1991 Yılında Alınan Diğer Kararlar	
(689, 692, 699, 700, 705, 706, 707, 712, 715 Sayılı Kararlar)	89
2.6.1. 689 No’lu Karar.....	89
2.6.2. 692 No’lu Karar.....	90
2.6.3. 699 No’lu Karar.....	90
2.6.4. 700 No’lu Karar.....	91
2.6.5. 705 No’lu Karar.....	91
2.6.6. 706 No’lu Karar.....	92
2.6.7. 707 No’lu Karar.....	93
2.6.8. 712 No’lu Karar.....	93
2.6.9. 715 No’lu Karar.....	94
2.7. Güvenlik Konseyinin Irak'taki Rolünün Belirlenmesi	94
2.8. Irak'ın 7. Bölüm İle Olan İlişkisi.....	98
SONUÇ.....	101
KAYNAKÇA	106
ÖZGEÇMİŞ.....	117

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşmiş Devletleri
age.	Adı geçen esaslar
BM	Birleşmiş Milletler
Bkz./bkz.	Bakınız
c.	cilt
E.	Esas numarası
f.	Fıkra
m.	Madde
R.G.	Resmi gazete
s.	sayfa
UAD	Uluslararası Adalet Divanı
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
Vr.	Veto Right
Y.	Yıl
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Eski çağlarda Irak, Dicle ve Fırat nehirlerine oranla iki nehir arasındaki ülke olarak adlandırılmaktadır. Bu medeniyet, Nil Vadisi Medeniyeti gibi -yan yana- aynı döneme denk gelen en eski medeniyetlerden biri olarak kabul edilmektedir. Irak tarihi on bin yıl kadar eskiye dayanmaktadır. Sasanilerden beri Irak'ın nüfusunun çoğunluğu Arap idi. Irak, Sümeriyye/ el-Ekdiyye/ Babil ve Aşurlu imparator tarafından yönetilmekte idi. Irak, o dönemde İslam Halifeliği'nin merkezi konumunda idi. Üstün refah seviyesi ve medeniyet konusundaki ilerlemeleriyle bu dönem, Irak'ın altın çağını yaşadığı dönemdi. Bu dönem bazı tarihçiler Bağdat'ı dünya başkenti olarak adlandırmışlardır. Moğollar tarafından gerçekleştirilen bir dizi saldırı ve savaştan sonra Abbasi Devleti 1258 yılında Moğollar tarafından yıkıldı. Bu durum, Osmanlı güçlerinin Irak'a girerek yaklaşık 400 yıl hüküm sürmesine kadar böyle sürdü. Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı sonrası yıkılıp 1921 yılında Irak Krallığı kuruluncaya kadar da Irak, İngiliz işgal güçleri tarafından yönetildi. O sırada birçok devrim ve ihtilal gerçekleşti. Nihayet 1958 yılında Krallığa son verilerek Irak Cumhuriyeti şeklinde yönetilmeye başlandı. Irak Cumhuriyeti'ni birçok lider yönetti. 1979-2003 yıllarında Saddam Hüseyin devletin başında idi. Bu yıllarda, 1980-1988 yılları arasında İran-İrak Savaşı ve 1990-1991 tarihlerinde Körfez Savaşı gerçekleşmiştir.

Biz, bu araştırma ile Irak'ın Osmanlı yönetiminden 1990-1991 Körfez Savaşı'na kadar ki siyasi tarihini araştıracağız. Çünkü bu dönemde Irak, bir taraftan yöneticiler diğer taraftan halk tarafından sergilenen siyasi çekişmelerle uğraşırken diğer taraftan İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin oyun ve hegemonyası ile birçok olay, değişiklikler, çekişmeler ve çeşitli krizler yaşamıştır.

Savaş bizi, uluslararası barış ve istikrar açısından, dünyada önemli bir yere sahip olan Birleşmiş Milletler Örgütü ve Güvenlik Konseyinin kapısını çalmaya itti. Birleşmiş Milletler, İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulmuştur. Bu örgüt, siyasi özellikte, geniş kapsamlı uluslararası bir örgüttür. İhtiyaç halinde birçok alanda

uluslararası yardımlaşmayı gerçekleştirmenin yanında, barış ve güveni korumaya çalışır. Bu örgüt, milletler örgütünün İkinci Dünya Savaşı'nı engelleyememesi ve savaşa neden olan sorunları çözmede başarısız olması sonucunda kurulmuştur.

Yirminci yüzyılın geçen döneminde dünya büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Bu bağlamda Güvenlik Konseyi, Batı ile Doğu arasındaki soğuk savaşın son bulması konusunda uluslararası yükümlülükler üstlenmiştir. Aynı şekilde Sovyetler Birliği'nin çökmesinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin yararına çok önemli katkıları olmuştur. Bu dönüşüm neticesinde 2 Ağustos 1990 tarihinde Irak Kuveyt'i işgal etmiştir. Daimi üyelerin sürekli vetoları ile devam eden uzun bir süreç sonrası Birleşmiş Milletlerin etki ve önemi, organları ve özellikle Güvenlik Konseyinin ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin yedinci bölümüne dayanarak çıkarttığı kararların önemi iyice hissedilmeye başlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Güvenlik Konseyinin, Irak'a askeri operasyon yapacak İtilaf Devletleri'ne ve Amerika Birleşik Devletleri'ne, meşru müdafaa hakkı veya önleyici savaş gibi gerekçelerle Irak'a müdahale yetkisi veren, ana eksenlerle ilgili olarak çıkarttığı kararları açıklamaya çalıştığı için önemlidir. Araştırma, Irak'a uygulanan kararların analizi sırasındaki kuşatıcı tutumu anlatmaktadır. Detaylı araştırmanın yapılması durumunda, gerçekte, Irak'a yapılan müdahalenin meşru veya gerçek olup olmadığı konusu anlaşılacaktır. Bu araştırmayla, herhangi bir uluslararası prensibin, sınırlarını çok aşan Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin çıkarlarına hizmet ettiğini anlayabileceğiz.

Araştırmanın Hedefleri ve Amaçları

Araştırmanın amacı, 1991 yılında Irak'ın savaşa girmesiyle sonuçlanan, 1990 yılından beri alınan Güvenlik Konseyi kararları ile Irak sorununun gidişatına dair uluslararası meşruiyeti temsil eden Birleşmiş Milletler Sözleşmesi bentlerinin uyumluluğunu açıklamaktır. Buna ek olarak, Irak'a en ölümcül darbeleri vurmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'nin Birleşmiş Milletler üzerindeki baskısını

anlatmak ve Irak'ı meşru bir zeminde vurmak için sunulan gerekçelerin farklılığını açıklamak ve ortaya koymaktır.

Araştırmanın Zorluğu

Araştırmanın zorluğu, Irak'ın Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünde oluşan koalisyon tarafından vurulmasında, Irak'a uluslararası meşruiyet penceresinden bakarak uygulanan siyasi ve ekonomik yaptırımların anlatılmasındandır. Bu araştırmada da Güvenlik Konseyinin kararlarını açıklamaya ve analiz etmeye gayret edildi. Bu kararlarla Amerika Birleşik Devletleri'nin Orta Doğu'daki çıkarları arasındaki bağı ortaya koymak, kararların bir taraftan uluslararası meşruiyet perdesi altında uygulanma şekli ve diğer taraftan da Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası diplomatik icraatlara başvurmadan -Birleşmiş Milletlere müracaat etmeden- Irak'a savaş başlatması vb. konuların incelenmeye çalışılması araştırmanın zorluğu konusunda bilgi vermektedir.

Araştırma Yöntem ve Sınırları

Bu araştırmada sadece hukuki yöntem ele alınıp siyasi vb. diğer yöntemlere değinilmemiştir. Bu yöntemle Güvenlik Konseyinin, 1990-1991 yıllarında aldığı kararların uygulanma aşamasında ne kadar hukuki ve adil davranıldığına ortaya konulmasına çalışılmıştır. Bu kararların doğruluğunun boyutu, uygulamada yasal ve hukuki bir özellik kazanması için gereken süre de ele alınmıştır. Kararların değerlendirilmesi ve Birleşmiş Milletler kararlarına uygunluğu ele alınmıştır.

Araştırmanın Şeması

Araştırma iki bölüme ayrılmıştır: 1. Bölüm: Irak, Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyinden söz etmekte olup bu bölümde kendi için de üç kısma ayrılmaktadır: Bu üç kısımdan birinci kısım: 1990 tarihindeki Körfez Savaşı'na kadar Irak'ın siyasi tarihini içermektedir. Bu birinci kısım yine kendi içinde üç başlık halinde ele alınmıştır: Birinci başlık: Osmanlı Devleti'nin Irak'ı yönetmesidir.

İkinci başlıkta, Saddam'ın Baas Partisinin yönetimine nasıl geçtiği anlatılır. Üçüncü başlıkta ise Irak ve İran savaşından bahsetmektedir.

Birinci Bölüm; Birleşmiş Milletler ile ilgilidir. Bu bölüm yine üç başlık halinde ele alınmıştır: Birinci başlıkta, Birleşmiş Milletlerin tanımı ve tarihi anlatılmıştır. İkinci başlıkta, Birleşmiş Milletlerin oluşumu ve şeması işlenmiştir. Üçüncü başlık ise, Birleşmiş Milletlerin hedefleri, prensipleri, ana mekanizma ve kuruluşları anlatılmaktadır. Güvenlik Konseyi ile ilgilidir. Bu bölümü beş başlık halinde ele aldık. Birinci başlık, Güvenlik Konseyinin oluşumunu; İkinci başlık, Konseyin uzmanlık alanlarını içermektedir. Üçüncü başlık ise oylama yöntemini ve veto yetkisini içermektedir. Güvenlik Konseyi kararlarının hukuki değerini ele almaktadır. 1. Bölüm Üçüncü Kısımının Beşinci ve son başlığında ise Güvenlik Konseyinin uluslararası barış ve güveni sağlamadaki rolü ele alınmıştır. Bu bölümün sonunda Irak'ın milletlere olan ilişkisi anlatılmıştır.

İkinci Bölüm: Bu bölüm Irak'ın Kuveyt'i işgali ve nedenleri ile 1990-1991 yılları arasındaki Güvenlik Konseyi kararlarını ve Güvenlik Konseyinin Irak'taki rolünün değerlendirilmesini içermektedir. Bu bölüm yedi başlığa ayrılmıştır. Irak'ın Kuveyt'i işgal nedenlerinden oluşmaktadır. İkinci Başlık: Güvenlik Konseyinin ani ve acil olarak 660 no'lu kararı çıkartmasından başlanmıştır. Uluslararası kararların Irak ile ilgili askeri olmayan kararları ele alınmıştır. Irak'a güç kullanımını ele alan ve bunlardan özellikle 678 no'lu karar incelenmiştir. Irak'taki savaşı sonlandıran 686 /687/688 no'lu kararlar ele alınmış ve incelenmiştir. Güvenlik Konseyinden çıkartılan diğer ek kararlar incelenmiştir. Güvenlik Konseyinin Irak'taki rolünden ayrıntılı olarak bahsetmektedir. Irak'ın yedinci bölüm ile olan ilişkisi.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE GÜVENLİK KONSEYİ İLE BİRLİKTE IRAK

1.1. Irak'ın Siyasi Sistemine İlişkin Tarihi Bir Değerlendirme

Irak, batıda Atlas Okyanusu'na, doğuda Arap Körfezi ile İran Platosu'na, Kuzeyde Akdeniz ile Türkiye'ye, Güneyde Afrika Sahrası, Hint Okyanusu, Arap Yarımadaları sahilleri ile Yemen'e kadar uzanan ve yüzölçümü on dört milyon kilometreye ulaşan, nüfusu otuz iki milyon kişiye yaklaşmış bir ülkedir. Nüfusunun büyük çoğunluğu (%93'ü) Arapça konuşan ve geri kalan %7lik kısmı ise Kürt, Türkmen, Ermeni, Keldani, Asurlu ve İranlı Sabiilerden¹ oluşmaktadır. Irak, Abbasilerin Milâdi(1253) yılında düşmesinden bu yana sürekli savaşan kavimlerin mücadele alanına sahne olmuştur.

Öyle ki çoğunluğu dağlık bölgelerden olan, şiddet ve azgınlıkla tanımlanan çeşitli kavimler buralara hâkim oldu. Bu kavimler geri kalmışlık içerisinde idi. Bu durum, kendilerini -Iraklıları parçalara bölen ve onlarla oynayan- ve Abbasi hükümlerinde 400 yıl boyunca kendi medeniyetlerini yakıp yıkan Tatarlarla da durum böyle idi. Bu kabilelerden bir kısmı Kara Koyun bir diğeri ise Beyaz Koyun amblemini kaldırarak bunu yapmışlardır. Buna ek olarak Farslar -İranlılar- da mezheplerini gerekçe göstererek Irak üzerine peş peşe savaşlar başlatmışlardır. Bu durum son olarak Osmanlı Devleti'nin 1537 yılında Bağdat'a girişiyle başlayan ve 1914 Birinci Dünya Savaşı'yla yıkılışına kadar 400 yıl böyle sürmüştür.² Irak, ihtilal dönemlerinde çok şiddetli bir yıkıma maruz kalmış ve bu yıkım yaşamsal, ekonomik, kültürel ve toplumsal hayatın her safhasında etkisini göstermiştir. Çeşitli toplumların getirdiği kötü yönetim modeli ile oluşan ihmal ve yıkımdan hiçbir şehir kurtulamamıştır. Abbasi döneminde medeniyet ve şehirleşmede bütün dünyanın kiblesi konumunda olan Bağdat şehri dar sokaklar,

¹ EL-HİNDİ Hani ve Nesrâvi Abdullah, **Arap Milliyetçileri Hareketi, Belgeler Işığında Doğuşu ve Gelişimi**. Arap Araştırma Merkezi, (Harekat Al Kawmiyin Al Arab) Birinci Kitap İkinci Bölüm. Beyrut, 2002, s.60.

² ELABİD Salih, **Savaşçılar Döneminde Irak Tarihi, (Al Irak fi Tarih Asır Al Güzat)**. Hürriyet Basım Yayın Evi, Bağdat, 1983, s.601.

yıkılmış evler; bütün camileri yıkılmış, rengi siyah renge bürünmüş hatta sokakları bile sahraya dönmüş olarak tanımlanmakta idi.³

Osmanlı Devleti'nin Irak yönetimine el koyması sonrasında Irak'ı 4 ayrı vilayete böldü. Bağdat/ Musul/ Şehr-i Zor / Basra. Ancak Bağdat valisinin yetkilerini diğer valilerin yetkisinden daha geniş ve fazla kıldı. Osmanlı'nın son döneminde Şehr-i Zor vilayeti kaldırılarak Irak üç vilayet olarak idare edildi. Bu durumda Irak'ın bu üç vilayetine sancaklar kuruldu ve bu sancaklar da kaza ve nahiyelere bölünmüş idi. Birinci Dünya Savaşı esnasında Irak'ın idari yapısı bu şekilde idi. Bu esnada diğer bazı Arap liderler ile birlikte İtilaf Devletleri ve İngiltere birleşerek Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açmaya, devrim yapıp Osmanlıdan ayrılmaya çalıştılar. Böylece Arap coğrafyasının Asya kısmında bir Arap devleti kurmaya uğraştılar. İngiltere bu Arap liderlerle ittifak yapmasına rağmen, Rusya Çarlığı'nın da onayını alarak 1916 yılında Fransa ile Arap bölgesini parçalara bölmeyi ön gören Sykes-Picot Anlaşması'nı yaptı. ⁴İngiltere güçlerinin 5 Kasım 1914 yılında Basra'ya girişinden sonra Osmanlı Devleti'nin, Irak'ın güneyindeki Basra'daki hâkimiyeti son buldu. İngiltere'nin akını 11 Mart 1917 yılında Bağdat'a girişine kadar devam etti.⁵

Bundan sonra I. Kral Faysal'ın yerine 1933 yılında, o gün henüz 21 yaşında olan Melik Gazi, Irak'a kral olarak seçildi. Melik Gazi İngiltere'yi, Arap coğrafyasını parçalara bölmekten sorumlu tuttuğu için İngiltere'ye karşı milliyetçi düşüncelerle yüklüydü. Bu nedenle Arap toprağını tek bir parça kılan dedesi Şerif Hüseyin'e verdikleri sözlerden vazgeçen İngilizlere olan nefretini gizlemiyordu.

Aynı şekilde Kral, Suriye toprakları üzerinde nüfuzunu artıran Fransızlara ve İngilizlerin teşviki ile Filistin topraklarına yerleşen Yahudilere karşı da hınçla doluydu.⁶ Gerçekte I. Faysal'ın Irak'a kral olarak seçilmesi İngiltere tarafından gerçekleştirilmişti. Fakat bununla birlikte o, İngilizlere olan nefretini ilan etmekteydi. Hatta kendisine ait olan şu ifade aktarılmaktadır: “*Benim temennim kendisi ile*

³ EBU'L-ANBER Şefik Nazım, **Anlaşmazlıklar ve Çözümü, (Al Nizaat we Haluha)**. Beyrut, Mayıs 1993, S.171, s.80-81.

⁴ EL-HİNDİ Hani, **a.g.e.**, s.62.

⁵ EL-NECAH Mustafa Abdulkadir, **Tarihte Irak (Modern Irak, Mandacılık Devri), (El Irak el Muasir, Asir el İntidab)**. el-Hürriyet Basım Yayın, Bağdat, 1983, s.663-664.

⁶ EL-ANİ Abdülkerim, **Irak-Kuveyt Sınırı, (Al Hudud el İragiye Al Kuweytiye)**. el-Verrak Yayınevi, Beyrut, 2013, s.162.

İngilizlere karşı savaşıcağım bir ordu inşa etmektir.” Buna ek olarak sömürgeciler Osmanlı Devleti’nden miras aldığı, -ister Fransa/ İspanya ve İtalya gibi devletlerden aldığı Fas ve Kuzeybatı Afrika’da olsun isterse İngiltere’nin aldığı Arap Yarımadasında olsun- Arap topraklarını güçsüz ve önemsiz, kendini savunmaktan aciz bırakırken parçalara bölerken düşüncesiz değil idi. Bu bölünme Arap topraklarına doğudan giriş kapısı sayıldığından (stratejik konumundan dolayı), özellikle Irak başta olmak üzere bu ülkelere hükmetmenin ve geleceklerine nüfuz etmenin daha kolay olduğu düşünülmüştür. Bu durum, II. Kral Faysal’ın babası Kral Gazi’den yönetimi devralıncaya kadar böyle devam etti. O dönemden, ordunun 4 Temmuz 1958 tarihinde ihtilal ile yönetimi devirmesine kadar Irak’a kral oldu. Ordu bu ihtilal ile krallığa son vermiş ve cumhuriyeti ilan etmiştir. İşte, üzerinde durmak istediğimiz husus budur.⁷

1.1.1. Osmanlı İmparatorluğu Yönetimindeki Irak

Bu Dönemi Aşağıya Alıntıladığımız Altı Başlık Altında Toplayabiliriz:

1. Osmanlı Irak'ı (1532 / 1918)
2. 17. Yüzyılda Mutlak Yerel Yönetim
3. 18. Yüzyılda Köleler/ Memâlik Dönemi
4. Mithat Paşa Dönemi (1869 /1872)
5. 19. Yüzyılın Ortalarında Osmanlı Islahatları
6. Osmanlı Yönetiminin Sonu

1.1.1.1. Osmanlı Irak'ı (1532 – 1918)

Osmanlı birlikleri Irak'a girdiklerinde Irak, sadece Musul, Bağdat, Basra ve Şehr-i Zor vilayetlerinden oluşmaktaydı.

Irak olarak adlandırılan şerefli vatanın bu bölgesi aşamalı olarak 16. yüzyılda Osmanlı padişahları Sultan 1. Selim ve Sultan I. Süleyman tarafından alınmıştır. Bu bölge Osmanlı İmparatorluğu’nun doğusunda olup Sünni Osmanlı ile Şii İran hükümdarları arasında sürekli bir çekişme ve savaş alanı olduğu gibi Kürt ve Arap

⁷ EBUL ANBER Şefik, a.g.e. s.82

aşiretleri arasında da bir çekişme ve kapışma alanıydı. Geçmiş yüzyıllarda bölgede gerçekleşen yıkım ve bölünmüşlük konusunu ele aldığımızda Osmanlının ekonomik ve siyasi nüfuzunun hızlı bir şekilde yayılmasının sınırlı birkaç faydayı kapsadığını göreceğiz.

Sultan I. Süleyman'ın hükümdarlığı döneminde yerel yönetim hakkı tanındı. Ticaret gelişti ve ekonomi ile yaşam şartları düzeldi. Bazı şehirler özellikle de Bağdat, biraz gelişme ve yeni bazı binaların yapılmasına şahit oldu. Osmanlılar başlangıçta doğrudan Irak vilayetlerini yönetmeye başladı. Ancak 17. ve 18. yüzyıllarda İstanbul Hükümeti, vilayet merkezine özerklik tanımaya başladı. Bazı bölgeler uzunca bir dönem Osmanlı hükümdarlığından çıktı. Merkezi yönetim ve yeniden düzenleme yani yenilenme sistemi açısından bu yöntem 19. yüzyılda da devam etti. Bu yeni düzenleme bağlamında Osmanlı Devleti Irak'ı da içine alacak şekilde oluşan kapsamlı bir ıslah ve programların bir parçası halini aldı. Doğrudan yönetimin onaylanması anlamındaki bu yöntem İngiltere'nin artan müdahalesini ve diğer Avrupa ülkelerinin Irak'taki tamahlarını azaltmaya yetmedi.⁸

Fakat Irak, bulunduğu stratejik konum itibariyle önemli bir bölgeyi temsil etmekteydi. Aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nu, Anadolu ve Suriye'yi İran veya aralarında çatışan Arap ve Kürt aşiretlerinin saldırısından koruyan bir zırh konumundaydı. Sultan Süleyman'ın Irak'a, doğrudan yönetimi seçmesi ve uygulaması Osmanlının, vilayet merkezlerinin denetimi, kadı ve hâkimlerin ataması, merkezin yeniçerilerle güçlendirilmesi, arazi ve emlak ölçümlerinin yapılması⁹ gibi bazı klasik yöntemleri kapsadığını görmekteyiz.

1.1.1.2. 17. Yüzyılda Mutlak Yerel Yönetim

Osmanlı İmparatorluğu'nun 17. yüzyıldaki merkezi hükümet yönetim sistemi imparatorluğun diğer bölgelerinde olduğu gibi Irak vilayetlerinde de yerel hükümlerin ortaya çıkmasını teşvik etti. 1612 yılında Afrasyab isminde bir kişi Basra hâkimiyetini eline geçirmiş ve 1668 tarihine kadar da Basra bu kişinin ailesinin

⁸ AMİR Süleyman, **Eski Irak Tarihinde Kanun, (El Kanun fi Tarih el Irak el Kadim)**. Bağdat Milli Kütüphane, 1977, S.103. s.68.

⁹ EL-HÜSEYİNİ Abdürrezzak, **Irak Bakanlıklar Tarihi, (Tarih el Wizarat el Irakiye)**. 5. Baskı, Kitap Yayınevi Matbaası Yayınları, Bağdat, 1978. s.54-62.

yönetimi altında kalmıştır. Bu hâkimlerin izni ile Kızıl Deniz bölgesinde ticaret ile uğraşan Avusturya, Hollanda ve İngiliz tüccarları Basra'da yer edinebilmişlerdir.

Bağdat'ta Yeniçeriler zümresinin komutan ve subayı olan Bekir Subaşı, 17. yüzyılda devrim yapmaya kalkıştı ve konumunu güçlendirmek için Safevi Şahı I. Abbas ile görüşmeler yaptı. Yönetimi ele geçirmek için yapılan mücadelede Osmanlılar Musul ve Şehr-i Zor vilayetlerini ancak ele geçirebildi. Ancak içinde Bağdat'ın da bulunduğu Irak'ın orta kesimi, 1623 tarihinden 1638 yılında Sultan Murad Han'ın İranlıları ikinci kez sürmesine kadar Safevi işgalinin altında kaldı.

O dönemde Osmanlılar ile İranlılar arasında 150 yıl süren savaşı sonlandıran ve Zuhab Antlaşması da denilen 1639 tarihli Kasr-ı Şirin antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile her iki imparatorluk arasında günümüze kadar devam eden sınırlar belirlenmiştir. Osmanlı'nın Irak'taki saygınlığı devam etti ancak Arap ve Kürt aşiretlerin aralarındaki çekişmelerinden dolayı bazı kışlalarda isyanlar olması nedeni ile Irak'ta sürekli olarak bir tedirginlik mevcut idi.¹⁰

1.1.1.3. 18. Yüzyılda Memlûkler Dönemi

Bağdat'taki Osmanlı Valisi, İstanbul'dan gönderilmiş, Gürcü asıllı olan Hasan Paşa idi. 1724-1704 oğlu Ahmet Paşa 1747-1724 Gürcü kölelerden oluşan muhafız birlikler oluşturdu ve bunlar hem yönetimi hem de toprağı işlemekte idiler.

Türkçe "Kölemen" olan memlukler çoğu Hristiyan kölelerden oluşmaktaydı. Bunlar Kafkas asıllı olup çoğu sonradan İslama girmiştir. Bunlar özel okullarda eğitim görmekte, sonra da orduya ve yönetime katılmaktaydılar. Hasan Paşa'nın bizzat kendisi inatçı aşiretlere hükmetme ve malları İstanbul Hazinesi'ne yönlendirme açısından Osmanlı Hükümeti'ne sağlam bir korunak edindi. Ahmet Paşa, İran tehdidine karşı Irak'ta çok sağlam ve titiz bir rol oynamıştır.

18. yüzyıldan itibaren Irak'ın 2. yüzyıl siyasi tarihi Gürcü kölelerin tarihi olarak kabul edilmektedir. Bu sistem, ihtilallerin bastırılması, yeniçerilerin yönetimi

¹⁰ AMİR Süleyman, **a.g.e.**, s.70

ele geçirmesi, bölgede refah düzeyinin belirli bir seviyeye çıkması, asayişin sağlanması gibi durumların meydana gelmesi neticesi ortaya çıkmıştır.¹¹

1780 tarihinde “büyük” veya “Yüce Süleyman Paşa” olarak adlandırılan Süleyman Paşa’ya Sultan I. Abdülhamit tarafından Bağdat, Basra ve Şehr-i Zor vilayetlerinin yönetimi verildi. Bu yönetim dönemi 1780 – 1802 tarihlerini kapsamaktadır. Bu kölelerin/memâlikin Irak’taki zirve dönemleridir. Kendi özel güvenliğini sağlamak amacıyla kölelerden çok sayıda koruma devşirdi. Koruma birlikleri arasındaki çekişmeleri sonlandırdı. Yerel silahlı güç olarak Yeniçeriliği sonlandırdı. Ticaret ve ziraati geliştirdi.

Süleyman Paşa'nın İngiltere'ye, Bağdat'ta temsilci atmasına 1798 tarihinde izin vermesi ile İngiltere'nin Irak'ta etkinliği katlanarak arttı. Avrupa'nın bu artan girişi ve Osmanlının doğrudan olan yönetiminin, Irak tarihinde -açık bir şekilde görünen- 19. yüzyılın özelliklerinden olan askeri, idari ve diğer özellikler ile aynı zamana denk gelmiş idi. Irak'taki son devşirme Hâkim Davut Paşa idi. (1831 – 1816) Davut Paşa ticareti geliştirmek, ilişkileri düzeltmek, yeni askerlerini eğitmek için silah ve uzmanlar temin etmek için olanca gücü ile Avrupa'ya yönelmiştir.

Davut Paşa'nın yönetimden uzaklaştırılması kısmen de olsa Sultan II. Murad'ın 1839 – 1808 güçlenmesine, vilayetlerin yönetimlerinin daralmasına ve devletin her bir tarafına kendi merkezi yönetimini kurmasına yol açtı. Davut Paşa'yı yönetimden uzaklaştıran neden, onun Irak'taki muhalifleri olan devşirmeler idi.

Osmanlının yeni valisinin 1831 yılında Bağdat'a ulaşması kölelik döneminin bittiğine ve Irak'ta yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmekteydi. Doğrudan yönetim aşama aşama bütün bölgeye uygulandı.¹²

¹¹ ABDURRAHMAN Seyyid Mustafa, **Uluslararası Örgütlenme, (El Tanzim el Duali)**. Kahire, Hammade Matbaası, 1993, s.156

¹² EL-HUDAYR Abdülkerim Ulvan, **Uluslararası Örgütlenmeler Tarihi, (Tarih el Munuzaman el Dualiye we el Nizam el Alami el Jedid)**. Yeni Dünya Düzeni, Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 1996, s.62

1.1.1.4. Mithat Paşa Dönemi (1869 – 1872)

Irak'ta en çok kaygı uyandıran ve toplumu provoke eden şey; Osmanlının gölgesinde yeni bir sistemin uygulanması ve Mithat Paşa'nın 1869 – 1872 valiliği döneminde yaşananlardır. Mithat Paşa, 1864 yılında Osmanlının vilayet düzenlemesinin mimarlarından birisi idi. Mithat Paşa bu düzenlemeyi Bağdat'a gelmeden önce 1869 yılında seçkin danışman ve yardımcıları ile Tuna'da uygulamış idi. Mithat Paşa medeniyetin gelişmesi adına şehrin duvarından bir kısmını yıkmayı emrederek Bağdat'ın yüzünü ortaya çıkartmıştır. Bağdat'ın Kâzımiyye mahallesinde tramvay, halka açık park, su şebekesi, hastaneler, dokuma fabrikaları vb. yapılmasını istemiştir. Yol yapım çalışmalarını desteklemiştir. Dicle üzerindeki tek köprüyü - yirminci yüzyılın sonuna kadar şehirde ayakta kalmayı başaran- yeni birçok okulu, matbaaların kurulmasını ve yapılmasını emretmiştir. Aynı şekilde Irak'ta Ez-Zevrâ isminde bir gazete çıkartmıştır. Ekonominin en değerli gelişimlerinden biri de Dicle ve Fırat bölgelerindeki kayık hizmetleridir. Körfez'deki denizciliğin geliştirilmesi, Arap Körfezi'nde gemi onarım yerinin yapılması, yeni kanuna uygun olarak belediye ve idari/yönetim meclislerinin oluşturulması ve zorunlu askerlik hizmetinin getirilmesini sağlamıştır.¹³

En belirgin değişiklik, 1868 yılında toprak kanununu uygulamasıyla başladı. Bu uygulama, toprak sisteminin düzenlenmesini, arazilerin mülkiyetini ve vergi verecek şahısların mülkiyetine tescilini içermekteydi. Mithat Paşa'nın bundaki başarısı, kabileleri iskân etmesi, tarımı teşvik etmesi ve vergi toplama sistemini düzenlemesidir. O dönemde arazinin çoğunluğu kişi ve çiftçilerin adına tescil edilmemekte idi. Aksine sadece aşiretlerin ileri gelenleri, tüccar ve eski çiftçiler adına tescil edilmekte idi. Bunlardan bir kısmı vergi ödeyenlerden oluşmaktadırlar. Bunun sonucunda bazı aşiret ve kabile liderleri arazi sahibi olmaya başladılar. Bu durum da onları Osmanlı yönetimine yakınlaştırmıştır. Diğer bir kısmı ise Osmanlılarla birlikte iş yapmayı reddetmiştir. Aynı zamanda Mithat Paşa'nın başlattığı ıslahatlarla ve birçok iç içe girmiş olaylar sonucunda Irak'ta büyük ölçüde Bedevilik yok olmuş ve sonlandırılmıştır. 1867 yılında genel nüfus oranının %35'i

¹³ ABDUL RAHMAN Seyyid Mustafa, a.g.e., s. 156-157

civarında olan bedevi nüfusu, Osmanlı döneminin sonuna kadar yarı yarıya düşmüştür.

Mithat Paşa'nın Osmanlıda, 6. Ordu Komutanı ve Bağdat Valisi olması nedeni ile yönetimi, güneyde Basra'ya ek olarak Süleymaniye, Kerkük ve Musul'a kadar uzandı.¹⁴

1.1.1.5. 19. Yüzyılın Ortalarında Osmanlı İslahatları

Sultan II. Mahmut'un 1826 yılında Yeniçeriliği ortadan kaldırması ile başlayan askeri ıslahatları aşama aşama Irak'a kadar uzandı. Irak'taki Yeniçeri Ordusu'na ait birlikler yeniden düzenlendi. Başkentten yeni birlikler vilayetlere gönderildi. Irak'ın birçok bölgesinde zorunlu askerlik uygulaması başlatılarak Irak'ta yeni askeri birlikler oluşturuldu. Sonradan tüm bunlarla Osmanlı'nın altıncı ordusu oluşturulmuş oldu.

Buna ek olarak Osmanlı Hükümeti tarafından klasik dini okullar ve askeri okullar ile ilkokul ve liseler açıldı. Bu modern eğitimle, idari ve askeri sistem ile birlikte ulaşım ağı da genişleyerek yenilendi. İlk kez 1835 yılında Dicle ve Fırat'ta buharla çalışan gemi ortaya çıktı. Daha sonra Bağdat ile Basra arasındaki hizmetler için şirket kuruldu. 1860 yılında Bağdat'ı İstanbul'a bağlayan telgraf hattı bağlandı. 19. yüzyılın seksenli yıllarında Irak'ta posta hizmetleri açıldı. Eski yolların ıslahı ve yeni yolların yapımına başlandı.¹⁵

1.1.1.6. Osmanlı Yönetiminin Sonu

Osmanlı'nın son dönemlerinde, idari sınırlardaki değişiklik, Osmanlı Irakı'nın ikinci bir kez üç parçaya ayrılmasına neden oldu Basra-Bağdat-Musul ve bunlara bağlı birimler...

Irak'ta az sayıda Hristiyan bulunmaktaydı. Bunlar Batı düşüncesine sahip değillerdi. Ancak zengin ve refah içerisindeki Yahudiler çoğunlukla siyasetten

¹⁴ EL-HUDAYR Abdül Kerim Alvan, a.g.e., s.62-63

¹⁵ EL-CUBURİ Ahmet Salih, **Düşman Savaşı, Irak'a Açılan Savaş.(El Harb el İdwaliye el Harb Ala el Irak)** Belge Yayınevi, Bağdat, 2013, S.932, s.90

kaçınmaktaydılar. Ancak Osmanlı Hükümetine eğimli idiler. Fakat aşiretlerin liderleri ve Şiiilerin önderleri -gerçek nedenini bilmeseler de- Osmanlı hükümetine muhalif kalmaya devam ettiler. Bu sırada, 1908 yılında Jön Türkler hareketinin ortaya çıkması ve sonrasında Suriye'de ortaya çıkan Arap milliyetçileri ve bazı örgütler Osmanlıdan ayrılmaya çağırırmaktaydı. Bu örgüt ve milliyetçiler Osmanlı ordusunda bazı sadık Arap subayların olduğunu bilmelerine rağmen Osmanlı Hükümeti'ne karşı direnişe geçtiler.¹⁶

İngiltere'nin, 18. yüzyılın sonlarından itibaren Irak'ın Körfez bölgesindeki tamahları arttı. Bu durum Osmanlı yönetiminin Irak'ta zayıflamasına neden oldu. Birinci Dünya Savaşı'nın geçen yıllarında, Berlin'deki krallık ile İstanbul'daki genç Türkler ile ittihatçılar arasında güçlü bağlar vardı. İngiltere bu ilişkiden rahatsız idi. Almanya, Anadolu ile Bağdat arasında demiryolu yapımına izin verdiği ve demiryolu kenarlarında maden arama ve çıkartma hakkı tanıdığı için Irak'ta ve Körfez'de mücadele yarışı ve korkusu yükseldi. Bu durum, Londra tarafından büyük bir tepkiye neden oldu. Bundan kısa bir süre sonra İngiltere, İran ortak şirketi İnglo ile İran tarafındaki körfezde petrol çıkartmaya başladı. Başka bölgelerde de petrol çıkacağına dair işaretler bulunmaktaydı. 1912 yılında, savaş gecesi İngiltere, Almanya ve Hollanda'dan oluşan bir komisyon, Bağdat ve Musul'da petrol çıkartma yetkisi verilecek olan Türkiye Petrol Şirketinin kurulmasına karar verdi. Bu gelişmeler ve Almanların Osmanlıları bunlara karşı askeri operasyon yapma korkusu içerisinde İngiltere, Osmanlı Devleti'ne 1914 yılında savaşa girmeden önce Hindistan'dan, bölgedeki maslahatlarını korumak için güç gönderdi. Savaşın ilanından sonra İngiliz kuvvetleri Körfez'in başına geçti. 22 Kasım 1914 tarihinde İngiliz kuvvetleri Basra'ya girdi. İngiltere'nin Bağdat'a girme ve işgal etme girişimi, 1916 yılında Kut'ül- Amare'de feci bir yenilgi ve hezimete uğradı. İngiltere, ordusunun sağladığı destek kuvvet ile 11 Mayıs 1917 tarihinde Bağdat'a girebildi. İngilizler işgal ettikleri Irak'ta -Osmanlılardan oluşan bölgedeki görevliler yerine- İngiliz ve Hintlilerden oluşan bir yönetim oluşturdu. Ancak Musul, Orta Doğu'da savaşı sonlandıran

¹⁶ EL-CUBURİ Ahmet Salih, a.g.e., s.91

Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918) sonuna kadar Osmanlıların elinde kaldı.¹⁷

1.1.2. Baas Partisinin Yönetimi Ele Geçirmesi

1.1.2.1. Ordunun 14 Temmuz 1958 Yılında Gerçekleştirdiği Darbe ile Irak'ta Krallık Sisteminin Son Bulması

Bu devrim sonrası Irak'ta krallık yerine cumhuriyet ilan edildi. Darbenin liderlerinden biri olan Abdülkerim Kasım cumhurbaşkanlığı görevini üstlendi. Bu devrim, bölgede yeni bir pozisyon ortaya koydu. Şöyle ki Irak'ı Bağdat Pakti'ndan çıkartarak Mısır Devrimi ile birlikte Arap halkının batı sömürgesinden kurtulması için bağımsızlık ve özgürlük taleplerini artırdı.¹⁸ Abdülkerim Kasım'ın yönetimi ele almasının üzerinden henüz beş yıl geçmişti ki ordudaki subayların desteği ile Baas Partisi ona karşı 1963 yılında darbe yaptı.

Bu darbe ile Abdülkerim Kasım yönetimden uzaklaştırıldıktan sonra Abdüsselam Arif cumhurbaşkanı oldu. Üç yıl geçtikten sonra Abdüsselam Arif uçağının düşmesi sonucunda öldü. Bunun üzerine yönetimi kardeşi Abdurrahman Arif üstlendi. Baasçılar, 17 Temmuz 1968'de az sayıda bazı suikastçı askerinin yardımı ile ikinci kez devrim yaptı. Bu devrim olana kadar Abdurrahman Arif yönetimde kaldı. Öyle ki bu devrimi yapanlar 20. yy'da -ellili yıllarından beri- askeri darbe ve tuzakların içerisinde olanlar idi. En üst rütbeli asker olan Ahmet Hasan el-Bekr 1963 darbesinde en önemli rolü üstlenmiş idi. Birinci Arif onu yönetimden uzaklaştırmış idi. Uzaklaştırılan bu kişi yani Ahmet Hasan el-Bekr Irak'ta Gizli Baas Partisinin genel sekreteri oldu. Onun yanında partinin ikinci adamı sayılan Saddam Hüseyin de bulunmakta idi.

Baasçılar, 1963 yılında Abdüsselam Arif'ten edindikleri tecrübe nedeniyle yönetimi, subaylar ile paylaşmayı artık istemiyorlardı. Çünkü onlar milli davaya sahip çıkmayı iddia ediyorlardı. Oysa Saddam Hüseyin onların Baas Partisine

¹⁷ EL-SAMİRÂİ Dari Reşid, **Uluslararası Hukuk Gölgesinde Etnik Ayrımcılık ve Bölünme (el Fasil fi Zil el Kanun al Duali)**. el-Reşid Yayınevi, Bağdat, 1983, s.69-70

¹⁸ EL-ALEVİ Hasan, **Esvâru't-tîn fi Ukdeti'l-kuveyt ve İdolojiyeti'd-dam, (Eswarettin fi Ukdet al kuyet we Aydiyalojyet Elzam)**. Daru'l-kunuzi'l-Edebiyye, Beyrut, 1995 s.79

geçmelerini istiyordu. 17 Temmuz 1968’de Saddam Hüseyin, devrimi yapma sorumluluğunun kendisine verilmesi istedi ve isteğinde ısrarcı oldu. Bunun üzerine Saddam Hüseyin ve destekçileri 30 Temmuz 1968 tarihinde ellerinde silahlarla Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nı bastılar. Bu olaydan haberdar olmayan başbakanı uçağa bindirerek Irak dışına çıkarttılar. Aynı gün yeni Bakanlar Kurulu oluşturularak Irak halkına ilan edildi.¹⁹ 17- 30 Temmuz 1968 tarihinde Arap Sosyalist Halk Partisi önderliğinde sosyalist halk devriminin başarıya ulaşmasından ve ülke yönetiminin devrim önderliğine teslim edilmesinden sonra bu değişimin Irak’ın dışışlerindeki siyasetine bölgesel yansımaları ve bir bütün olarak uluslararası ilişkilerde etkileri olmalıydı.²⁰ Belki de 17-30 Temmuz 1968 devriminden önce en açık iş-siyaset görüntüsü, Irak siyasi hayatının bir görüntüsü sayılan siyasi istikrarsızlık idi.²¹

1.1.2.2. Baasçı – Saddamcı Devlet

Saddam Hüseyin, 1979 yılına kadar ülkenin iktidarını ele geçirememiştir. Bu sırada 1968 Devrimi sonrasında gelen yıllarda açık bir şekilde başkan El-Bekr’e itaat etmekteydi. Partide üst düzey yöneticiler ile görüşmeye hatta tartışmaya hazır olduğunu göstermekteydi. Aslında Saddam Hüseyin Baas Partisinin başına geçtiği günden beri -yani baştan beri- çok açık bir siyasi karizmatik şahsiyet olmasından dolayı yönetimi ele geçirmeye en yakın adaydı. İş ne olursa olsun Saddam Hüseyin, Ahmet Hasan el-Bekr’in güvenini ve sevgisini kazanmaya çalışmaktaydı. Çünkü Saddam, açıktan onu lider olarak ilan etmekteydi. Her ikisi de Irak’ın kuzeyindeki Sünni bölge olan Tikrit doğumlu idiler. Bu husus El-Bekr ve Saddam arasındaki bağı güçlendirmekteydi. Buna ek olarak her ikisi de devrim konseyinde, başbakanlıkta ve Irak Baas Partisinin liderliğinde çok önemli bir yere sahiptiler. Devrimin üzerinden iki yıldan daha az bir süre geçtikten sonra, 1970’lerin başında Saddam Hüseyin artık Irak’ın siyasetini tek başına belirleyen ve uygulayan kişi olmaya başlamıştı.

¹⁹ İSKENDER Emir, **Saddam Hüseyin: Savaşçı, Düşünür, İnsan, (Saddam Hussain Munazil Mufakir İnsan)**. Paris, Haşet 1980, s.110

²⁰ EL SAMİRAİ Darı Reşid, **a.g.e. s.75**

²¹ RODERİC, Oitty; **“Soviet Preception Of Irak”, (El idrak el soveti el Iraki)**. Middle East Report March April 1988, s.24

Saddam Stalin'e hayran idi.²² Saddam Hüseyin'e ilk ilgi, ordunun gözetilmesi noktasında olmuştur.

Ordudaki subaylar çok yüksek geçim standartları içerisinde, yüksek maaşlarla çalıştırılmakta idi. Bu, ordunun bütün katmanlarında böyle idi. Askerler yiyecek, içecek, konaklamaya ek olarak çok güzel muamele görmekte idiler.²³

1971 yılına girilmesi ile Saddam Hüseyin rakiplerinden ikisini, Hardan et-Tikriti ve Salih Mehdi Amaş'ı silahlı kuvvetlerdeki yardımcılarını ile birlikte yönetimden uzaklaştırdı. İstihbarat örgütü ona bağlıydı ve bizzat Saddam tarafından sevk ve idare edilmekte idi. Baas Partisinin liderlik kadrosunu devrim konseyine kattı. Bu son hamlesi ile ülkede en yüksek karar mekanizması konumuna gelmiş oldu. Buna ek olarak Saddam, ister askerlerden ister sivillerden olsun bir kısmı gerçek bir kısmı da gerçek olmayan idamlarda da bulundu.²⁴ Ordu rahatlama dönemine girdi. Özellikle o dönemdeki Savunma Bakanı olan Adnan Hayrullah, dayısının oğlu ve çocukluk arkadaşı idi.

Saddam Hüseyin 1979 yılına kadar iktidar olamadı ancak yıllar öncesinden, sistemin nimetlerinden en yüksek düzeyde faydalandı.

Kürtlerle çetin görüşmeler sürdüren Saddam Hüseyin'in kendisi idi. Hatta bu görüşmeler çok kabul gören 1970 anlaşması ile son bulmuş ve bu anlaşma gereği Kürtlere önemli ölçüde kültürel ve yönetsel özerklik verilmiş idi. Anlaşma son bulunca o dönemde, İran Şahı'ndan yardım alan Kürtlerle savaşa girildi. Saddam o dönemde İran ile Kürt isyanını sonlandıran 1975 anlaşmasını yaptı. Buna ek olarak Saddam Hüseyin bizzat kendisi 1972 yılında Irak Petrol Şirketini millileştirdi.²⁵

Ayrıca Saddam Hüseyin, Irak ve Sovyetler Birliği Yardımlaşma ve Dostluk Antlaşması'nı imzaladı. Yine Saddam Hüseyin'in kendisi 1975-1976 yılında Fransa ile nükleer santral ve araştırmalarının satın alınması için görüşmeler gerçekleştirdi.

²² EL-ELEVİ Hasan **a.g.e.**, s.81

²³ İngiliz Ghordian Gazetesi, Lodon, 14 Mart 1981, <https://www.theguardian.com>.

²⁴ İSKENDER Emir, **a.g.e.**, s. 111-112

²⁵ EL-ABİD Salih, **a.g.e.**, s.612

Saddam'ın 1979 yılında gerçek anlamda yönetime hâkim olmasıyla beraber karar alma, hükümetin alt yapısını oluşturma ve derin bir şekilde yasal etkisini oluşturma mesabesinde olmuştur.²⁶ Üzerinde sağlıksızlığın verdiği yorgunluk nedeniyle Başkan Ahmet Hasan el-Bekr'in televizyon ekranından istifasını açıklaması ve yönetimi, yardımcısı Saddam Hüseyin'e bıraktığını -16 Temmuz 1979- söylemesiyle, kana bulanmış tiyatro, dünyada görünmeye başlandı.²⁷ İster El-Bekr'in istifasını isteyerek isterse yardımcısının zorlanması ile olsun bu husus tarihi bir gerçek olarak kalacaktır.

Belki de devrim konseyinin bazı üyeleri Saddam Hüseyin'in zorba ve diktaya olan eğiliminden korktuklarından El-Bekr'in koltuğunda kalmasını istemiş olabilirler.²⁸ 1979 yılı sonunda Saddam'ın sistemi ve düzeni ile Irak'ta yeni bir düzen hâkim olmaya başladı. Bu yeni düzene göre yüksek karar organı hiç şüphesiz Saddam Hüseyin idi.

Partinin yapılarına hitapta, Baasçıların devrimciliği ve prensiplerinin bağlarını teyit etmektedir. Mişel Eflak, Baas Partisinin kurucusu ve filozofudur. Şiddet kullanımına olan yönelimleriyle şiddet yapılarının yaygınlaşmasına neden olmuştur. İstihbarat birimleri çoğalmış, polis ve gizli muhbirlerin sayısı epeyce artmış idi. Devlet mekanizmadaki ana hedefi, reisin mutlak anlamda siyasete hâkim olması ve halkın kaynaklarına sahip olunması idi.²⁹

Saddam Hüseyin kurumsal ıslahatlar gerçekleştirdi. Bu ıslahatlar sadece başkanlık merkezine yardım için değil idi. Aksine başkanlık makamının şahsiyeti için idi. Saddam Hüseyin devrim konseyinden oluşan meclis üyelerinin bizzat kendisine saygı duyduklarından emin olmak istiyordu. Bu saygı duymanın sadece Baasçı bir bağlılık ve partideki akademik bir üslup üzere klasik anlamda bir bağlılık ve saygı duyuş olmasını istemiyordu. Gerçekte de gelecek dönemlerde de hakiki

²⁶ EBUL-ANBER Şafik Nazim, **a.g.e.**, s.20

²⁷ EL-HUSEYİNİ Abdurrezzak, **a.g.e.**, s.63

²⁸ BATRİK Sil, **Ortadoğu Üzerindeki Mücadele, (el Siraa Ala el Sulte)**. Birekli, Kaiforniya: Kaliforniya Üniversitesi, 1998, s.355

²⁹ ŞEVKET Naci, **Seksen Yılın Anıları ve Serencamı, (Siret we Zikreyat Semanin Sene)**. Bağdat, Arap Uyanış Matbaası, 1990, s. 60-65

siyasi yönetim, bizzat Saddam Hüseyin ile aşiret, aile ve akrabalık bağı ile bağlı olanların eline geçti.³⁰

20. yüzyılın 1970'li yıllarında Saddam Hüseyin general sıfatıyla parti toplantılarını düzenlemekteydi. Ancak bu isimlendirme -yani general isimlendirmesi- 1979 yılında çok hızlı bir şekilde unutuldu ve yok oldu. Onun yerine Başkan ismi kullanılmaya başlandı. Tabi bu sıfatın yanına kahraman düşünür vb. sıfatlar da eklendi. Bunun en açık örneği hükümet müesseselerinin kültürel ürünlerinde özellikle, sadece Saddam Hüseyin'i övmeleri ve kutsamaları gösterilebilir. Bunun yanında Kültür Bakanlığı, Saddam Hüseyin'in liderliğindeki modern Irak'a kadar ki derin medeniyetlerden başlayarak kesintisiz olarak Irak'ın siyasi ve kültürel, parlak haritasını araştırmaya başladı. Bunun yanında Saddam Hüseyin, 1972-1974 seneleri arasında on kat artan petrol girdilerini artırmak ve yapıcı bir şekilde kullanmak istiyordu. Saddam Hüseyin Baas sosyalizminin sloganları ile karşılaşırken özel projeleri uygulamaya girişmiş ve hükümetin ekonomisinin pazar gücünü artırmayı ve özellikle serbest pazarı genişletmeyi istiyordu. Saddam Hüseyin zengin ile fakir arasındaki uçurumu azaltmak için de yatırım ve gelişim projelerini uygulamaya koydu. Bu bağlamda fakir halk tabakalarının durumunu düzeltmek için hükümet birçok girişimde bulundu. Bu girişimler kapsamında fakirler için yeni binaların ve konutların yapılması, okullarda, üniversitelerde ücretsiz eğitim verilmesi, ücretsiz hizmet veren hastaneler, poliklinikler ve diğer sağlık birimlerinin çoğaltılması ve genişletilmesi gibi çalışmalar yapmıştır. Elektriğin uzak köy ve kasabalara ulaştırılması için elektrik santrallerinin yapılmasının yanında sosyal dayanışma ile ilgili yasalar çıkarttı.³¹

Saddam Hüseyin'in 70'li yıllarda yakaladığı başarı, Irak'a komşu olan İran İslam Cumhuriyeti'ne karşı düşmanca davranması nedeni ile fazla sürmedi. Saddam Hüseyin bunu bazı zamanlarda başkalarına ve kendisine muhalif olanları korkutmak adına -kendine ait olan silahları kullanarak- yapmaktaydı. İran Şii İslam Cumhuriyeti'ni kurma noktasındaki devriminde başarı sağlamasıyla 1979 yılında

³⁰ FERHAN Abdulkerim, **Devrimin Hasadı, (Hasad el Sewra)**. Şam, Suriye, Burak Yayınevi, 1994, s.130

³¹ FRANCİS Fitez Cirald, **Yirminci Yüzyılda Okullardaki Tarih Kitapları, (Kutub el Tarih el Wedaris fi el kerim el İşrin)**. Newyork: Finitc Books, 1980, s.76-91 1980

başladı. Saddam Hüseyin açısından İran Devrimi çoğunluğu Şii olan Irak halkını kışkırtma potansiyeli taşımaktaydı. Saddam Hüseyin 1980 yılında kendisine ve yönetimine olan halk desteğinin zirvesindeydi. Bu konu hakkında etraflıca daha sonra bilgi vereceğiz.³²

1.1.3. İran - Irak Savaşı

1.1.3.1. Irak ile İran Arasındaki Çekişme-İki Devlet Arasındaki Anlaşmazlıklar

Uluslararası sınırlar bağlamında aralarında anlaşmazlıklar ve siyasi farklılıklar meydana çıkmıştır. Burada şuna değinmek isterim; Uluslararası Hukuk ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, sınırlarla ilgili olarak ülkelerin yükümlü oldukları birçok görevler belirlemiştir. Özellikle de Irak ile İran arasındaki sınır ile ilgili olarak bu görevler belirlenmiştir. Bu görevlerden bazıları şunlardır:

- 1- Güvenlik ve Ülkenin Selameti Görevleri: Sınır, tehlikelere ve yabancı saldırılarına karşı savunma noktaları ve merkezleridir. Ülkenin güven ve emniyetini tehdit eden her şey: hastalıklar ve salgınlar...
- 2- İnsanların Dolaşımlarının Kontrol Ve Takibinin Yapılması: Burada görev teröristlerin, kaçakçıların, istenmeyen kişilerin girişlerine engel olmaktır.
- 3- Milli servet ve kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi: Bu bizim inancımıza göre en önemli olanıdır. Her bir devlet kendi maslahatına uygun bir şekilde söz konusu kaynakları değerlendirme zamanı ve şeklini belirler. Çoğunlukla söz konusu sınırlar -ister su olsun, ister petrol olsun ister diğer madenler olsun- zengin kaynakların olduğu bölgelerdir. Yine muhtemeldir ki kömür, demir, petrol sahaları ve kuyularının işletilmesi gibi maden kaynakları üzerindeki anlaşmazlıklar gibi bu kaynaklar üzerinde de anlaşmazlıklar çıkabilir. İşte tüm bunlar İran'ın tâ ezelden beri ve şimdi bile Irak'ın iç işlerine karşısına neden olmaktadır.

³² EL-EMİN Muzaffer Abdullah, **Halk Cemaati, Oluşumu, İnancı ve Iraktaki Siyasi Rolü, (Cemaat el Ehali ve Dauruha)**. Beyrut Lübnan: Arap Basın ve Yayın Müessesesi, 2001, s. 124-125

Bazıları bu savaşın başlangıcının 16. yy'a dayandığını söylemektedir. Yani çok uzak dönemlere, Osmanlı İmparatorluğu ile Safevi Devleti- İran arasındaki hudut anlaşmazlıklarını düzenleyen 29 Mart 1555 ve devam eden anlaşma ve ittifaklara dayanmaktadır.³³

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Irak ve Fars (İran) ülkeleri iki yeni modern devlet olarak sahneye çıktılar. Her iki devlet de yeni diplomatik kuralları ve Uluslararası Hukuklar çerçevesinde dış siyasi bakış açılarını yansıtmaya başladılar. Her iki devlet de aralarındaki anlaşmazlıkları çözmede savaşa başlama yönündeki isteklerini gizlemediler ve her ikisi de 1928 tarihli -milli siyaset aracı olarak kendini savunma dışında, savaşı yasaklayan- Paris Anlaşması'na ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne bağlı kalacakları konusunda anlaştilar. Irak'ın İngiltere tarafından bağımsız bir devlet olarak tanınmasından sonra Irak ve İran hükümetleri doğrudan görüşmeler yaparak Arap Körfezi sınırları üzerinde yaptıkları görüşmelerle her iki devletin de ortaya attığı iddiaların çözümü notasında artık yetersiz kaldılar. Melik Faysal ve bakanları Irak'ın bağımsızlığını almadan önce bunun farkında idiler.

Sınır meselesi, Kral Faysal'ın 1931 yılında Tahran'a yaptığı ziyaret esnasında açıkça ifade edilmiştir. Bu, o dönemde İran Şahı'ndan da büyük kabul görmüştü.³⁴ 1932 yılında Irak'ın Birleşmiş Milletlere kabulünü İran, memnuniyetle kabul etmiştir. Irak ile ilgili olarak üzerinde anlaşmamız gereken konular bulunmaktadır. Bu konulardan bir tanesi çözülmesi gereken sınır meseleleridir.³⁵

Burada Irak'ın Basra vilayeti Karne petrol yataklarını, Misan vilayetindeki petrol yataklarını ve Diyale vilayetindeki Hanikin petrol yataklarını kastetmekteyim. Bu vilayetler İran ile sınırı olan vilayetlerdir. Bu vilayetler, İran'ın sürekli olarak kendisine bağlı olduğunu ileri sürmesi nedeni ile istediği yerlerdir. Hatta İran, Arap Körfezi'nin de kendilerine ait olduğunu ileri sürüp bu nedenle de bu körfezi, Fars Körfezi olarak adlandırmıştır.

³³ FEHMİ Abdulkadir Muhammed, **Uluslararası Mücadele ve Bölgesel Mücadelelere Etkisi, (el Sira el Duali we İnikasatahu Ala el Siraat el İklimiye)**. Hikmet Basım ve Yayın Kitabevi, Bağdat, S.190, s.236-237

³⁴ EL EMİN Muzaffer, **a.g.e.**, s.128

³⁵ EL-RAVİ Cabir İbrahim, **Uluslararası Sınırlar ve İran, (el Hudud el Dualiye we Iran we Kazaya el Hudud el Irakiye)**. Irak Sınır Sorunları Kitabı, Bağdat, 1975, s.366-377

Doğrudan görüşmeler hiçbir sonuç vermedi. Çünkü İran, Irak'ın Arap Körfezi üzerindeki tam bağımsızlığına karşı gelmekte idi. Taluku istemekte idi ki Taluk, Nehrin Avlanma Hattıdır ve uluslararası nehirler de uygulanmakta olan bir düzenlemedir. Bunun sınır hattı olmasını istemekte idi. Bu konudaki anlaşmazlık her iki devletin de üye olması sebebiyle Birleşmiş Milletlere sunuldu. Irak, bizzat kendisi bu konudaki işlemleri üstlendi. 29 Nisan 1934 tarihli mektubu sundu. İran ise 23 Aralık 1934 tarihli müzekkere ile onayını bildirdi.³⁶

İran, Arap Körfezi'nin güvenliği için sürekli bir tehdit oluşturmaktaydı, bu durum, İran'daki sistem değişikliği nedeni ile Irak Hükümeti'ne herhangi bir bahane oluşturmasını diye Şah'ın düşmesinden sonra da değişmedi. Irak, Arap Körfezi ile ilgili tutumunda itidalli ve açık bir tutum sergiledi. Aynı zamanda Irak, Şah zamanında Arap Körfezi ile ilgili İran'a karşı durduğu gibi -bugün de körfezde öne sürdüğü ne tür gerekçeler olursa olsun- ne tür sistem değişiklikleri olursa olsun aynı şekilde karşı duracaktır.³⁷

Bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri İran'ın, körfezi kendisine uzatma ve ait kılma amacıyla sergilediği tehditlerini gördükten sonra Irak'ın Arap Körfezi ülkeleri ile olan ilişkilerine etki etme zorunluluğunu gördü.³⁸ Özellikle Irak'ın bölgesel oluşumlara ve askeri işbirliklerine karşı tutum sergilediğini bildikten sonra...³⁹

Her iki taraf arasındaki sınır sorunları nedeni ile sürekli olarak iki taraf arasında görüşmeler ve ziyaretler başladı. İran Dışişleri Bakanı Abbas Aram, 1966 yılında Irak'a ziyarette bulundu. Aynı şekilde Irak Cumhuriyeti'nin o dönemdeki cumhurbaşkanı olan Abdurrahman Arif, 1967 yılında İran'a ziyarette bulundu. Uluslararası düzeydeki bu ziyaretler kapsamında İran ve Irak arasındaki sınır sorunları ve özellikle Arap Körfezi konuşuldu ve tartışıldı. Ancak görüşmeciler sözü

³⁶ HUZURİ, a.g.e., s.196-197

³⁷ FEHMİ ABDUL Kadir, a.g.e., s.240

³⁸ EL ALVİ, a.g.e., s.380

³⁹ EL-NEHAR Gazetesi, Lübnan, 13 Ocak 1979, S.13, s.7

edilen sorunlara herhangi bir çözüm bulamadılar.⁴⁰ O dönemde, daha önceden açıkladığımız üzere Saddam Hüseyin'in yönetime gelişiyle birlikte her iki taraf arasındaki çekişmeler şiddetlendi. Başlangıçta iki taraf arasında basın yayın yoluyla gerçekleşen ve siyasi krize neden olan hamleler oldu.

Yukarıdaki paragrafta aktardığım olaylardan sonra İran-İrak Savaşı 22 Eylül 1980 tarihinde başladı. Bu savaş İkinci Dünya Savaşı sonrası bölgede gerçekleşen en acımasız ve en şiddetli savaş oldu. Bu savaş daha sonra 1. Körfez Savaşı olarak tarihe geçti.⁴¹ Her iki ülkeyi bu savaşa sürükleyen birikmiş tarihi nedenler ve etkenler bulunmaktadır. Bu etkenlerden en önemlileri, yeni İran düzeninin devrim ihracının Irak Şiasınca kabul görmesinin Baasçı Saddam Hüseyin zamanında yaygınlık kazanması ve aynı şekilde Iraklıların 1975 yılında Şah döneminde yapılan antlaşma ile İran yönetimi üzerine yüklediği ağır yük.⁴²

Saddam Hüseyin ve ona bağlı olanların kültürel üretim alanında hizmetlerinden biri Necef'teki İmam Ali Mescidi'nin girişine büyük bir bayrak dikmesidir. Bu yer Şii İslam açısından son derece mukaddes bir yerdir. Bu dikilen bayrak ile şunu ifade etmişlerdi: *"Bizler büyük babamız 'Ali' ile övünç duymaktayız. Çünkü o İslam komutanı ve Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.)in damadıdır. Ve çünkü o Arap'tır."*⁴³ Bu şekilde savaş yaklaşık sekiz yıl gibi uzun bir süre devam etti. Nihayet Güvenlik Konseyinin 30 Temmuz 1987 tarihli 598 sayılı kararı sonucunda taraflar arasındaki savaş sonlandırıldı.⁴⁴ Barışa 8 Ağustos 1988 tarihinde başlandı. Irak bu günü "Büyük Zafer Günü" olarak adlandırdı.

⁴⁰ EL-İZZİ Halid Yahya, **Antlaşmalar ve Kanunlar Gölgesinde Arap Körfezi Sorunu, (Müşkilet Şat el Arab fi zil el Muaahdat we el Kanun)**. er-Reşid Basım ve Yayınevi, Bağdat, 1980, s.162-169

⁴¹ EL-SAMİRÂİ Nezar Fadıl, **İran-İrak Çekişmesine Bakış, (Siraa fi el Nizaa el İraki el İrani)**. Hürriyet Yayınevi, Bağdat, 1981, s.9

⁴² EL-SAMİRÂİ, **a.g.e.**, s.13

⁴³ ZEBİH Siher, **İran Devriminin Hikayesi, (Kiset el Sewre el İraniye)**. (Abdulvahhab Alum akt.) Yüksek Kültür Konseyi, İran, Tahran Baki Yayınevi, 2004, s.227-228

⁴⁴ EL-ŞALCI Emin, **Birleşmiş Milletler, İran-İrak Savaşı. Siyasi İlimler Dergisi, (el harb el İrakiye el İraniye we el Umem el Mutehide)**. 5. baskı, Bağdat, 1990, s.97

1.2. Birleşmiş Milletler Tarihçesi

1914–1919’da Birinci Dünya Savaşı son bulduktan sonra uluslararası toplum, uluslararası barış ve güveni tesis edecek, yıkıcı sonuçlar doğmasına engel olacak ve korkunç dünya savaşlarının çıkmasına engel olacak kapsamlı bir uluslararası düzenleme yapma ihtiyacı hissetti. Bu nedenle 1919 yılında Paris’te Barış Konferansı düzenlendi ve 5 adet antlaşmanın düzenlenmesi ile son buldu. Bu konferans aynı zamanda özel yasa maddeleri içeren Versailles (Treaty of Versailles) Antlaşması gereği olarak Milletler Cemiyetinin kurulmasını öngördü. Milletler Cemiyetinin/Cemiyet-i Akvamın kurulmasını öngören Versailles (Treaty of Versailles) Antlaşması 10 Aralık 1920 tarihinde yürürlüğe girdi.⁴⁵

Birleşmiş Milletlerin kurulmasına neden olan en önemli etkenlerden biri Milletler Cemiyetinin hedeflerini yerine getirmede yetersiz kalmasıdır. Milletler Cemiyeti uluslararası güven ve barışı tesis etmede yetersiz kaldı ve bunu sağlayamadı.

Bunun faydası ise Birleşmiş Milletlerin tıpkı Milletler Cemiyetinde olduğu gibi bataklıklara girmekten çekinmesi olmuştur. Milletler Cemiyetinin hedeflerini gerçekleştirmede başarısızlığa uğramasının nedenleri aşağıdaki gibidir:

1. Düşünürlerin uluslararası bir örgütün kurulmasına yönelik çağrıları,
2. Birinci Dünya Savaşı’nın hemen sonrası Milletler Cemiyetinin kurulması,
3. Milletler Cemiyetinin kurulmasında uluslararası çıkarların çakışmasının etkisi.⁴⁶

Milletler Cemiyeti, 18 Nisan 1946 tarihinde dağıldı. Bu tarih aynı zamanda Milletler Cemiyetinin 21. Genel Kurul Toplantısı döneminin son bulma tarihidir. Milletler Cemiyeti bu yıllardaki sürede insanlık için öngördüğü barış, uyum ve ortak paydalar üzerine kurulu ilişkileri sağlayamadı. Milletler Cemiyeti dağılmadan -

⁴⁵ ABDUSSELAM Salih, **Bölgesel ve Uluslararası Örgütlerin Örfü, (el Munazamat el Dualiye we el İklimiye)** el-Cemahir Basın, Yayın ve Dağıtım Yayınevi, 2. Baskı, Bingazi, 1999, s.127

⁴⁶ ÇELEBİ İbrahim Ahmet, **Birleşmiş Milletler ve Genel Bakış açısı, (El Nazariye el aam we el Umem el Mutehide)**. Camia Yayınevi, Kahire, 1986. s.147

uluslararası barış ve güveni sağlama noktasında başarısızlığa uğramadan- önce uluslararası toplum Milletler Cemiyeti yerine uluslararası sorunların çözümünde omuzunda duran ayıpları ve sıkıntıları gidermeye yetkili yeni bir örgüt kurulmasının gerekliliğini anladı.⁴⁷ Bu amaçla Birleşmiş Milletler kuruluncaya kadar birçok uluslararası toplantı düzenlendi.⁴⁸

1.3. Güvenlik Konseyinin İran – Irak Savaşı'nı Sonlandırmasındaki Rolü

Birleşmiş Milletler 1980'den itibaren İran–Irak savaşına önem vermiştir. Uluslararası örgüt bu çekişmeyi yani İran–Irak savaşı sorununu önemli sorunlardan saymış, örgütün çeşitli birimleri özellikle de Güvenlik Konseyi tarafından araştırılmıştır. Daha sonra değişik yetki ve çeşitli güce sahip, dünyada barış ve güvenliği sağlamakla yükümlü Güvenlik Konseyi, savaşın çıkmasından itibaren çeşitli dönemlerde birçok kararlar almıştır. Savaşın patlak vermesinden sonra konsey, siyasi ve askeri gelişmeler kapsamında⁴⁹ henüz savaşın ilk ayında İran ve Irak'a karşı şiddet kullanmamalarını, aralarındaki çekişmeyi barışçıl yollarla çözmelerini öngören 28 Eylül 1980 tarihli 479 sayılı kararı ittifakla almıştır. Aracılık ve uyum için herhangi bir teklifi kabul etme, bölgesel örgütlere sığınma ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi gereği yükümlülüklerini yerine getirmeyi kolaylaştıran, her iki tarafın kabul ettiği diğer barışçıl yollara başvurmayı sağlamış oldu.⁵⁰

İran ile Irak arasındaki bu durum artık dünyada barış ve güvenliği tehdit etmeye başlayınca Güvenlik Konseyi, 30 Temmuz 1987 tarihinde 598 sayılı her iki taraf arasında savaşı durdurma, ateşkes ve uluslararası sınırlara çekilmeyi öngören kararı çıkarttı. Güvenlik Konseyi 598 sayılı kararın bütün maddelerinin uygulanması için gerekli bütün gayret ve çabayı gösterdi.⁵¹

⁴⁷ CİNYE Mahmut Sami, **Uluslararası Genel Kanun, (Al Kanun al Duali Alam)**. Telif Komisyonu Matbaası, 2.Baskı, Kahire, 1938, s.433

⁴⁸ ÇELEBİ, İbrahim Ahmet, **a.g.e.**, s.148

⁴⁹ EL-ŞALCI, **a.g.e.**, s.77

⁵⁰ EL-FETLAVİ Süheyl Hüseyin, **Uluslararası İslami Kanun Ansiklopedisi, (Mewsuat el Kanun el Duali el İslami)**. Hürriyet Basım ve Yayınevi, Bağdat, Hürriyet Basım ve Yayınevi, 2014, s.110

⁵¹ EL-ŞALCI, **a.g.e.**, s.77-78

1.3.1. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 6. Bölüme Uygun Olarak Güvenlik Konseyinin İran – Irak Savaşı'nı Çözmedeki Rolü

Güvenlik Konseyini ilgilendiren anlaşmazlıklar sadece bu denli tehlikeli olan sorunlar değildir. Aksine çoğunlukla ülkelerarası meydana gelebilen basit pozisyonlar ve anlaşmazlıklar da olabilmektedir. Güvenlik Konseyi, İran – Irak Savaşı'na ilişkin olarak ilk kez 28 Eylül 1980 tarihinde toplandı ve 479 sayılı kararı çıkarttı. Bu kararın başında, uluslararası güvenlik ve barışı koruma alanında baş sorumluluğu yüklenmeyi emreden Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 24. maddesine değinilmiştir. Başlangıçta her iki taraftan da kanun ve adalet prensiplerine uygun olarak güç kullanmayı bırakmaları ve barışçıl yollarla aralarındaki ihtilaf ve anlaşmazlıkları çözmeleri istenmiştir.⁵²

Bu karar, birkaç hususu içermektedir. Bu hususlardan bazıları şunlardır:

- 1- 479 sayılı karar, uluslararası barış ve güveni tehdit edecek olan anlaşmazlıkları barışçıl yöntemlerle çözmeyi her iki taraftan da isteyen Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 33. maddesine dayanarak alınmıştır.
- 2- 479 sayılı karar, taraflardan birinin dünya barış ve güvenini tehlikeye soktuğundan değil, aksine her iki tarafa da şiddetten vazgeçmeleri gerekçesiyle önerilmiştir.
- 3- 479 sayılı karar, çatışan iki tarafa da yükümlülükleri üstlenmelerini tavsiye etmektedir.⁵³

Her iki taraf arasındaki anlaşmazlığın büyümesi, insani ve maddi zararın artması nedeni ile Güvenlik Konseyi Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 2. ve 34. maddesi hükümlerine uygun olarak 12 Temmuz 1982 tarihli 514 sayılı yeni bir karar yayınladı. Bu karar aşağıdaki hususları öngörmekteydi:

⁵² EL-RAVİ Cabir İbrahim, **İran–Irak Sınırı Sorunları ve Silahlı Anlaşmazlık, Genel Kültür İşleri (Müşkelat el Hudud el İrakiye we el İraniye)**. Yayınevi, 1. Baskı, Bağdat, 1989, s.373-374

⁵³ EL İZZİ halid yahya **a.g.e.**, s.172

- 1- Ateşkes olması ve bütün askeri faaliyetlere son verilmesi,
- 2- Askeri güçlerin uluslararası anlaşmaların öngördüğü sınırlara çekilmesi,
- 3- Birleşmiş Milletler tarafından ateşkesin, geri çekilmenin ve kontrolün gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti için gözetmen gönderilmesi.⁵⁴

Sonra konsey, ikinci bir kez anlaşmazlığa bakarak önceki iki kararı onaylayan 4 Ekim 1982 tarihli ve 522 sayılı kararı yayınladı.⁵⁵

Yaklaşık bir sene sonra konsey toplandı ve 31 Ekim 1983 tarihli ve 540 sayılı kararı yayınladı. Bu karar uluslararası insani kararların çiğnenmesini ve her türlü savaş faaliyetlerinin durdurulmasını, uluslararası sularda avlanma ve ticaret hakkının verilmesini, Arap Körfezi bölgesinde güven ve barışı tehdit eden herhangi bir faaliyette bulunulmamasını öngörmekteydi. Daha sonra konsey 24 Şubat 1986 tarihli ve 582 sayılı bir diğer karar daha çıkarttı. Bu kararda yeni hükümler yoktu. Güvenlik Konseyi 8 Ekim’de önceki kararların uygulanmasını açıkça uygulamaya davet eden 588 no’lu kararın uygulanmasına oybirliği ile karar verdi.⁵⁶

1.3.2. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin 7. Bölümüne Uygun Olarak Güvenlik Konseyinin İran – Irak Savaşı’nı Sonlandırmadaki Rolü

Bu bölüm kapsamındaki uluslararası anlaşmazlıklar tehlikeli durumları içermektedir. Barışın tehdit edilmesi/çiğnenmesi veya düşmanca herhangi bir faaliyetin meydana gelmesi durumunda Güvenlik Konseyi kesin kararlar alma hususunda yetkilendirilmektedir.

Konsey bunu, barışı koruma ve olduğu yere koyma hedefiyle yapmaktadır. Güvenlik Konseyi bu alanda geniş takdir yetkisine sahiptir. Bu kapsamda Güvenlik Konseyinde Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin 7. bölümüne uygun olarak 30 Temmuz 1987 tarihli 598 sayılı yeni bir karar alınmıştır.⁵⁷

⁵⁴ EL-RAVİ, a.g.e., s.374

⁵⁵ EL-FETLAVİ, a.g.e., s.440

⁵⁶ EL-ŞALCI, a.g.e., s.90

⁵⁷ EL-RAVİ, a.g.e., s.377–382

Konsey, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 39. ve 40. maddeleri gereği tasarrufta bulunmaktadır.⁵⁸ Bu karar aşağıdaki hususları içermektedir:

- 1- Her iki taraf arasındaki barışı sağlamak ve savaşı sonlandırmak amacıyla uluslararası toplumun iradesini yansıtmak amacıyla karar ittifakla alınmıştır.
- 2- Bu karar fıkraları ile birlikte bir bütün olup hiçbir durumda parçalara ayrılamaz. Bu karar, birinci fıkrasında, iki esas isteği ortaya koymakta olup şu şekildedir: Ateşkes ilan edilmesi ve her iki tarafın hemen uluslararası sınırlara çekilmesi.
- 3- Bu karar bağlayıcı bir karar olup Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 39. ve 40. maddelerini içermektedir. Karar bu yönü ile önceki kararlardan ayrılmaktadır. Çünkü sözleşmenin 6. bölümünün uygulamalarında hataya düşülebilir. Böylelikle ilk kez sözleşmenin 7. bölümünün öngördüğü yükümlülüğün gereklerine başvurma imkânına işaret edilmiş oldu.⁵⁹

1.4. Birleşmiş Milletlerin Kuruluşu, Kuruluş Şeması ve Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler, özellikle 1939-1945 yıllarında gerçekleşen 2. Dünya Savaşı başta olmak üzere arkasında harap ve yıkık bir iz bırakan uzunca bir dönem süren savaştan sonra Milletler Cemiyetinin enkazı üzerine kurulmuştur. Bu facialardan sonra uluslararası toplum, uluslararası toplumun barış ve güvenini sağlayacak güçlü bir örgütün kurulmasına ihtiyaç duydu. Bu kapsamda uluslararası topluluklardan birçok açıklamalar, devlet başkanlarından beyanatlar ve Uluslararası Hukuk yapıcılarının görüşleri ileri sürüldü.⁶⁰

Birleşmiş Milletler, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra toplumsal, askeri ve ekonomik olarak zayıf kalan, savaştan çıkan galip ve mağluplar tarafından kuruldu. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, bu ülkelerin yaralarının sarılması için,

⁵⁸ FEHMİ, *a.g.e.*, s.308

⁵⁹ EL-ŞALCI, *a.g.e.*, s.96

⁶⁰ RUSU Şarl, *Uluslararası Genel Kanun, Arapçaya Çeviren Şükrullah Halife, (Alanun Al Duali Alam)*. (A). el-Ehliyye Basım ve Yayım Kuruluşu, Beyrut 1982, s.140-142

düştükleri bu yıkımdan çıkmaları için ve diğere bütün uluslararası topluma ilişkin olumsuzlukların giderilmesi için oluşturulmuştur.⁶¹

Birleşmiş Milletlerin gidişatı, kuruluş aşamasında başarılı bir yönde idi. Çünkü uluslararası antlaşmalar bakımından doğru ve isabetli kararlar alıyor ve antlaşmalar yapıyordu. Örneğin; 1948 yılında çıkan Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesi, 1949 yılında çıkan dört ayrı Cenevre Sözleşmesi, gelişmiş Uluslararası Hukuk ve düzenlemeler, uluslararası düzeyde dengeyi kurmuştur. Bu aşama, kanunun yasallığına ve geçerliliğine bağlı kalma aşamasıdır.⁶²

Bahsi geçen hususlara ek olarak bizler Birleşmiş Milletlerin kuruluşunu şu şekilde özetleyebiliriz:

İlk olarak, Birleşmiş Milletlerin kuruluşuna ilişkin bazı hassasiyetler olup şu şekilde ifade edilmektedir:

- 1- 1941 tarihli Atlantik Bildirisi: Bu Bildiri 14 Ağustos 1941 tarihinde Amerika Başkanı Franklin Delano Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Sir Winston Leonard Spencer-Churchill tarafından yayımlanmış idi. Bu bildiri ikisinin ortak toplantısından sonra yayımlanmış olup güç ve şiddet kullanımının bırakılmasını ve dünya barışının daimi olarak sağlanması zorunluluğunu içermekteydi.⁶³
- 2- 1942 tarihli Birleşmiş Milletler Bildirisi: Bu bildiri 1 Ocak 1942 tarihinde 26 devletin temsilcilerinin Washington'da toplanmasıyla gerçekleşmiştir. Bu bildiri, insan haklarının korunması ve özgürlüklerin savunulması için yeni bir uluslararası örgütün kurulması zorunluluğunu ifade etmekteydi.⁶⁴
- 3- 1943 tarihli Moskova Bildirisi: Bu bildiri Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Sovyetler Birliği ve Çin tarafından yayımlanmıştır. Bu devletler,

⁶¹ EBULVEFA Ahmet, Birleşmiş Milletler ve Yetkili Uluslararası Ajanslarda İnsan Haklarını Koruyan Sistem, (Nizam Himayet Hukuk el İnsan fi Munezemet el Umem el Mutehide). **Uluslararası Hukukun Mısır Dergisi**, Kahire, 1999, S.54, s.55-57

⁶² EBULVEFA Ahmet **a.g.e.**, s.143

⁶³ ŞAHAB Müfid, **Uluslararası Örgütler, (al munazamat al dualiye)**. Kahire, Arap Uyanış Yayınevi, Baskı:4, 1978, s.8-10

⁶⁴ ÇELEBİ İbrahim, **a.g.e.**, s.150

uluslararası güven ve barışı sağlamayı hedefleyen sürekli ve genel bir uluslararası örgütün kurulmasını taahhüt etmiş idi.⁶⁵

4- 1943 tarihli Tahran Bildirisi: Bu bildiri, 1 Aralık 1943 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Franklin Delano Roosevelt, Sovyetler Birliği Başkanı Joseph Stalin ve İngiltere Başbakanı Winston Leonardo Spencer-Churchill tarafından açıklanmıştır. Bu bildiride, uluslararası güven ve barışı temin için yardımlaşma, demokratik halkları kapsayacak uluslararası bir aile gibi herkesi kapsayacağına ilişkin olan istek ve azimlerini ifade etmişler idi.⁶⁶

İkinci Olarak: Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Düzenlenmesi:

Önceki aşama sadece bu oluşumun teorisi ile ilgili olduğundan Birleşmiş Milletlerin oluşum ve kuruluş düşüncesini oluşturdu. Ancak bu, uluslararası bir örgütün şekli hakkında herhangi bir hususa değinmedi. Bu kapsamda Birleşmiş Milletlerin yasal şekli ve kuruluş şeması hakkında ortak bir karara varmak için bir dizi konferanslar düzenlendi. Bu konferanslar şunlardır:

1.4.1. 1944 Tarihli Dumbarton Oaks Konferansı

Bu konferansın çalışmaları 21 Ağustos 1944 tarihinde başladı. Aynı yıl dört ülke, Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Çin bu konferansın hazırlığını yaptı. Bu konferans, Birleşmiş Milletlerin iç işleyişine ilişkin düzenlemeler, şubeleri, ana organları, üyelik sistemi, önerilen örgütün prensipleri gibi hedeflerinin belirlenmesini içermekte idi.

1.4.2. 1945 Tarihli Yalta Konferansı

Bu konferanstaki amaç şudur: Güvenlik Konseyinin oylanması, vesayet sistemi gibi konularda anlaşma idi. Aynı şekilde bu konferansta Birleşmiş Milletler

⁶⁵ GHALİ, composing, empo wesing the united nation, foreing affairs, winter, 1992, s.21

⁶⁶ ÇELEBİ İbrahim, a.g.e., s.150-152

Sözleşmesi'nin hazırlanması, Uluslararası Adalet Mahkemesinin tüzüğünün belirlenmesi ve Birleşmiş Milletler Kurulu Heyeti gibi konular da tartışılmıştır.⁶⁷

1.4.3. 1945 Tarihli San Francisco Konferansı

Bu konferans elli devletin temsilcisi arasında yapıldı ve tam iki ay sürdü. Konferansta, Büyük devletlerin Güvenlik Konseyi'nde veto yetkisi saklı kalmak şartıyla önemli yaşamsal konularda 2/3 çoğunluk kuralı getirildi. Bununla birlikte Milletler Cemiyetinde geçerli olan toplantı usulünü değiştirmiş oldu.⁶⁸

1.4.4. 1945 tarihli Londra Konferansı

San Francisco Konferansı sözleşmeye, geçici devletlerden her birinin temsilcisini kapsayan hazırlık komitesinin kurulması ile geçici düzenlemeler koymuştu. Merkezinin Londra olması, Birleşmiş Milletlerin ana organlarının ilk oturumunda hazırlık toplantısı yapma görevini üstlenmesini taahhüt etmekteydi. Hazırlık komitesi aynı zamanda Genel Kurula ve Güvenlik Konseyine özgü kanun taslaklarını da araştırmıştı.⁶⁹

Bu şekilde Birleşmiş Milletler döneminde, yeni bir dünya savaşının çıkmaması için tedbir alma, uluslararası barış ve güven esaslarının yerleştirilmesi noktasında temsil yetkisine sahip uluslararası örgütlenme ve uluslararası ilişkileri geliştirme aşamalarından yeni bir aşamaya geçilmiş oldu.

Birleşmiş Milletler Örgütü sahip olduğu geniş yetki ve özelliklerinden; uluslararası hayat safhalarının tümündeki etkisinden dolayı uluslararası örgütlerin en önemlileri ve en büyüğü olmuş oldu. Bu yapıyla Birleşmiş Milletler Örgütü, içerisinde hem güçlüyü hem de zayıfı, hem yöneteni hem de yönetileni barındırması açısından bir ilktir.⁷⁰

⁶⁷ EBULVEFA Ahmet, **Uluslararası Örgütler Kanununda Ortayol. (al Wasit fi Kanun al Munazamat al Dualiye)**. Arap Uyanış Yayınevi, 1984, s.366

⁶⁸ EL SALİÇ, **a.g.e.**, s.99

⁶⁹ CLARK William, **Basic facts about united nation**, second edition East coast press New York, 1992, S.889, s.37.

⁷⁰ ABDUSSELAM, **a.g.e.**, 130

1.4.4.1. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Daha önce de bahsettiğimiz üzere Birleşmiş Milletler Örgütünün kurulması fikri 2. Dünya Savaşı sonrası dünya toplumlarının maruz kaldığı büyük felaketler sonucunda, insanlık için kalıcı bir barış sağlama düşüncesi ile kurulmuştur. Ayrıca tehlikeye maruz kalan çevrelerin korunması ve uluslararası toplumların korunması fikrinden ortaya çıkmıştır.

Bunun sonucunda uluslararası toplum nezdinde, dünya toplumları için yüksek maslahat, uluslararası genel iyilik ilkeleri ile uyumlu yeni yapısal düzenlemeler ve prensipler, hedefler, değerler icat etme zorunluluğu oluşmuştur.⁷¹ Araştırmamızın ilerleyen bölümlerinde Birleşmiş Milletlere ait organların prensip ve hedeflerinden ayrıntılı bir şekilde bahsedeceğiz.

BM'nin kurulma kararı bir antlaşma ile 26 Haziran 1945'te San Francisco'da alınmıştır.⁷²

1.5. Birleşmiş Milletlerin Hedefleri ve Prensipleri

1.5.1. Birleşmiş Milletler Örgütünün Hedefleri

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Başlangıcı ve 1. maddesi Birleşmiş Milletlerin hedeflerini açıklamış ve ele almıştır. Bu hususta:

⁷¹ “Başkan Franklin, Rozafelt (Birleşmiş Milletler) ismini önermişlerdir. Bu isim ilk kez 1 Ocak 1942 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından çıkan bir yayında çıkmıştır. Bu Birleşmiş Milletlerin yirmi altı üyeli hükümetleri adına toplanan temsilcisi ile yaptığı ve savaşan ülkelere karşı savaşın devam edilmesi kararı aldığı toplantısında kullanılmıştır”. **Birleşmiş Milletlerin Esas Gerçekleri**, Birleşmiş Milletler Yayın Bürosu, Newyork, , Kahire Baskısı, 1978, s.6

⁷² ASLAN Gündüz, **Milletlerarası Hukuk Konu Anlatımı**, Temel Bilgiler, Örnek Kararlar. (Reşat Volkan Gürel Ed.) 2015, 110-128

1. Uluslararası Barış ve Güveni Korumak

Bu hususta Birleşmiş Milletler, 1. maddenin 1. fıkrasındaki yetkilere sahiptir: Barışı tehdit eden nedenlerin engellenmesi için ortak etkin tedbirlerin alınması/ giderilmesi; ihlal şekillerinden düşmanlık gibi faaliyetlerin yok edilmesi ve Uluslararası Hukuk ve adalet prensibine uygun olarak barışçıl yöntemleri oluşturmak.⁷³

2. Ülkeler Arası Barışçıl İlişkilerin Geliştirilmesi

1. maddenin 2. fıkrası, halklar arası hakların eşitliliğini öngören prensiplere göre saygı esasına dayanan milletlerarası iyi ilişkiler kurmayı hedeflemektedir.

3. İnsani, Kültürel, Toplumsal ve Ekonomik Sorunları Çözmek Amacıyla Uluslararası Yardımlaşmayı Gerçekleştirmek

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 1. maddesinin 3. fıkrası şu hususu öngörmektedir. *1. madde 3.fıkra metni: "Ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözmede ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak."*

4. Birleşmiş Milletlerin Ülkelerin İşlerini Koordine Merkezi

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 1. maddesinin 4. fıkrası şu hususu öngörmektedir. *1. madde 4. fıkra: "Bu erklere ulaşılması yolunda ulusların giriştikleri eylemlerin uyumlaştığı bir odak olmak"*.

⁷³ EBU HEYF Ali Sadık, **Uluslararası Genel Kanun, (el Kanun Alduali Alam)**. İskenderun, 2. Baskı, 1971, s.822

1.5.2. Birleşmiş Milletler Prensipleri

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 2. maddesi: “Birleşmiş Milletlerin yükümlülüklerini, üyelerini ve amaçlarını gerçekleştirme çabalarına ilişkin prensiplerini belirlemiştir.⁷⁴ Bu prensiplerin en önemlileri şunlardır:

1. Birleşmiş Milletlerin Bütün Üyeleri Arasındaki Eşitlikler
2. Üyelerin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Yönelik Yükümlülüklerini İyi Niyet Çerçevesinde Yapar ve Uygularlar
3. Uluslararası Anlaşmazlıkların Barışçıl Yöntemlerle Giderilmesi
4. Üyelerin güç ve tehdit kullanmalarının önüne yine güç kullanılarak geçilmesi
5. Birleşmiş Milletlerin Yapacağı Çalışmalara İlişkin Örgüte Yardım Edilmesi

Bu prensip iki yükümlülüğü getirmektedir, birincisi olumlu yardımın yapılması zorunluluğu; ikincisi ise -olumsuz olmakla birlikte- Birleşmiş Milletlerin karşısına aldığı ülkeye yardım yapılmasının engellenmesi.

Üye olmayan ülkelerin Birleşmiş Milletler prensiplerine uymaları noktasında çaba göstermek, Birleşmiş Milletlerin üye ülkelerin içişlerine karışmaması.⁷⁵

1.6. Birleşmiş Milletlere Üyelik

Bu konunun önemine dikkat çekilmesi gerekmektedir: Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 3. maddesi şu şekildedir: “*Birleşmiş Milletler Örgütünün asli üyeleri San Francisco Konferansı'na katılmış, uluslararası yapılanma şemasını belirlemiş ve 110. madde gereği sözleşmeyi imzalamış olan devletler ile yine 1 Ocak 1942 yılında Washington Konferansı'nda yayımlanan ve Birleşmiş Milletlerin Bildirgesi'ni imzalayan devletlerdir.*” Oysa 4. maddenin 1. fıkrası şu şekildedir:

⁷⁴ ABU HEYİF Ali Sadik, **a.g.e.**, s.823

⁷⁵ ABULVAFA Ahmet, **a.g.e.**, s.370

“Barışı savunan, sözleşmenin içerdiği yükümlülükleri yükleneneğini kabul eden ve Birleşmiş Milletlerin de bu ülkenin yükümlülüklerini yerine getirebileceğini kabul ettiği bütün ülkeler Birleşmiş Milletlere üye olabilirler.”

Çünkü sözleşme gereği örgüte üyelik herkese açıktır. Yani Birleşmiş Milletlerin koyduğu ve belirlediği sorumluluk ve yükümlülükleri kabul eden ve Birleşmiş Milletlerin belirtilen bu sorumluluk ve yükümlülükleri uygulamaya gücünün yettiğine inanan bütün barış yanlısı ve barışı seven ülkeler örgüte üye olabilirler. Birleşmiş Milletlere üyelikler Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine genel kurul kararı ile gerçekleşir. Üyelik ile ilgili aşağıdaki süreçler izlenmektedir⁷⁶:

1- Üye olmak isteyen ülke, başvuru ve istek yazısını Genel Sekreter’e sunar. Bu taleple birlikte Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nde belirtilen bütün sorumluluk ve yükümlülükleri kabul ettiğine dair bir mektup da sunar.

2- Güvenlik Konseyi yapılan bu başvuruyu inceler, üyeliğin kabulüne ilişkin olumlu tavsiye sonucunda -yani kabulü halinde- toplam 15 üyeden 9 üyenin evet oyu vermesi gerekir.

3- Güvenlik Konseyinin kabule ilişkin olumlu tavsiyesi halinde bu tavsiye incelenmek üzere Genel Kurula gönderilir.

4- Tavsiye kararının kabul edilmesinden sonra üyelik işlemi gerçekleşmiş olur.

Birleşmiş Milletler kuruluş aşamaları tamamlandıktan sonra itilaf ülkeleri arasında gerçekleşen San Francisco Konferansı yapılır. Bu konferansta Birleşmiş Milletler Sözleşmesi hazırlanır. Ardından üye ülkeler bu sözleşmeyi imzaladılar. Sözleşmenin 11. maddesinin 4. fıkrasında da belirtildiği üzere bu sözleşmeyi imzalayan üyelere asli üyeler denmektedir. Sonradan üye olan ülkelerin üyeliklerine ise sözleşmede “bağlı üyeler” -yani sözleşmeye tabi olarak eklenenler- denilmiştir.

⁷⁶ EL-MÜCAHİT Tarık Abdullah İsa, **Bahreyn el Vasat Gazetesi, (Sahifet al Wasat al Bahraniye).** 31 Kasım 2003, S. 420, s. 11-12

1.6.1. Üyelik Şartları

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, uluslararası üyelik için bazı şartlar ister. Bu şartlar objektif şartlar ve uygulamaya dönük şartlardır.

- 1. Mevzui/objektif/yapısal şartlar:** Sözleşmenin 4. maddesi üyelik için beş şart öngörmekte olup o şartlar da şunlardır: Üyelik talebinde bulunanın devlet olması gerekir. Birleşmiş Milletlere üyelik cemaatlere değil sadece devletlere özgü bir husustur.

Üye olmak isteyen devletin barışı seven/isteyen olması ve sözleşmenin öngördüğü yükümlülükleri üstlenmesi gerekir. Yine sözleşme hükümlerini uygulamaya gücünün yetmesi, anılan yükümlülükleri yerine getirmeye istekli olması ve taahhütte bulunması gerekir.⁷⁷

2. Uygulamaya yönelik şartlar ise şunlardır:

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, örgüte üye olmak isteyen yeni üyenin kabul şartlarını belirlemiştir. Örgütün üçte ikisinin onayı, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin teklifi, beş büyük devletin onayı ile ancak üyeliğe kabul edilebilir.

Uygulamaya yönelik ikinci şart ise üyelikten ayrılma ile ilgilidir. Bu husus sözleşmenin altıncı maddesinde şu şekilde açıklanmıştır: Birleşmiş Milletler Örgütüne üye ülkelerden biri sözleşmenin prensiplerini ihlal ettiğinde, Güvenlik Konseyinin bu üyenin çıkartılması için teklifte bulunması ve Güvenlik Konseyinin genel kurulla birlikte aynı yöntem ile üzerinde varılan anlaşma uyarınca anılan üyeyi örgütten ihraç etme yetkisi bulunmaktadır. Güvenlik Konseyindeki örgüte üye büyük ülkelerin ihraç kararını veto yetkisi bulunmaktadır.⁷⁸

⁷⁷ ABULVAFA, Ahmet, **a.g.e.**, s.372

⁷⁸ GANİM Muhammed Hafız, **Uluslararası Örgütler, (al Munazamat al Dualiye)**. Kahire, Mısır Uyanış Matbaası, 2. Baskı, 1967, s.47

1.6.1.1. Birleşmiş Milletlerin Ana Organları

Birleşmiş Milletlerin temel organları sözleşmenin 7. maddesinin 1. fıkrasında şu şekilde geçmektedir: “*Bu sözleşmenin hükümlerine uygun olarak insani bir zorunluluk olarak göreceği ikincil organları kurabilir.*”⁷⁹ Birleşmiş Milletlerin organlarına kısaca değineceğiz.

Güvenlik Konseyi, 2. dünya savaşı sonrası oluşan güçler arasındaki dengeyi oluşturmak üzere kurulmuştur. Bu durum, veto yetkisi, aldığı kararlar ve bu kararlara itiraz yetkileri bakımından ve daimi üyelerin sayısı bakımından Güvenlik Konseyinin bizzat kuruluş şemasından anlaşılmaktadır.⁸⁰

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 5. bölümü Güvenlik Konseyinin, görevleri, yetkileri ve kuruluş şeması, toplantı yönetimi ile bağlı organları vb. çalışmasını düzenlemiştir. Aynı şekilde sözleşmenin altıncı ve yedinci bölümü Güvenlik Konseyinin, uluslararası barış ve güveni koruma, silahlı güç kullanma, uluslararası sorun ve anlaşmazlıkları çözümedeki yetkilerini de düzenlemiştir. Sözleşmenin 30. maddesi uyarınca, konseyin çalışma sistemini düzenleyen Güvenlik Konseyinin iç tüzüğü karara bağlanmış oldu.⁸¹

Bu araştırmada yukarıda bahsi geçen hususlarla ilgili olarak ayrıntıya yer verilecektir:

1. Genel Kurul

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 9. maddesi bunu düzenlemektedir.

Genel Kurul, Birleşmiş Milletler Örgütüne üye bütün üyelerden oluşmaktadır. Her bir üye genel kurulda beşten fazla temsilci bulunduramaz. Genel Kurul, yıllık bir kez eylül ayında olağan toplantı düzenlenmektedir. “*Genel Kurul olağan toplantısı Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin daveti ve Güvenlik Konseyinin talebi veya*

⁷⁹ GANIM, a.g.e., s.36

⁸⁰ BEKR Neha Ali, **Güvenlik Konseyinin İslah Çalışmaları, (Muşruat İslahat Meclis al Amin)**, Doktora Tezi, Siyasi Bilimler ve Ekonomi Fakültesi, Kahire Üniversitesi, 2007, s.57

⁸¹ EL-FETLAVİ, a.g.e., s.88

Birleşmiş Milletler üye çoğunluğunun talebi üzerine gerçekleşir. İster toplumsal ister ekonomik veya ister siyasi olsun Birleşmiş Milletlerin uzmanlık alanına giren her şeye bakarak Genel Kurulun kapsayıcı ihtisaslarının olduğu görülür.”⁸²

⁸² AL YUNUS Muhammed Mustafa, **Uluslararası Örgütlerin Kararlarının Uygulanması, (Tenfiz Kararat al Munuzamat al Dualiye)**. Kahire, Arap Uyanış Yayınevi, 1999, s.44

2. Güvenlik Konseyi

Araştırmanın gelecek bölümlerinde bu konu ayrıntılı olarak ele alınacaktır:

3. Toplumsal ve Ekonomik Konsey

Toplumsal ve Ekonomik Konsey, üç yıllığına Genel Kurul tarafından seçilen toplam 54 üyeden oluşmaktadır. Her bir üye ülkenin bu konseyde bir temsilcisi bulunmaktadır. Kararlarını oylamaya katılan mevcut üyelerin çoğunluğu ile almaktadır. Konsey, olağan toplantılar şeklinde toplanabildiği gibi, üyelerin çoğunluğunun, Güvenlik Konseyinin, Genel Kurulun, Tavsiye Konseyinin veya diğer ilgili ajansların birinin istemesi üzerine de toplanabilir. Ancak bu talebe Toplumsal ve Ekonomik Konsey Başkanı ve diğer üç yardımcısının onay vermesi gerekir, böylece olağanüstü durumlarda da konsey toplanabilmektedir.

4. Vesayet Meclisi

Vesayet Konseyi Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 86. maddesi uyarınca Güvenlik Konseyine daimi üye olan beş büyük üye devletten oluşmaktadır. Vesayet Konseyinin görevi Güvenlik Konseyi ile Genel Kurulunun izni ile uluslararası vesayet sistemi ile ilgili işlerle ilgilenmek, aynı zamanda bu vesayet kapsamına giren bölge halklarının refahı, siyasi, toplumsal işlerde ilerlemesini sağlamaktır. Ayrıca bağımsızlık ve özerklik gibi konularda ilerlemesi hususunda çalışmalar yapmaktır.⁸³

5. Genel Sekreterlik

Birleşmiş Milletlerin yönetim heyeti olup genel sekreter başkanlık etmektedir. Başkana yeteri sayıda yardımcı verilmiştir ve Genel Sekreter Birleşmiş Milletlerde en büyük idari yönetici sayılmaktadır.

Genel sekreter, coğrafi dengeyi gözeterek yeterlilik ölçütüne uygun olarak Genel Kurulun koyduğu yönetmeliklere göre Genel Sekreterlik çalışanlarını belirler.

⁸³ AL ÇELEBİ İbrahim Ahmet, **Uluslararası Örgüt Usulü: Uluslararası Örgütler, (Usul al Tanzim al Dualiye)**. Beyrut, Basım ve Yayın Dağıtım Şirketi, 1985, s.428

Genel Sekreterin görevlerinden bazıları şunlardır: Genel Kurul için yıllık rapor hazırlamak, uluslararası güvenlik ve barışa ilişkin hususlarda Güvenlik Konseyini uyarmak, Genel Kurul bütçesini hazırlamak, üyeler tarafından yapılan işbirlikleri toplamak, Genel Kurulun geçici çalışma cetvellerini hazırlamak, Genel Kurulun olağan ve olağanüstü toplantıları için davet etmek, Genel Sekreterlikte sözleşmeleri kayıt ve tescil etmek, uluslararası platformlarda Birleşmiş Milletleri temsil etmek ve onun adına sözleşmeler imzalamak.⁸⁴

6. Uluslararası Adalet Divanı-UAD

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 92. maddesi Uluslararası Adalet Divanını, Birleşmiş Milletlerin yargı yönetimi olduğu şekilde tanımlar. Bunun yanında, sözleşmeye ek düzenlemeye uygun olarak ana görevlerini yapar. Bu çalışmalar sözleşmenin ayrılmaz bir parçası ve uluslararası adaletin daimi mahkemesinin esas düzenlemesidir. Uluslararası Adalet Divanının ana düzenlemesi 16 Kasım 1920 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Adalet Divanının, uluslararası daimi bir yargı organı olarak ilk çıkışı 1919 yılında kurulan Milletler Cemiyetine kadar uzanır. Bu mahkeme, Adalet Divanının ana düzenlemesinin 2. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak 15 hâkimden oluşmaktadır. Üye ülkeler, bir üyeden fazla katılım sağlayamaz. Hâkimlerin belirlenmesi Uluslararası Güvenlik Konseyi ile Genel Kurul tarafından ortak zamanlı olarak belirlenir. Belirlenen bu hâkimler 9 yıllığına seçilir ve tekrar seçime katılabilirler. Mahkeme hâkimlerinin bir seferde değiştirilmesi uygun değildir. Seçilen hâkimler arasından bir başkan ve bir yardımcı 3 yıllığına seçilir. Mahkeme hâkimleri görevlerini yapmada tam bir bağımsızlık hakkına sahiptirler.⁸⁵

Uluslararası Adalet Mahkemesi iki tür alanda görev yapmakta olup ilki; önüne gelen davalara bakma yöntemi konusunda yargısal ihtisas. İkincisi ise değindiği konularla ilgili olarak görüş belirtme yöntemi ile karar vermesidir.⁸⁶

⁸⁴ ED-DAKİK Muhammed Said, **Uluslararası Örgütlenme, (Altanzim al Dualiy)**. Kahire, el-Camia Basım ve Yayınevi, 1990, s.89

⁸⁵ CILPRED Jenks, **a new World of law, a study of creative imagianition in international law**, London, 1969, p.39-46

⁸⁶ GALİ Botros Butros, Ortak Sorumluluk ve Geçiş Sürecindeki Çelişkiler Arasında Birleşmiş Milletler, (Al umam al Mutahide Beyne al Merhale al İntikaleye we al Mesuliye). **Uluslararası Siyasi Dergisi**, 30. yıl, Temmuz 1994, s.92

1.7. Güvenlik Konseyinin Oluşumu

1.7.1. Güvenlik Konseyine Üyelik

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 23. maddesi Güvenlik Konseyinin oluşturulma şartlarını belirlemiştir. Birleşmiş Milletlerin ilk kurulduğunda Güvenlik Konseyinin üye sayısı 11 idi, sonradan Birleşmiş Milletlerin 17 Aralık 1963 tarih ve 1991 sayılı kararı uyarınca yapılan değişiklik neticesinde üye sayısı 15 olmuştur. Üyelik, daimi üye ülkeler ve daimi olmayan üyeler olarak iki farklı statüdedir.

Güvenlik Konseyindeki daimi üyeler: Rusya Federasyonu, Çin, Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri.

Güvenlik Konseyindeki daimi olmayan üyeler: Daimi olmayan üyelerden on üyeyi Genel Kurul iki yıllığına seçmektedir. (Üyelik süresinin bitimi belirlenir.)

1.7.1.1. Daimi Üyeler (*Permanent Member*)

Güvenlik Konseyindeki daimi üyelerden kasıt, örgüt devam ettiği sürece üyeliği sürekli var olan ülkelerdir. Bunların üyeliği herhangi bir seçime ihtiyaç olmadan sözleşme hükümlerinden kaynaklanmaktadır. Daimi üyelerin sayısı beştir. Bunlar, Amerika Birleşmiş Devletleri, İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği, Çin, Sovyetler Birliğinin çöküşünden sonra Rusya Federasyonu'dur. Rusya, devletler birbirlerini miras edinir kuralı çerçevesinde birlikteki yerini almıştır.

Çünkü Sovyetler Birliği 1945 yılından beri Birleşmiş Milletlerin asıl üyesidir. Rusya Federasyonu eski başkanı Boris Nikolayevich Yeltsin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne gönderdiği 24 Aralık 1991 tarihli bir yazıda, 11 bağımsız üye ülkeden oluşan Rusya Federasyonu'nun Birleşmiş Milletler ve diğer ilgili kurumlarındaki üyeliğini teyit etmektedir.⁸⁷

⁸⁷ EL HENDA Vİ Hüsam, *Yeni Dünya Düzeni Işığında Güvenlik Konseyi İktidarının Sınırları (Hudud Sultat Meclis al Amin al Dualy)*. Kahire Üniversitesi, 1994, s.16

Bu üyeler Güvenlik Konseyinde iki hakka sahiptirler: Konseydeki daimi üyelik hakkı ve veto yetkisi.

Daimi üyeliğin sadece beş üye ile sınırlandırılması Birleşmiş Milletler Sözleşmesi gereğidir. Bu durum, uluslararası toplumun şahit olduğu gelişmelerle çelişmektedir. Çünkü öyle ülkeler vardır ki ekonomik güç olarak büyük devletlerin yerini almaya ehliyetli ve yeterlidir. Bu ülkelere bazıları şunlardır; Japonya, Almanya, Endonezya, Hindistan, Pakistan ve Türkiye. Tüm bu ülkelerin yüzölçümü ve nüfusu Fransa ve İngiltere'den daha fazladır. Ne var ki Birleşmiş Milletleri kuran devletler İkinci Dünya Savaşı'nın kazananları olduğundan bu pozisyonları kendi çıkarları için ayarlamışlardır.⁸⁸

1.7.1.2. Daimi Olmayan Üyeler (*Non-Permanent Members*)

Daimi olmayan ülkelere kasıt, Güvenlik Konseyindeki üyelikleri sınırlı olan ülkelerdir. Şu özelliklere sahiptirler:

1. Üyeliklerinin süresi iki yıldır. Üyelikleri her yılın eylül ayında Genel Kurul oturumu ile başlar.
2. Bunlardan beş üye yıllık olarak değiştirilir.
3. Daimi olmayan üyelerin üyelikleri dondurulmaz.
4. Daimi olmayan üyelere uluslararası barış ve güveni korumaya katkı sağlamaları istenir.
5. Daimi olmayan üyelerin seçiminde coğrafi dağılıma özen gösterilir. 5 sandalye Asya ve Afrika kıtasına, 2 sandalye Amerika kıtasına, 1 sandalye Batı Avrupa'ya, 1 sandalye Doğu Avrupa'ya ve 1 sandalye ise diğer ülkelere tahsis edilmiştir.
6. Konseydeki her bir üye devlet için bir temsilci bulunur. Bu temsilciye konseyin toplanması sırasında yardımcı olacak birkaç danışmanı da eşlik edebilir.

⁸⁸ SERHAN Abdulaziz Muhammed, **Birleşmiş Milletler ve Kaderini Seçme: Yasallık ve Amerika Sömürgeciliği, (Al Umamn al Mutahide we İhtiyar al Masir)**. Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 2005, s.158

7. Daimi olmayan üyelerin seçimi, temsilcilerin liyakatli oluşu değil de ülkesinin konumuna göre yapılır. Birleşmiş Milletler Örgütünün daimi üyesi olmayan bir ülke üyeliğe seçilmeden, ilgili devletten temsilcisini belirlemesi istenilmez.
8. Daimi olmayan üye, veto hariç, daimi olan üyenin konseyde sahip olduğu bütün haklara sahiptir. Daimi olmayan üyenin tek bir oyu bulunmakta ve tartışma hakkı bulunmaktadır. O, kendi devletini temsil eder ve onun direktiflerine uyar.⁸⁹

1.7.2. Güvenlik Konseyinde Temsil

Konseye üye ülkeler açısından bakıldığında, Güvenlik Konseyine üye olan devletin her temsilcisi, kendisinin seçime aday olduğunu gösteren belge ile konseye müracaat eder. Sunulan bu belge, temsilci konseydeki yerine oturmadan yirmi dört saat önce genel sekretere teslim edilir. Çünkü geçici iç tüzük maddelerinden 13. ve 17. maddelerine göre konseye üye ülkelerin temsiline ilişkin düzenlemeyi ve bu konseye adayların adaylıklarına ilişkin belgeleri teslim etmesi gerekir. Adaylık veya atama belgeleri, devlet başkanı, hükümet başkanı ve dışişleri bakanı tarafından onaylanır. Güvenlik Konseyindeki üye devletin temsilcisi olarak ilgili kişinin adaylık veya atama evraklarını önceden Genel Kurula sunmuş olsa bile yeni belgelerini Güvenlik Konseyine de sunması gerekir.⁹⁰

Eğer Güvenlik Konseyinde devletini temsil eden kimse, üyelere değil de devlet başkanı, hükümet başkanı veya dışişleri bakanı ise kendisinden adaylık evrakları istenmez ve bu belgeleri Güvenlik Konseyine değil de Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreteri'ne teslim etmesi istenir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri de kendi sorumluluğunda olan bu belgeleri inceler ve ilgili devletin temsilcisinin pozisyonunun uygunluğunu ve devleti tarafından konseye atandığını belirten bir rapor yazarak bu raporu konseye sunar.⁹¹

⁸⁹ ABDULHAMİD Muhammed Sami, **Uluslararası Örgütler Kanunu, Birleşmiş Milletler, (Kanun al Munazamat al Dualiye)**. 1. Cilt, el-Camia Matbuat Yayınevi, İskenderun, 2003, s.97

⁹⁰ AL-ŞALİCİ, **a.g.e.**, s.100

⁹¹ AL-ŞALİCİ, **a.g.e.**, s.101

1.7.3. Konsey Üyelerinin Daimi Katılımı

Genel Kurulda olduğu gibi Güvenlik Konseyi de belirli bir süre ve dönem ile sınırlı değildir. Konsey, uluslararası gelişmeleri takip için sürekli olarak çalışır. Bu nedenle gerektiğinde her an toplantıya hazırdır. Sözleşme, üyelere biri veya daha fazlası olmadığında toplantı olmaz şeklinde bir sınırlama getirmemiştir. Konsey, üye çoğunluğu ile yani konseyin üyelerinden 9 tanesinin hazır bulunması ile toplanabilir.

1.7.4. Güvenlik Konseyinin Başkanlığı

Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyinin başkan seçiminin ne şekilde ve ne kadar süre ile sınırlı olacağını düzenlememiştir. Bu konuyu konseyin iç tüzüğüne bırakmıştır. Konseyin iç tüzüğü, başkanın ne şekilde seçileceğini düzenlemiştir. Seçim, konseyin başkanlığına seçilme esasına dayanmamaktadır. Aksi taktirde İngilizce alfabetik sıraya göre ve en az bir aylık bir süre ile seçilir. Güvenlik Konseyinin üye sayısı 15 üye olduğunda üyelik, iki yıl olarak düzenlenmiştir.⁹² Bu da şu demektir: Üye olmayan ülkeler açısından üyelikleri döneminde her bir devlet en az bir aylık bir süre ile başkan seçilebilirler. Burada konsey başkanlığı seçimi hususunda daimi veya daimi olmayan üyeler arasında bir eşitlik söz konusudur.⁹³

1.7.5. Genel Sekreterin Güvenlik Konseyi İle Olan İlişkisi

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Genel Sekreter ile Güvenlik Konseyinin ilişkisinden ayrıntılı bir şekilde bahsetmemiştir. Çünkü Genel Sekreter gerekli bütün işlerden sorumludur. Kendisi Birleşmiş Milletlerin diğer organları ile Güvenlik Konseyi arasında iletişim kaynağı olduğundan Güvenlik Konseyinin toplantılarının düzenlenmesi hususunda çalışması gayet doğaldır. Bu nedenle Güvenlik Konseyinin tüzüğü Genel Sekreter ile Güvenlik konseyi arasındaki ilişkileri düzenlemeyi ele almıştır.⁹⁴

⁹² AL-ŞALİCİ, a.g.e., s.102

⁹³ EL-ALAF İbrahim Halil, **Irak ve Amerika Birleşik Devletleri Eğitim, Petrol, Siyaset ve Tarih, (Al Irak ve al Wilayat al Mutahide Diraset fi al Tarih)**. Musul Üniversitesi Bölgesel Araştırmalar Merkezi, 1.Baskı, 2006.

⁹⁴AL-ALAF İbrahim Halil, a.g.e., s.111

1.8. Güvenlik Konseyinin Toplantıları

Uluslararası toplumun uygulama erki değerinde olmasından dolayı, kendisine sürekli çalışma izni verildiğinden Güvenlik Konseyi, birçok çalışma gerçekleştirir. Yani Güvenlik Konseyi, Sözleşmenin 11/3 ve 35/1-2 ile 99. maddelerinin değındiğı üzere örgüte üye veya üye olmayan herhangi bir devletin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunu, Genel Sekreterin veya kendi başkanının daveti ile kendi ihtisas alanına giren sorunlara karşı olağan veya olağanüstü toplandığından kendi toplantılarına dönük olarak rahat ve kolay bir mekanizmaya sahiptir. Güvenlik Konseyinin kurul ve toplantı yeri Birleşmiş Milletler olabileceğı gibi başka bir yer de olabilir.

Sözleşmenin 31. ve 32. maddelerine uygun olarak, konseyin üyelerinden olmayan Birleşmiş Milletlerin her bir üyesi konseye sunulan herhangi bir meselede oylama olmadan tartışmaya ve görüşmeye katılabilir.

Sözleşmenin 32. maddesi şunu öngörmektedir: *“Güvenlik Meclisi Üyesi olmayan herhangi bir Birleşmiş Milletler Üyesi veya Birleşmiş Milletler Üyesi olmayan herhangi bir devlet, Güvenlik Meclisince incelenen bir uyuşmazlıkta taraf olduğu takdirde, işbu uyuşmazlığın görüşülmesine oy sahibi olmaksızın iştirake davet edilir. Güvenlik Meclisi Teşkilât Üyesi olmayan bir devletin iştirakine koymayı uygun bulduğu şartları tayin eder.”* Yani Birleşmiş Milletlere üye olup da Güvenlik Konseyine üye olmayan devlet çıkarlarının tehlikeye düşeceğini düşünüyorsa konseyin toplantılarına katılabilir. Anlaşmazlık tarafı olan üye veya üye olmayan devletler konseyin görüşmelerine oy kullanma hakkı olmadan katılabilirler. Konsey, üye olmayan devletin toplantılara katılma şartlarını belirler. Bu şartlar, Birleşmiş Milletlere üye olmayan devletlerin toplantılara katılmasını öngörmekte olup adildir.

95

1.8.1. Güvenlik Konseyinin Özellikleri

Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletlerin en önemli organlarından sayılmaktadır. Sözleşme, uluslararası barış ve güveni temin etme noktasındaki

⁹⁵ AL-ALAF İbrahim Halil, a.g.e., s.111-112

görevinden dolayı konseye çok önemli yetkiler vermiştir. Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler çalışmalarını iki açıdan kapsamaktadır: Birincisi, uluslararası anlaşmazlıkları barışçıl yöntemlerle çözmeye çalışması. İkincisi ise bu anlaşmazlıkların önüne geçilmez bir düşmanlığa gitmesi veya uluslararası barış ve güveni tehdit eden bir duruma düşmesi durumunda gerekli önleyici tedbirler almasıdır.⁹⁶ Bu iki duruma kısaca değineceğiz.

1.8.1.1. Konseyin Anlaşmazlıkları Barışçıl Yöntemlerle Çözmesi

Konseyin temel görevlerinden biri ihtilafa giren devletleri sözleşmenin 33. maddesinde belirtildiği üzere barışçıl yöntemlerle iletişime geçmelerini istemektir. Şayet anlaşmazlığın tarafları barışçıl yöntemlerle anlaşmada başarılı olamazlarsa konunun Güvenlik Konseyine taşınması zorunlu olur. Konsey de “İhtilafa giren taraflarının ihtilaf konusunu Güvenlik Konseyine götürme hususunda ittifak edebilirler.” şeklinde açıklamada bulunan 37. maddede gereği olarak ihtilafı çözmek için şartlara uygun olarak uygun gördüğü çözümü tavsiye edebilir.

Bu durumda konsey, 38. madde gereği barışçıl yöntemlerle anlaşmazlığı çözmek için tavsiyelerini sunar. Konseyin bu tavsiyeleri sunarken anlaşmazlık taraflarının çözüm için önceden aldığı tutumlarını göz önünde bulundurması gerekir.⁹⁷

Yasal anlaşmazlık taraflarının bu anlaşmazlıkları, sözleşmenin 36. maddesine uygun olarak esas tüzüğünde olan düzenleme hükümlerine göre Uluslararası Adalet Divanına sunmaları gerekir.

Birleşmiş Milletlerde olan her bir üyenin, taraf olmasa da herhangi bir anlaşmazlığı Genel Kurula veya konseye bildirmesi gerekir. Bunun örnekleri ise İran–Irak Savaşı’nda, Meksika ve Norveç’in isteği üzerine Genel Kurulun toplanmasıdır.⁹⁸

⁹⁶ EBU HEYF Ali Sadık, **a.g.e.**, s.569-570

⁹⁷ TEVFİK Saad Hakkı, **Uluslararası İlişkiler Prensipleri, (Mebadii al İlakat Alame)**. El-Atıklisnaatil-Kitab, Irak, Bağdat, 1999, s.6

⁹⁸ EBİ HEYF, **a.g.e.**, s.571

1.8.1.2. Uluslararası Güven ve Barışın Tehdit Edilmesi Durumunda Güvenlik Konseyinin Yetkisi

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. bölümü, uluslararası barış ve güven tehdit edildiğinde konseyin alması mümkün olan fazlaca etkinliği içermektedir. Konseyin, herhangi bir karar almadan önce, uluslararası barış ve güveni tehdit ettiği kabul edilen -konsey tarafından- durumların tespitinde konseye sınırsız yetki veren sözleşmenin 39. maddesi gereği barış ve güveni tehdit eden veya ihlal eden bir mesele olduğunda bunu ifade etmesi ve karara bağlaması gerekir.

Sözleşmenin 7. bölümünde değinilen durumlarda, Güvenlik Konseyine sözleşmenin verdiği yetkilere ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Olayların büyümemesi için Güvenlik Konseyi iki tür önlem almaya yetkilidir:

- İlk olarak 41. Madde, Birinci tür önlemler: Güvenlik Konseyinin kararlarının uygulanması için silahlı güç kullanması gerekmeyen önlemlerdir.
- Şöyle ki sözleşmenin 41. maddesi şunu öngörmektedir: Güvenlik Konseyinin kararlarını uygulamak için silahlı güç kullanmayı öngören tedbirlere ilişkin alması gereken önlemleri karara bağlaması gerekir. Aynı zamanda Güvenlik Konseyinin, aldığı bu önlemleri Birleşmiş Milletlerin uygulamasını istemesi gerekir. Güvenlik Konseyinin alacağı önlemler arasında ekonomik ilişkilerin, demiryolları, denizyolları, havayolları, karayolları ve diğer iletişim araçları ile sağlanan iletişimi kısmi veya tamamını kesmesi ve diplomatik ilişkileri kesmesi gerekir.
- İkinci olarak 42. Madde, İkinci tür önlemler: Şayet barışı koruma ve bunu temin etmek için alacağı tedbirler yeterli olmazsa konseyin, askeri önlemler alma yetkisi bulunmaktadır.
- 42. madde şunu öngörmüştür: Güvenlik Konseyi 41. maddede öngörülenlerin amaca hizmet etmeyeceği/edemeyeceği görülür ve sabit

olursa konsey, hava, deniz ve kara kuvvetlerini kullanarak uluslararası güven ve barışı temin edebilir ve önceki duruma geri çevirebilir. Aynı şekilde bu faaliyetleri Birleşmiş Milletlere bağlı üyelerin kara, deniz ve hava kuvvetleri ile de yapabilir.

İşte bu konudan -yani Güvenlik Konseyinin uluslararası güven ve barışı temin konusundaki rolünden- ayrıntılı olarak bahsedeceğiz.⁹⁹

1.8.2. Güvenlik Konseyinde Oylama Şekli ve Veto Yetkisi

Objektif konulardaki oylama, Uygulama/icraya yönelik olan oylama. 27. madde konseydeki seçimi aşağıdaki şekilde belirlemiştir:

1. Konsey üyelerinden her bir üyenin bir oy hakkı vardır.
2. Güvenlik Konseyi, üyelerden 9'unun onayı ile uygulamaya yönelik meselelerde karar alır.
3. Güvenlik Konseyi objektif meselelerde, üyelerden 9'unun ve daimi üyelerinin ise tamamının onayı ile karar alabilir.

Burada değinilmesi gerekli bir husus da şudur: Büyük devletler San Francisco Konferansı'nda aldıkları kararlar sözleşmenin 28-32. maddelerini icrai meseleler kabul etmiştir. Bunlar aşağıda aktarılmıştır:

- 1- Güvenlik Konseyi üyelerinin konsey merkezinde daimi bir şekilde temsil edilmeleri.
- 2- Güvenlik Konseyinin dönemsel toplantılar düzenlemesi.
- 3- Birleşmiş Milletlerin merkezinde değil de başka bir yerde konseye ait toplantıların düzenlenmesi.
- 4- Konseye ait ikincil birimlerin oluşturulması ve faaliyet tablolarının konulması.

⁹⁹ EL-MEHNA Fahri Reşid, *Uluslararası Örgütler, (Al Munazamat al Dualiye)*. Kahire, el-Emin Matbaası, 1993, s.130

5- Güvenlik Konseyine üye olmayıp Birleşmiş Milletlerde üye olan ülkenin, oy hakkı olmadan, kendisi ile ilgili ve çıkarlarının etkilendiği, Genel Kurula sunulan herhangi bir meselenin görüşmesine katılması.

6- Oy hakkı olmadan, Güvenlik Konseyine sunulan herhangi bir olayda taraf olan ülke görüşmelere katılabilir.¹⁰⁰

Güvenlik Konseyinin alacağı kararlarda, icrai olmayan konulardaki anlaşmazlıkları barışçıl yöntemlerle çözümünde sözleşmenin yedinci bölümünün 52.madde 3. fıkrası hükümleri uyarınca anlaşmazlığın tarafı olan ülke oylamaya katılamaz. Sözleşme bu konu ile ilgili herhangi bir çözüm getirmemiştir.

Buna ek olarak, ihtilaf konusu ile pozisyon arasını ayırmanın önemine rağmen bu husus sözleşmenin 34. maddesinde şu şekilde ifade edilmektedir. “*Güvenlik Konseyinin çabuk ve tesirli hareketinin temini için, üyeleri, milletlerarası barış ve güvenliğin korunmasının başlıca sorununu Güvenlik Meclisine verirler. Güvenlik Meclisinin, bu sorunun kendisine yüklediği görevleri yerine getirirken kendi adlarına hareket ettiğini kabul ederler. Bu görevlerin yapılmasında, Güvenlik Meclisi, Birleşmiş Milletler amaç ve prensiplerine uygun olarak hareket eder. Güvenlik Meclisine işbu görevleri yerine getirebilmesi için verilen belli ve mahsus yetkiler 6. 7. 8. ve 12’nci bölümlerde gösterilmiştir. / w. /24. Ağustos 1945 Güvenlik Meclisi, Genel Kurulun incelenmesine yıllık raporlar ve icabı halinde mahsus raporlar sunar.*” Buradan hareketle, Güvenlik Konseyinin, sorun oluşturan veya bir pozisyon teşkil eden bir meselede asıl yetki sahibi olduğunu görmekteyiz. Bu yetki, aralarında daimi üyelerinin de bulunduğu üyelerin onayını gerektiren mevzui meselelerden sayılmaktadır.¹⁰¹

Amerika Birleşik Devletleri konseyin çoğunluğunun alacağı kararlarda gizli veto yetkisine sahiptir. Öyle ki veto yetkisini kullanmadan, konseyden herhangi bir kararın çıkmasını engelleyebilir. Bunun nedeni ise Güvenlik Konseyi üzerindeki

¹⁰⁰ REŞAD Arif, *Uluslararası Örgütlerden Arabuluculuk, (Al Wasit fi al Manazamat al Dualiye)*. Milli kütüphane Amman, 2001, s.108

¹⁰¹ REŞAD, *a.g.e.*, s.110

ezici gücüdür. Çünkü ABD, veto yetkisini kullanmadan, yedi oy toplayarak Güvenlik Konseyinden karar alınmasını engelleyebilir.¹⁰²

1.8.2.1. Veto Yetkisi: *Veto Right*

Veto, Latince bir sözcük olup sözlük anlamı engel olmaktır. Terim anlamı ise bir şahsın, topluluğun veya bir kurumun; bir kararın veya bir eylemin nihai olarak uygulanmaması için siyasi bir güçtür.

Bazen veto, mutlak veya şartlı olabilir. Belli yöntemleri ile es geçilmesi veya bozulması mümkün olabilir. Aynı şekilde veto, zamana ve diğer hususlara bağlı olabilir.¹⁰³

1.8.2.1.1. Veto Yetkisi

Merkezi kanun, Güvenlik Konseyindeki daimi üyeliklerinin yanı sıra bu devletlere konsey içerisinde büyük ayrıcalıklar tanımıştır. Bu ayrıcalık itiraz hakkı verilerek sağlanmıştır. Öyle ki konseye sunulan konuları ve meseleleri “Veto” etme hakkı ve yetkisidir. Sözleşmenin 27. madde 2. fıkrası “*Güvenlik Meclisinin usul meselelerindeki kararları dokuz üyenin olumlu oyu ile alınır*” şeklinde; 3. fıkrası “*Güvenlik Meclisinin diğer bütün meselelerdeki kararları, süreli üyelerin hepsinin oyları dâhil olmak üzere, dokuz üyenin olumlu oyu ile alınır*” şeklindedir. Bu da, usul ile ilgili olan, icraat ile ilgili olmayan meselelerde, bütün daimi üyelerin onayı olmadan kararın çıkmaması anlamına gelmektedir. Aksi takdirde daimi üyeden birisinin itiraz ederek kararı reddetmesi -yani onu iptal etmesi- “veto hakkı” anlamına gelmektedir.¹⁰⁴

¹⁰² EL-UNANI İbrahim, *Uluslararası Örgütlenme, (Al Tanzim al Dualiye)*. Kahire, Arap Düşünce Yayınevi, 1975, s.560-561

¹⁰³ REŞAD Arif, *a.g.e.*, s.111

¹⁰⁴ EL-KASIM Salih Ecvad, *Uluslararası Hukuk Araştırmaları, (Mabahis fi al Kanun al Dualy)*. Kültür İşleri Yayınevi, Bağdat, 1. Baskı, 1999, s.8

1.8.2.1.2. Veto Yetkisini Öngörme

“Veto hakkı” esas itibariyle birkaç esasa dayanmaktadır. Bunların en önemlileri şunlardır:

1- Bu usulün ilk önemli nedeni, beş daimi üye ülkeyi uluslararası barış ve güveni koruma noktasında ortak karar almaya itmektir. Burada büyük devletlerin bir araya gelmelerinden kasıt, uluslararası toplumun çözümsüz kalmasının önüne geçmek ve yardımlaşmayı gerçekleştirmektir. Bu durum Birleşmiş Milletler tarafından, doğrudan yapılan bir işi garanti altına almaktadır.

Bu nedenle “veto hakkı”nda amaç; daimi üyelere herhangi bir ülkenin kendi hegemonyasını diğer dört daimi ülke üzerine koymak istemesine karşılık, diğer ülkelerin yardımı olmadan tek başına bir sorunu çözemeyeceğinin bilinmesidir.

2. Belirli bir veya birkaç tarafın değil de üzerinde ittifak edilen uluslararası barış ve güven hususunun temin edilmesidir. Burada büyük devletlere veto yetkisinin tanınmasındaki hedef şudur: Daimi üyelerin onaylamadığı ancak diğer tüm üye ülkelerin üzerinde anlaştıkları bir kararın alınmasının önüne geçilmesidir. Çünkü bu tür durumlarda en çok şu yol izlenir: Bu itirazcı devletlerin, uluslararası toplumu içinden çıkılmaz bir çekişmenin içine sürüklemesinden çekindikleri için veto yetkisi kullanmaktadırlar. Bu gerekçe birçok devlet tarafından desteklenmektedir. Örneğin; Hindistan'ın görüşüne göre, veto yetkisi Birleşmiş Milletlere üye bir ülkenin Birleşmiş Milletler kararı ile büyük devletlerden biriyle savaşa girmesini sağlayabilmektedir. Bu yetkinin tüm bu ülkeleri koruma altına aldığını söylemektedir.

3. Bu yetkinin ancak uluslararası barış ve güveni korumaya ilişkin meselelerde, bakış açılarının yakınlaşması durumunda kullanılması gerekir.

4. Büyük devletler bu yetkiyi kullanarak uluslararası barış ve güvenin temininden sorumlu olduklarını ve bu sorumluluğu üstlendiklerini peşinen kabul etmişlerdir.¹⁰⁵

1.8.2.2.3. Veto Yetkisinin Takdiri

Uluslararası hukuk doktrininde veto yetkisinin kullanımı hususunda iki görüş mevcuttur:

Birinci Görüş: Veto yetkisinin kullanılmasını savunanlardır. Bunun, sorumluluk ve yükümlülüğü ifade ettiğini, bu sorumluluk ve yükümlülüğü de uluslararası barış ve güveni temin etmekten sorumlu beş büyük devletin üstlendiğini söylemektedirler. Çünkü bu ülkelerin gücü diğer bütün sistemlerin dayanağı olabilecek güçtedir. Bunun için bu yetkiyi, büyük devletleri çoğunluk karşısında koruyan bir silah gibi kullanmaktadırlar. Bu yetkiyi kullananlar, bunu devletlerarasında bir eşitsizlik olarak düşünmemektedirler. Aksine bu yetkiyi, aralarındaki siyasi eşitsizlik olarak görmektedirler. Bu farklılık ise ülkelerin sahip oldukları kaynak ve imkânlardan ve de 19. yüzyılda Avrupa Birliğinin genişlemesinden kaynaklanmaktadır.

İkinci Görüş: Veto yetkisini haklı kılan gerekçeler olmasına rağmen, birinci görüştekilerin çoğunluğunu ikna etmiş değildir. Çünkü bu yetkide, mutlak yönetimde bir yıpranma meydana gelmekte, kendi siyasi hedeflerini gerçekleştirmek için toplumun güvenlik sistemi ile oynamakta ve ihlal etmektedirler.¹⁰⁶

Bu çerçevede şu söylenmektedir: Beş büyüğün bir birlik oluşturması, daha küçük devletlerle ilgili durumlarda yolu tıkamasından başka bir şey değildir. Bunlar birkaç devletten oluşan bir birlik kurarak diğer ülkelere hükmetmek için bunu yaptılar. Yeryüzünün devleri, öyle bir tuzak kurdular ki kendilerini yeryüzünün zalim hâkimleri kıldılar. Oysa diğer ülkeler uluslararası barış ve güvenin tesis edileceği yeni bir günün doğacağını iştiaqla beklemekte idiler. Bu çerçevede kimi devletler

¹⁰⁵ EL-SULTAN Hamid, **Barış Zamanında Uluslararası Genel Kanuna (Al kanun al Dualy fi Wakt al Silm)**. Arap Uyanış Yayınevi, 2. Baskı, Kahire, 1995, s.95

¹⁰⁶ ŞEHAB Müfid Mahmud, **Örgütler, (Al munazamat)**. Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 9. Baskı, 1998, s.219

ise veto yetkisinin beş daimi üyenin kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için koyduklarını söylemekteydi.

Ancak ne var ki veto yetkisinin sadece beş daimi ülkeye verilmesini şiddetli bir şekilde eleştirilmesine rağmen bütün devletlerin isteği bu örgütün sorunsuz olarak düzlüğe çıkartılmasıdır. Bunun yanında bu veto hususunun, uluslararası siyasette ve gerçekte de yansımaları olmaktadır. Bu devletlerin, sadece anılan bu beş büyük devlet için kabul ettikleri bu imtiyazların arkasında uluslararası siyaset ve diğer şeyler bulunmaktadır. Bu devletler, sözleşmede oylamanın ne şekilde olması gerektiği hususunda ortak karar almışlardır. Bu da, bu alanda hakkını kullanmada daima küçük devletlere dönük kararlar almaya itmektedir. Bu devletler, itiraz haklarını ancak son aşamada kullanmaktadırlar.¹⁰⁷

Bunun için bazılarının iddia ettiği gibi, Güvenlik Konseyinin veto yetkisi ile görevlerini yerine getiremediği gerekçesi doğru değildir. Çünkü veto yetkisi, bu düşkünlüğün bir göstergesidir. Ancak gerçek nedeni ise şudur: Uluslararası ilişkilerde -özellikle de büyük ülkeler arasındaki ilişkilerde- mevcut tedirginlik ve güvensizliktir. Özellikle de soğuk savaş döneminde bu böyle idi. İşe bunun için Birleşmiş Milletler Parlamentosu, uluslararası arenada daha büyük yetkiler kullanmak için 1950 yılında “*Barış için birlik*” kararını çıkartmıştır.¹⁰⁸

1.8.3. Güvenlik Konseyi Kararlarının Hukuki Etkisi

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Güvenlik Konseyine uluslararası barış ve güveni koruma sorumluluğu yüklediğinden, buna ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmesi için gerekli donanımı sağlaması gerekir. Bu anlamda sözleşme, üye ülkelere yerine getirmeleri gerekli yükümlülükleri açıklamıştır. Bu yükümlülükler de sözleşmenin 25. maddesinde “*Birleşmiş Milletlere üye ülkeler sözleşmeye uygun olarak Güvenlik Konseyinin kararlarını kabul eder ve uygular.*” şeklinde belirtilmiştir. Üye ülkelere de konseyin omuzlarına atılan yükümlülükleri uygulaması, konseyden çıkan kararlara bağlı kalması istenmektedir. Bu nedenle

¹⁰⁷ ABDULGAFFAR Abbas Selim, **Birleşmiş Milletlerin Yaptırımlarının Geleceği, (Mustakbel Al Ukubat Bi' l-umam al Mutahide)**, Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 1. Baskı, 2008, s.73

¹⁰⁸ EL SULTAN Hamit, **a.g.e.**, s.96

Güvenlik Konseyinin uluslararası güven ve barışa ilişkin kararları hukuki bir yükümlülük getirmekte ve bütün üye ülkeler için geçerli olmaktadır. Buna, karşı çıkılması durumunda sözleşmenin ilgili maddelerine uygun olarak yaptırımlar uygulanmaktadır.¹⁰⁹

Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi gereği geniş yetkilere sahiptir. Söz konusu yetkilerini kullanmada çok sayıda kararlar çıkartmaktadır. Bu kararların en önemlileri saldırganlığa karşı durma, barışı tehdit etmeye karşı durma, barış ve güveni tesis etmeyi amaçlamaktadır. Fakat bu kararların uygulanmasındaki bağlayıcılığın boyutu nedir? Sözleşmenin 25. maddesi üye ülkelerin sözleşme hükümlerine uygun olarak Güvenlik Konseyinin kararlarını uygulama yükümlülüğüne işaret etmektedir. Ancak soru bu bağlamda gelmektedir. Bu konuda üye ülkelerin yükümlülüklerinin boyutu nedir? Acaba, Güvenlik Konseyinin çıkarttığı kararların tamamını mı kapsamakta yoksa bir kısmını mı kapsamaktadır. Sözleşmenin 25. maddesinin içeriği, üye ülkelerin Güvenlik Konseyinin çıkarttığı bütün kararlara uyma yükümlülüğünü getirmektedir.¹¹⁰ Bu nedenle bu konu ile ilgili olarak ortaya konulan bütün görüşleri bilmemiz gerekir. Çünkü bu konuda uluslararası görüşler üçe ayrılmaktadır:

Birinci Görüş: Kararın dayandığı bölüm dâhil Güvenlik Konseyinin bütün kararlarının bağlayıcı olduğunu söylemektedir. Güvenlik Konseyinin kararları Birleşmiş Milletlerin hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçladığından üye ülkelerin, alınan kararları kabul etmesi gerekir. Güvenlik Konseyi kararlarının, kanun esaslarına ek olarak karşılıklı sözleşme özelliği olabilir. Sonra bu kararların özelliği bağlayıcı olur. Bazı uluslararası hukukçular tavsiye ve karar arasında sözün şekli dışında bir fark olmadığını söylemektedirler. Burada marifet konseyin iradesindedir yoksa kararın çıkış şeklinde değildir.¹¹¹

¹⁰⁹ SABARİNİ Gazi Hüseyin, **Uluslararası Genel Kanun Prensiplerinin Özeti**, (Al Kanun al Dualy al am). Basın ve Yayın Kültür Yayınevi, Ürdün, 1.Baskı, 2007, s.150

¹¹⁰ ABDULCAFER Abbas Selim, **a.g.e.**, s.75-76

¹¹¹ ŞAHİN Zeki, **Birleşmiş Milletler**, (Al Umam al Mutahide). Uluslararası Matbaa, Al Kahire, 1956, s.111-115. “Bu görüşün aksine bazı hukukçular şöyle demektedirler; Güvenlik Konseyinden çıkan kararlar –tavsiyeler değil- bağlayıcı hukuki güvene sahip olmalıdır.”

İkinci Görüş: Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 25. maddesinde belirtilen kararların, Güvenlik Konseyinin 6. 7. 8. ve 12. bölümler gereği yetkisini kullanırken çıkarttığı bütün kararları kapsamadığını ve özellikle 7. bölüm gereği çıkarttığı kararlar ile altıncı bölüm gereği çıkan kararlar arasında bir ayraç olduğunu söylemektedirler.

Bu görüşte olan Prof. Gordroc şöyle demektedir: Güvenlik Konseyinin bağlayıcı olan kararları, altıncı bölüm gereği konseyin çıkarttığı tavsiye kararlarını kapsamadığı kesindir.¹¹² Bu konu sözleşmenin 25. maddeye bağlılık boyutu bağlamında bir tartışmaya neden olmuştur; Acaba barışın tehdit veya ihlal edilmesinde yedinci bölümde belirtilen yaptırım tedbirlerinin uygulanması ile mi sınırlı yoksa sadece Güvenlik Konseyinin 39. maddeye dayanılarak çıkan kararları mı bağlayıcıdır. Uluslararası Adalet Divanı buna şöyle cevap vermiş ve içtihat makamındaki görüşünü şu şekilde bildirmiştir: Güvenlik Konseyinin kararlarının uygulanmasına dair yükümlülük ve bağlayıcılık sadece yedinci bölümde belirtilen yaptırım tedbirleri ile sınırlı olmayıp Güvenlik Konseyinin bütün kararlarını kapsamaktadır. Ancak ne var ki genel geçer görüş Güvenlik Konseyinin altıncı bölüme dayanarak çıkarttığı kararların bağlayıcı olmayıp sadece tavsiye niteliğinde ki kararlar olduğunu söylemektedir.¹¹³

Bazıları ise sözleşmenin 39. ve 51. maddelerinin amir hükümler olduğunu ve bunlara karşı muhalefetin yapılamayacağını söylemektedir.

Üçüncü Görüş: Hiçbir kanuni güç için Güvenlik Konseyinin tavsiye kararlarına ihtiyaç duyulduğu iddiası kabul edilemez. Aynı şekilde Güvenlik Konseyinden çıkan bütün kararların bu güce sahip olduğunu söylemek de uygun değildir. Bu, bir açıdan böyle diğer açıdan ise, Güvenlik Konseyinin sözleşmenin altıncı bölümüne uygun olarak çıkarttığı kararların tavsiye niteliğinde olduğu ve

¹¹² AZMÎ Halid, **Irak Stratejik ABD Yakınlaşması, (Al Takarub al Sitraticî al Irakî al İrani)**. El Fehed, Matbaası. Beyrut; Lübnan, 1990, p.145

¹¹³ EL-SALÎHÎ Atîf Ali, **Uluslararası Genel Kanun Kurullarına Göre Uluslararası Müdahalenin Meşruiyeti, (Al Meşruiyet al Tedekul al Dualy)**. Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 2009, s.334

muhataplarının bu kararları uygulamada yükümlülüklerinin bulunmadığını iddia edenlere katılmamız mümkün değildir.¹¹⁴

Ki sözleşmenin 7. bölümünü işleterek çıkartılan kararların kanun gücü ile bağlayıcı olduğu ve uygulanması gereken kararlar konumuna konulduğu söz konusu iken...¹¹⁵ Bu nedenle bu konu etrafında belirtilen görüşleri destekliyor ve şunu söylüyoruz:

1. Biz tavsiyeyi sadece bir çağrı veya bir öneri olarak kabul edersek bir dizi sorunun sorulması gerekir. Bu sorulardan biri madem muhatabının bu kararı uygulamama veya uygulayıp uygulamama noktasında serbest bırakılmış ise bu kararların çıkartılmasının nedeni nedir? Güvenlik Konseyi çıkarttığı tavsiye kararlarının uygulanmasına ilişkin yaptırımlardan yoksun ise neden tavsiye kararlarını çıkartmaktadır? Son olarak bu açıklamayı kabul etmek, beraberinde, Güvenlik Konseyinin hedeflerini gerçekleştirmede kullanabileceği yasal gerekçelerden birini kaybetmesi ve bundan yoksun olması mümkündür. Bu düzenlemenin geniş mânâsı çerçevesinde Güvenlik Konseyinin çıkarttığı kararların büyük çoğunluğunu tavsiye ışığında çıkarttığını kabul edersek bu görüşün önemi daha da artmaktadır. Örneğin; bazı tavsiyeler bağlayıcı kanun gücüne sahiptir: Genel Kurulun, Güvenlik Konseyinin konu ile ilgili bir tavsiye kararı olmadan herhangi bir devleti Birleşmiş Milletlere üye kabul etmesi mümkün değildir.
2. Bununla birlikte Güvenlik Konseyinin çıkarttığı bütün kararlarının kanun gücüne sahip olduğunu söyleyemeyiz. Buna örnek olarak Güvenlik Konseyinin ihtilafli iki ülkeye geçici tedbir almaya çağırması, kararı yüksek bir güce sahip olsa da bağlayıcı özelliği bulunmamaktadır.
3. Güvenlik Konseyinin, sözleşmenin altıncı maddesine dayanarak çıkarttığı bütün kararlar bağlayıcı kanun gücünden mahrum değildir. Mevcut çekişme konusu ve durumu uluslararası barış ve güveni tehlikeye sokmakta ise

¹¹⁴ EBU Ala Ahmed Abdullah, **Uluslararası Barış ve Güveni Korumada Güvenlik Konseyinin Rolünün Gelişmesi, (Tatawir Duawr Meclise al Amin fi Hifiz al Silim)**. Hukuk Kitapları Yayınevi, Mısır, 2005, s.11

¹¹⁵ EL-CEMİLİ Abdussettar Hüseyin Selman, **Güvenlik Güçleri Üzerindeki Soğuk Savaşın Son Bulması, (Tasirat İntihaa al Harb al Baride)**. Doktora Tezi, Hukuk Fakültesi, Süleymaniye Üniversitesi, 2007, s.73

Güvenlik Konseyinin sözleşmenin 34. maddesine dayanarak çıkartacağı karar bağlayıcı olur.

4. Güvenlik Konseyinin 7. bölüm hükümlerine uygun olarak çıkarttığı bütün kararların kanun gücü ile bağlayıcı olduğunu söyleyemeyiz. Sözleşmenin 39. maddesini işletmek adına Güvenlik Konseyi, düşmanlık faaliyetlerinden bir faaliyet, barış ve güveni tehdit veya ihlal anlamına gelen anlaşmazlıklara ilişkin tavsiye kararlarını çıkartabilir. Böylece Güvenlik Konseyinin sözleşmenin 7. bölümü gereği çıkartacağı kararların yasal bağlayıcılığının sorunlu olmadığı görülmektedir.¹¹⁶ Yukarıda geçenlere bağlı olarak Güvenlik Konseyinin çıkarttığı yasal bütün işler hangi isimle isimlendirilirse isimlendirilsin kararlar veya tavsiyelerin -6. bölüme göre çıkan kararlar veya 7. bölümün uygulanması için çıkartılan kararlar- kanuni bir önemi vardır. Fakat kanuni gücü ve uygulama türleri değişmektedir.¹¹⁷

Diğer taraftan, Güvenlik Konseyinin çıkarttığı kararın bağlayıcı olması için çıkmasını gerektiren kanuni gereklerin bulunması gerekmektedir. Yani düşmanlık faaliyetlerinden bir durumun oluşması, uluslararası barışın ihlali veya tehdit edilmesi durumlarına karşı çıkmak için sözleşme hükümlerine uygun olarak kararlar çıkar. Güvenlik Konseyinden gücün kullanılma hususu hukuksal olaylardan sayılmaktadır. Bu tür kararların çıkartılabilmesi için konseye üye oyların dokuzunun onayının alınması gerekir. Bu dokuz oyun içerisinde daimi beş üyenin oyunun da olması gerekir. Sözleşme hükümlerine uygun olarak Güvenlik Konseyi kararının, bağlayıcı askeri tedbirlerin kullanımına ilişkin olmalıdır. Bu hususa ileride değineceğiz. Sözleşmenin 25. maddesinde belirtilen bağlayıcılığa ek olarak, sözleşmenin 48. maddesi, üye devletlerin doğrudan veya uzman ajanlar aracılığı ile uluslararası barış ve güveni korumaya ilişkin kararlarını uygulaması gerekir. Kararın bağlayıcı olması üye ülkeler tarafından uygulanmasına bağlı değildir. Kararın özelliği ile uygulama işleminin birbirinden ayırt edilmesi gerekir. Aynı şekilde bazı üye ülkelerin yardım

¹¹⁶ HÜSEYİN Halil, **Uluslararası Örgütlenme ve Uluslararası Örgütler, (Al Tanzim al Duali we Al Munazamat al Alamiye)**. 1.Cilt, Lübnan El-Menhel Yayınevi, Beyrut, 2010, s.307

¹¹⁷ HENDÂVÎ, **a.g.e.**, s. 120-121

sunmak amacı ile özel kararı uygulamaması bu kararın bağlayıcı özelliğini ortadan kaldırmaz.¹¹⁸

1.8.4. Güvenlik Konseyinin Uluslararası Barış ve Güvenliği Korumadaki Rolü

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi uluslararası güven ve barışı temin için esas yetkiler taahhüt etmiştir. Güvenlik Konseyini ise uluslararası örgütler içerisinde ana organ kılmıştır. Bu durumu sözleşmenin 24 maddesi şu şekilde ifade etmektedir: *“Asıl olan Birleşmiş Milletlerin yapmakta olduğu hususları etkin ve hızlı bir şekilde yapması ve uluslararası güven ve barışı koruma işi gibi ana hususları anılan örgüt üyelerinin güvenlik konseyine taahhüt etmesi gerekir.”*¹¹⁹ Bunun sonucu olarak Güvenlik Konseyi, 39. maddede öngörüldüğü üzere, saldırı faaliyetleri gibi işlerde barışı ihlal veya barışı tehdit gibi durumlar olduğunda karar vermeye tam yetki ile donatılmıştır. Konseyin bu durumdaki yetkisi kesin olup istediği durumların sınırlandırılmasında istediği her türlü önlemi alabilir.¹²⁰

Şayet Güvenlik Konseyi herhangi bir saldırının, barışı ihlal veya tehdit ettiği yönünde bir karar alırsa, uygun gördüğü her türlü -uygun baskı operasyonu dâhil-tavsiye ve kararları alabilir.¹²¹ Tehdit, bir devletin bölge sınırları içerisinde çatışma çıkarsa oluşur. Şayet bu çatışma başka devletlerin çıkarlarına dokunur şekilde şiddet ve baskıya dönüşür veya bir grup devlet tarafından savaşıyor iki taraftan birine karşı savaş ilanında bulunulur ise barışı ihlal etmek anlamına gelir Bu durumda gerekli tedbirlerin alınması gerekir.¹²²Buna ek olarak uluslararası barış ve güvenliği korumak için toplu tedbirler de bulunmaktadır ki bu tedbirlerin bir kısmı geçici, diğer bir kısmı ise toplu tedbirlerdir.

¹¹⁸ EL-HADİSİ, a.g.e., s.176-179

¹¹⁹ EL-KATİFİ Abdülhüseyin, **Uluslararası Genel Kanunu, (Al Kanun al Dually Alam)**. 1.Cilt, Uluslararası Genel Kanun Usulü, Bağdat, el-Ani Matbaası, 1970, s.56-57

¹²⁰ EL-KAHVECİ Ali Abdulkadir, **Uluslararası Ceza Kanunu, (Al Kanun al Dually al cinaii)**. el-Halebi Hukuk Yayınları, Beyrut, 2001. s.80

¹²¹ EL-SULTAN Hamid, a.g.e., s.59

¹²² QAINCY Wright, **International law and united nations**, London, Asia publishing house 1960, P.65

1.8.4.1. Geçici Tedbirler

Güvenlik Konseyi, durumun büyümesini engelleme yetkisine sahiptir. Tavsiye ve kararları çıkarmadan önce anlaşmazlık taraflarının uygun, zorunlu veya normal gördüğü geçici pozisyonu almalarını ister. Alınan bu tedbirler anlaşmazlık taraflarının istek ve haklarını veya kariyerlerini ihlal etmemelidir. Bu durumda Güvenlik Konseyinin, sözleşmenin 4. maddesi gereği anlaşmazlık taraflarının bu tedbirlere uymayabileceğini göz önünde bulundurması gerekir.¹²³

Sözleşmenin 40. maddesinde de değinildiği üzere ihtilafın yayılmasını önlemeyi hedefleyen geçici ve koruyucu tedbirlerdir. Güvenlik Konseyinin alınan bu kararlara uyulmasını istemesi, kendisine verilen yetkiler doğrultusunda, bağlayıcı kararlar olmamasına rağmen ihtilafın ortadan kaldırılması için alacağı önleyici tedbirler, konseye büyük ve siyasi bir ağırlık verir.¹²⁴

1.8.4.2. Askeri Olmayan Toplu Tedbirler

41. maddede belirtildiği üzere Güvenlik Konseyinin belirleyeceği tedbirler olup şu şekilde işlemektedir: Güvenlik Konseyinin, kararlarını uygulamak üzere silahlı güç kullanımını öngörmeyen tedbirleri alması gerekir. Yine Güvenlik Konseyinin, Birleşmiş Milletler Örgütüne üye ülkelerden bu tedbirleri uygulamasını isteme hakkı bulunmaktadır. Bu madde Güvenlik Konseyine, düşmanlık ortaya çıkaran, barışı tehdit eden devlete karşı siyasi, ekonomik ambargo yöntemlerini uygulama yetkisi vermektedir.¹²⁵

Güvenlik Konseyinin 41. maddede belirtilen tedbirleri uygulamak amacıyla sözleşmeye uygun olarak çıkaracağı kararlar bağlayıcı kararlar olarak sayılmaktadır. Hiçbir üye ülkenin bunları uygulamama gibi bir lüksü bulunmamaktadır. Bu bağlamda söylenecek en önemli husus ise Güvenlik Konseyinin 16 Ağustos 1990

¹²³ AL SULTAN Hamit a.g.e., s.63

¹²⁴ EL-ANKEBİ Nezar Casim, **Güvenlik Konseyinin Yedinci Fasıldaki Cezaları İmzalama, (Sultat Meclis al min fi Tawkii al Cezaat)**. Yetkisi Hukuk Dergisi, Bağdat 1997, S.15, s.14

¹²⁵ ABDURRAHMAN Mustafa Said, **Irak'ın Kuveyt'e Saldırısı Karşısında Güvenlik Konseyinin Kararları, (Kararat Meclis al Amin fi Mucehat al Diwan Al Iraki)**. Analiz Araştırma, Kahire Arap Uyanış Yayınevi, 1992, s. 24

tarikhinde Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesi için uyguladığı kapsamlı ekonomik ve askeri ambargodur.¹²⁶

1.8.4.3. Askeri Toplu Tedbirler

Konsey, 41. maddede öngörülen askeri tedbirlerin yetersiz olduğunu gördüğünde, uluslararası güven ve barışı temin etmek veya durumu düzeltmek için kara, hava ve deniz kuvvetlerini kullanarak önleyici tedbirler alabilir. Şayet aldığı askeri tedbirlerin yetersiz geldiğini gördüğünde Güvenlik Konseyi takdir yetkisini kullanarak ek tedbirler alabilir. İşte bunun için sözleşme, konseye doğrudan faaliyete geçme yetkisi ve uluslararası güven ve barışı temin etmek üzere kendisine silahlı güç kullanma hakkını vermiştir. Bununla birlikte sözleşme, askeri tedbirlere ileri düzeyde önem vermiş ve onu en baş tedbire koymuş ve bağlayıcı uygulama gücü kılmıştır.

1.8.5. Irak'ın Birleşmiş Milletlerle Olan İlişkisi

Irak, Birleşmiş Milletler çalışmalarına daimi olmayan üye sıfatıyla iki dönem katıldı. Birinci dönem 1957-1958 yılları arasında. İkinci dönem ise 1974-1975 yılları arasındadır. Irak'ın dış dünya ile olan ilişkisi -dış siyaset nedeni ile- Saddam Hüseyin yönetimden düşmeden otuz yıl önce bozulmuştur. Özellikle de komşusu İran ve Kuveyt'e karşı savaş açmasına neden olan siyasi dönemlerinde bu böyledir.

2003 yılında yönetimin düşmesinden sonra Irak, uluslararası topluma katılmaya başladı. Başlangıçta Birleşmiş Milletlerle etkileşim olmuştur. Bu, uluslararası toplumun aktif bir üyesi olarak bir dönemin başlatılmasına hazırlanmak içindir.

Birleşmiş Milletler Irak'ta çok aktif ve önemli rol üstlenmiştir. Bu bağlamda Irak Hükümeti ile işbirliği içerisindeki şirketler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası bazı ortaklarla birlikte bu aktif rolünü yerine getirmektedir.

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi bu tür uluslararası örgütler için anayasa görevi görmektedir. Bu çerçevede başta Güvenlik Konseyi olmak üzere Birleşmiş

¹²⁶ EL-SULTAN, a.g.e., s. 131

Milletlerin birimleri tarafından çıkartılan sözleşme ile yasal işler arasındaki ilişkileri düzenleyen (kararlar-tavsiyeler), diğerk çeşitli devletler arasındaki kanunları düzenleyen yöntemler aynı şekilde belirlenir.

Örneğın; Güvenlik Konseyi, sözleşmede belirtilen kanun hükümlerine aykırı olarak kanunlar çıkartamaz. ıkartırsa bu geçersiz sayılır¹²⁷.

¹²⁷ NUREDDİN Nebil, **Modern Uluslararası Toplumun Geliştirilmesinde Güvenlik Konseyi Yetkilerinin Uygunluk Derecesi, (Meda mulaemet Sultat Meclis al Amin)**. Doktora Tezi, Kahire Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, 1977, s. 43

İKİNCİ BÖLÜM

İRAK'IN KUVEYT'İ İŞGALİ VE GÜVENLİK KONSEYİNİN KARARLARI (1990-1991)

2.1. Kuveyt'in İşgal Edilme Nedenleri ve İhtilafı Doğuran Tarihsel Arka Plan

1980 yılında İran-İrak savaşının patlak vermesinden önce Irak, dış siyasetini aynı ırk temelinden hareketle Arap ülkeleri arasında yardımlaşma ve dayanışma esası üzerine kurmuştu. Bu nedenle körfez Arap ülkeleri, İran İslam Cumhuriyeti'nin ilk baştaki başarısından ve bazı halkalara karşı gösterdiği destekten dolayı oluşan İran korkusu yüzünden kendilerini destekleyen güçlü bir kardeş olarak Irak'ı gördüler.

Bu esas üzerine her iki ülke arasında karşılıklı heyet ziyaretleri gerçekleşti ve Irak ile Kuveyt arasında olumlu uyum koşulları hâkim oldu. Bu nedenle her iki ülke de ticaret, teknik ve ekonomi alanında ortak işbirliği çalışma esaslarını oluşturdular.

Kuweyt ve Irak'ın arasındaki güçlü ilişkiler ve bağlara rağmen her iki taraf da arasındaki sınır ihtilafı konusunda herhangi bir çözüme kavuşamamışlardı. Kuveyt, sınır çözümünün 1932'de Irak Başbakanı Nuri es-Said ile İngiltere temsilcisi arasında belirlenen sınırlara göre çözülmesi gerektiği üzerinde ısrar etmekteydi.¹²⁸

Irak, o gün için onaylamadığı -birçok Iraklı tarafından da eleştirilen ve kabul edilmeyen- Kuveyt Devleti'ni 1963 tarihli anlaşma ile tanımıştır.

Bu tanıma sadece Kuveyt Devleti'nin hukuki varlığını tanıma olup sınırların kabulü anlamına gelmiyordu. Irak kendi deniz kuvvetlerinin ve limanlarında güvenle

¹²⁸ ALBAHRNE Hussein Mohhamed *The legal status of the arabian gulf states A study of their treaty relation and ther international problem*, Manchester Unı, Press ND 1968

hareket etmek için bir çıkışa ihtiyacı olduğunu ve bu nedenle sınırların yeniden belirlenmesi konusunda ısrar etmekteydi.¹²⁹

1980 yılında İran-İrak Savaşı patlak verdiğinde başta Kuveyt olmak üzere tüm Körfez ülkeleri Irak'ın yanında yer aldı. Özellikle Kuveyt'in, ister halk nezdinde olsun isterse devlet nezdinde olsun İran konusu ile ilgili çok net duruş sergilediği bilinmekteydi.¹³⁰

Burada şunu ifade etmeliyim ki Arap ülkeleri o dönemde Irak ile dayanışma içerisinde oldular. İran'ın Irak'a veya Arap Körfezi'ne karşı müdahale ve tecavüzlerinde Irak'ın yanında yer aldılar. Bu savaşta maddi ve manevi yeteri kadar destek verdiler. Aynı zamanda bu ülkelerin İran-İrak Savaşı'nda yerel ve uluslararası örgütleri harekete geçirmedeki rolleri de azımsanmayacak derecede çoktu.

İrak-Kuweyt ilişkilerini olumlu yönde etkileyen ortam, İran-İrak arasındaki savaşın bitmesinden sonra 1988 yılında bozuldu. Her iki ülke arasındaki bu ilişkinin bozulmasına Suudi Arabistan'ın arabuluculuk etmesine rağmen birkaç etken sebep olmuş idi. İran-İrak Savaşı döneminde kurulan bu sağlam ilişkileri bozan çok hızlı gelişmeler oldu. Bu gelişmeler, Kuveyt'in işgal edilmesine ve hükümetinin lağvedilmesine neden oldu. Ardından da Irak, Kuveyt'i Irak'ın 19. vilayeti olarak kendi ülkesine ilhak etti. Hiç şüphesiz burada Kuveyt'i işgal etmeye iten nedenler üzerinde durmamız gerekir:

2.1.1. Körfez Borçları

Körfez ülkeleri Irak'a, İran ile süren 8 yıllık savaş sürecinde yardım etmişti. Bu yardımlar kapsamında özellikle de Suudi Arabistan ve Kuveyt'in yardımları milyar dolarları bulmuştu. Irak Devleti sürekli olarak şunu vurgulamaktaydı: “İrak genel olarak tüm Arap milleti adına özelde ise Kuveyt Devleti yerine vekâleten savaşmaktadır.” Bu nedenle Irak, Arap âleminin savaşta ve savaştan sonra kendisine yardım etmesini beklemekteydi. Bununla birlikte durum Irak Devleti'nin beklentilerinin aksine tamamen tersine işledi.

¹²⁹ EL-ANİ, a.g.e., s.255

¹³⁰ EL-ALEVİ, a.g.e., s.150

Özellikle de Kuveyt'in destekleriyle, savaştan sonra Irak, kendi yaralarını sarmaya başladı. İmar ve inşaa işlerine girişti. Fakat o dönemde petrolün bir varili 7 dolara kadar düşmüştü. Irak, petrol fiyatlarının düşmesi ile birlikte ülkeyi tekrar imara kalkışamazdı. Bu nedenle Kuveyt, Irak Devleti tarafından eleştirilmekteydi.¹³¹

Irak, Kuveyt'in ihtiyaçtan fazla petrol üretmesini, piyasayı petrol ile doldurmasını ve bunun sonucunda petrol fiyatlarının dibe vurmasını iddia etmekte; bu konuda Kuveyt'i eleştirmekteydi. Bu durum henüz savaştan çıkmış Irak'a karşı, Kuveyt Devleti tarafından sergilenen düşmanca bir tavır olarak algılanmaktaydı.¹³²

Buna ek olarak, Irak-İran Savaşı döneminde Irak, Körfez ülkelerinden aldığı borçları görüşmeler yolu ile tamamen silme uğraşında iken Kuveyt, anılan savaş döneminde Irak'a verdiği yardımların borç olduğunu ve bunları geri istediğini söylemekte ve bu borçların silinmesine karşı durmaktaydı.¹³³

Oysa Irak Devleti, Kuveyt'e olan bu borçların durumu sorulduğunda: *“Bunların borç değil de Kuveyt'in karşılıksız olarak hibe yaptığı yardımlar olduğunu söylemekteydi.”*¹³⁴

2.1.2. Irak'ın Kendisine Özel Olarak Denize Açılan Bir Çıkış Kapısına Olan İhtiyacı

Irak'ın peş peşe gelen bütün hükümetleri, Arap Körfezi'nde Irak'ın kendisine özgü bir çıkış kapısına olan ihtiyacını hep vurgulamaktaydı.

Özellikle de Basra'da Ümmü Kasr Limanı'nı (Irak'ın Güneyinde) inşa ettikten sonra, Irak'ın körfeze açılan tek çıkışı olması nedeni ile Arap Körfezi yönünde limanın dışında bulunan boğaza hâkimiyetini kurmak için ihtiyaç duymaktaydı.¹³⁵ Irak-İran Savaşı'nın sonuçlarından biri de İran'ın Arap Körfezi'ndeki Irak

¹³¹ Kuveyt Parlamentosunun Irak'ın Kuveyt'i İşgal Nedenlerini Araştırma Komisyonu, (Licnet takassi al hakaik an gazu al kuveyt). Kuveyt. Alziad . <http://arabs.travel/forum16-18.html>, Son Erişim tarihi 15.02.2016

¹³² EL-ANİ a.g.e., s.306

¹³³ EL-ANİ a.g.e., s.307

¹³⁴ EL-ALEVİ a.g.e., s.150-151

¹³⁵ EL-ANİ, a.g.e., s.300

limanlarını yıkması idi ki bu durum Irak'ın bu limanlardan dışarıya petrol sevkiyatını durdurmuş ve adeta felç etmişti.¹³⁶

2.1.3. Irak'ın Kuveyt'i Kara Sınırına Tecavüz Ettiği Konusunda İthamda

Bulunması

Irak, Kuveyt'in İran-Irak Savaşı'nı fırsat bilerek -Irak bu savaşla meşgul iken- El-Rumeyle petrol sahasının da içerisinde bulunduğu kara sınırına sızdığını iddia etmekte; bu konuda Kuveyt'i itham etmekteydi. Kuveyt, bu sızması sonucunda bölgede bulunan bir dizi petrol kuyusunu ele geçirmiş ve bu kuyulardan büyük miktarda petrol çekmiştir.

Irak'ın Kuveyt'i, Irak topraklarına dönük aşamalı olarak sızma girişiminde bulunduğunu iddia etmesinden sonra petrol kuyuları krizinin belirtileri ortaya çıkmış oldu. Aynı şekilde Kuveyt, 1980 yılında Irak'ın El-Rumeyle sahasının güney kısmında petrol tesisleri inşa etmişti.¹³⁷

Bunun yanında Suudi Arabistan Kralı ve bazı Arap ülke liderlerinin çabaları büyük bir tehlikenin kapısını aralayan krizin fitilinin yakılmasının önüne geçemedi. Herhangi bir fayda sağlamadığı gibi bölgede büyük bir olayın habercisi olmaya devam etti. Öyle görülmektedir ki Irak eski Başkanı Saddam Hüseyin, Kuveyt'i işgal etme kararını tek başına almıştır. 2 Ağustos 1990 tarihinde Irak kuvvetleri Kuveyt sınırını geçerek Kuveyt'in tamamına hâkim oldu. İşte bu sırada Irak'ın uluslararası toplum ile anlaşmazlıkları belirmeye başladı. Birleşmiş Milletler, sonuçları bugün bile Irak ve halkı tarafından hissedilen o acımasız kararları aldı.¹³⁸

2.2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Harekete Geçişi (660 Sayılı Karar)

Bu karar 2 Ağustos 1990'da Güvenlik Konseyi tarafından Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinden saatler sonra çıkartılmıştır. Irak Kuveyt'i ani ve hızlı bir şekilde işgal etmişti. Bu işgalin sonrasında Irak, çok hızlı bazı adımlar atmıştır. O

¹³⁶ DOUGLAS Aziz, **Porter inverse engagment relationslesson from U.S, Irak 1982-1990**, Usarmy profissional writing collection s.35, 2006

¹³⁷ DOUGLAS, **a.g.e.**, s.36

¹³⁸ EL-ALEVİ, **a.g.e.**, s. 151-152

adımlardan en önemlileri Kuveyt'i Irak'a katması ve daha öncede belirttiğimiz üzere onu Irak'a bağlı 19. vilayet olarak belirlemesidir.¹³⁹

Bunun sonucunda uluslararası örgüt tarihinde daha önce görülmeyen bir durum olarak Birleşmiş Milletler tepkisi kesin ve hızlı oldu. Daha önce de dediğimiz gibi Güvenlik Konseyi saatler içerisinde Irak'ın Kuveyt işgaline karşı bir karar aldı. Bu kararda, Irak'ın kayıtsız ve şartsız bir şekilde güçlerini Kuveyt'ten çekmesi ve bu sorunu Güvenlik Konseyinin sorunu olarak gördüğünü; Birleşmiş Milletlerin bu konuyu tartışmamasını karara bağladı. Bu tasarıyı Kanada, Kolombiya, Fildişi Sahili, Etiyopya, Finlandiya, Fransa, Malezya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri sundular ve herhangi bir karşı oy olmaksızın 14 üyenin oyu ile karar alındı. Sadece Güvenlik Konseyindeki tek Arap ülkesi olan Yemen oylamaya katılmadı.¹⁴⁰

Yukarıdaki karar şunu kesin olarak göstermiştir ki Irak'ın Kuveyt'i işgali nedeni ile uluslararası güvenlik ve barışın sağlanması zorunludur. Bu kararda açıkça Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 39. ve 40. maddelerine uygun olarak işletilecektir. (Yani 660 no'lu karar) Güvenlik Konseyinin, sözleşmenin 7. bölümündeki 40. maddeye “Durumun daha da kötüleşmesinin ve ilerlemesinin önüne geçmek, 39. maddede öngörülen herhangi bir tavsiye veya herhangi bir tedbir almaya başlamadan önce çekişen tarafları zorunlu gördüğü hususlara, alacağı geçici tedbirlere uymaya çağırması gerekir. Ancak alacağı bu geçici tedbirler çekişen tarafların haklarını ihlal etmemelidir. Güvenlik Konseyi, çekişen tarafların bu tedbirleri uygulamayacağını da hesaba katmalıdır.” uygun olarak aldığı geçici tedbirleri ifade etmektedir.¹⁴¹

Hiç şüphesiz, Güvenlik Konseyinin, Irak'ın Kuveyt'ten hemen çekilmesini istemesi ve sonra her iki devleti Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 40. maddesine uygun olarak -alacağı tedbirleri alabilmesi ve aralarındaki ihtilafın türü ne olursa olsun anlaşmazlık halinde olan iki devletin ilişkilerini düzenleyen- aralarındaki

¹³⁹ 660 no'lu karar. www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/660 (1990). Erişim tarihi: 20.02.2016

¹⁴⁰ 660 no'lu karar.

¹⁴¹ EL-EŞAL Abdullah, **Uluslararası Sistemim Gölgesinde Birleşmiş Milletler ve Arap Dünyası, (Al Umam al Mutahide we al Alam al Arabi)**. Kahire, Araştırma Merkezi, 1977, s.99

ihtilaflarını görüşmeye davet etmesi sonradan alacağı tedbirleri rahatlıkla alabilmesi için idi.

Hiç şüphesiz burada 660 no'lu Güvenlik Konseyi kararının Irak'ın Kuveyt'i işgalini tanımadığını ve yasal olarak bu işgalin yok hükmünde sayılması için konseyin kullandığı cezai bir kanun olduğuna da işaret etmek gerekir. Konseydeki kararların ceza kapsama alanı ise işgali ve ilhak etmeyi tanımamayı içermekte ve Irak'a sivil suç işleme sorumluluğunu ifade etmektedir.¹⁴²

2.3. Askeri Olmayan Zorlama Yolları Öngören Kararlar (661 – 662 – 664 – 665-666 – 667 -669-670-674-677 Sayılı Kararlar)

660 No'lu karardan sonra çıkan kararlara ayrıntılı olarak değineceğiz.

2.3.1. 661 No'lu Karar

Bu karar 660 no'lu kararın çıkışından tam dört gün sonra 6 Ağustos 1990 tarihinde çıktı. Bu karar, Irak'a tam anlamıyla ticari ve ekonomik yaptırım ve ambargo uygulanmasını ön görmekte idi. Aynı zamanda konseyin bütün üyelerinden oluşan bir komisyon kurulmasını ve bu yaptırımların uygulanmasını takip için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile birlikte çalışılmasını öngörmekteydi.¹⁴³

Bu karar, üyelerin oy çokluğu ile alınmıştır. Sadece Küba ve Yemen oylamaya katılmamışlardır. Ancak bu karara karşı saygı duyduklarını ve içeriğine bağlı kalacaklarını ifade etmişlerdir. Bu karar aşağıdaki hususları içermektedir:

Sözleşmenin 51. maddesine “Bu antlaşmanın hiç bir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına zarar getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen

¹⁴² SERHAN Abdulaziz Muhammed, **Irak'ın Kuveyt'i İşgali (Kanun Araştırmaları), (Al Gazu al Iraki al Kuviyeti)**. Kahire, Arap Uyanış Yayınevi, 1991 s.11

¹⁴³ 661 no'lu karar www.un.org/en/ga_serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/661,1990. Erşim tarihi 25/02/2016

Güvenlik Konseyine bildirilir ve konseyin işbu antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez.” uygun olarak silahlı saldırıya karşı bireysel veya toplumsal olarak yasal savunma hakkı, Irak'a karşı konulan ekonomik cezalardan sonra gerçekleşecektir. Bizler bu ifadelerden aşağıdaki hususları çıkartmaktayız:

- 51. maddeye değinirken alınan ekonomik yaptırım kararındaki amacın Irak'ın silahlı saldırısına karşı yasal bir savunma olduğu ifade edilmekte ise bu takdirde açıkça üye ülkeler tarafından karar alınması ve bu kararı Güvenlik Konseyine açıkça bildirmesini ön gören 51. maddesinin yeni bir yorumu yapılmış olmaktadır. Şu da bilinmektedir ki, aynı anda hem cezai hem de yasal savunma yaptırımları uygulanamaz. Bu, esas kanunun farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Oysa her birisinin kendi bağlamında şartları bulunmaktadır.
- 51. madde 7. bölümün çıkan son maddesidir. Ancak bazı kararlarının kullanılmasında 41. madde değil de sadece 51. maddeye işaret etmesi bu kararın uygulanmasında esas kanun etrafında şüpheler uyandırmıştır.

Burada şunu anlatmak istemekteyim; Konsey 41. maddede belirtildiği üzere askeri olmayan tedbirler kapsamına giren ve sözleşmenin altıncı başlık hükümlerine uygun kabul edilen bu tedbirlerin alınmasına ilişkin açık veya dolaylı olarak silahlı güç kullanılmasını belirtmemiş ve kararlaştırmamıştır. Konsey bu kararda sadece 41. maddenin ifade ettiği cezalara değinmiştir. Ki bu madde “Güvenlik Konseyi, kararlarını yürütmek için silahlı kuvvet kullanımını içermeyen ne gibi önlemler alınması gerektiğini kararlaştırabilir. Bileşmiş Milletler üyelerini bu önlemleri uygulamaya çağırabilir. Bu önlemler; ekonomik ilişkilerin ve demiryolu, deniz, hava, posta, telgraf, radyo vb. iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesintiye uğratılmasını, diplomatik ilişkilerin kesilmesini içerebilir.”

Ancak bu kararda yani 661 no'lu kararda 51. maddeye atıf yapılmasının gerçek nedeni o dönemde Körfez'de adeta patlama yapmaya başlayan yabancı asker varlığının gizlenmesinden başka bir şey değildir.

Çünkü Güvenlik Konseyi belki de kararı çabuk almaya kalkışabilir. Bu da konseyin Kuveyt-Irak krizini çözmeye acele ve hızlı davrandığını göstermektedir. Ancak yanlış bir yöntem ile bunu yapmaktadır. Ayrıca durumun kötüleşmesi ve barışçıl çözüm için yeteri kadar fırsat ve zaman tanınmaması ayrı bir sorun yaratmıştır. Çünkü dört gün, Kuveyt ile Irak arasında 660. madde kararlarının uygulanması ve görüşmelerinin yapılması için yeterli değildir.

2. Kapsamlı ekonomik yaptırıma bağlılık, üye olan ve olmayan bütün ülkeleri kapsamaktaydı. Bunun amacı ise Irak'ı çekilmeye mecbur bırakmak ve Kuveyt'e tekrar meşruiyetini kazandırmak idi.
3. 661 no'lu karar, konseyin bu bölümde hangi maddelere dayandığını belirtmeden 7. bölüme uygun çalıştığını göstermektedir. Sonra konsey, Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesini istemiş ve Kuveyt'e meşruiyet verilmesinden dört gün sonra Irak'ın yükümlülüklerini yerine getirmediğine değinmiştir. Bu nedenle 51. maddenin 2. fıkrasındaki bu karar, Irak'ın çekilme talebine bağlı kalması ve Kuveyt'e meşruiyetini geri kazandırılması için alınmıştır.¹⁴⁴

2.3.2. 662 No'lu Karar

Bu karar 9 Ağustos 1990 tarihinde çıkmıştır. Bu kararla Güvenlik Konseyi bütün dünyaya Irak'ın Kuveyt'i ilhakına ilişkin tasarruflarının tanınmaması gerektiğini, bu ilhakın geçersiz sayıldığını ve herhangi bir kanuni dayanak ve yetkinliğinin bulunmadığını söylemiştir. Ayrıca Irak'ın Kuveyt'in ilhakına ilişkin kararlarının iptal edildiğini de ifade etmiştir.

¹⁴⁴ EL-EŞAL, a.g.e., s.101-102

Buna ek olarak bu bent, Güvenlik Konseyinin çalışma takviminde kalmasını ve Irak'ın işgaline bir sınır getirmesi çabalarının devam ettirilmesi konusunda açık kalmasını istemiştir.¹⁴⁵

2.3.3. 664 No'lu Karar

Güvenlik Konseyinin 664 no'lu kararı 18 Ağustos 1990 tarihinde çıkartılmıştır. Bu kararla konsey, Kuveyt ve Irak'tan yabancıların ülkeyi terk etmesine müsaade etmesini ve bu konuda kolaylık gösterilmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Çıkış yapanların güvenliklerine ilişkin herhangi bir yaptırım ve sıkıntı çıkartılmamasını da istemiştir. Aynı zamanda Irak'tan, elçilikleri ve bunlara bağlı kültürel birimleri kapatmasını, gönderilen resmi heyetlerin korumalarını çekmesini ve yine Genel Sekreterden Irak'ın bu yükümlülüklerine ne derece bağlı kaldığına ilişkin bir rapor hazırlamasını istemekteydi.¹⁴⁶

Şöyle ki, Güvenlik Konseyi Irak'ın Kuveyt'i işgaline dönük yüksek endişe duymaktadır. Aynı şekilde Kuveyt'te bulunan diğer yabancı devlet vatandaşlarının can güvenliği ve güvenliklerine dönük de endişe duymaktadır. Konsey üyeleri 17 Ağustos 1990 tarihinde endişe ve meşguliyetlerini ifade ettikten sonra Irak Hükümeti ile acil bir şekilde görüşme isteğinde bulunup Genel Sekreter tarafından ortaya konulan çabaları da kabul etmekte ve iyi karşılamaktadırlar. Karar, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin yedinci bölümü gereği alınmıştır.

2.3.4. 665 No'lu Karar

Bu karar, 25 Ağustos 1990 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Bu karardan sonra 660, 661, 662, 664 no'lu kararların uygulanması bağlamında askeri güç kullanma çerçevesinde tartışmalar yükselmeye başladı. Bu

¹⁴⁵ 662 no'lu karar. www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/662 (1990). Erişim tarihi: 01.03.2016

¹⁴⁶ 664 no'lu karar. www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/664 (1990). Erişim tarihi: 02.03.2016

karar, Irak'ın Kuveyt'e yaptığı müdahalenin bir işgal olduğunu, tam ve eksiksiz bir şekilde kararların uygulanması gerektiğini söylemektedir.¹⁴⁷

1990/665 no'lu karar, Irak'a karşı ekonomik yaptırım hükümlerinin de garantisi idi. Bu kararlar, önceki 661 no'lu karar kapsamında alınmış idi. Bu karar ittifak devletlerinin, bölgede deniz kuvvetleri kurmaya çalışan Kuveyt ile birlikte hareket etmesine olanak sağlamaktaydı. Şöyle ki Kuveyt ile birlikte bu ülkelere de Irak ve Kuveyt'ten gelen bütün deniz taşımacılığı faaliyetlerini durdurma ve gereğinin yapılması hakkını öngörmekteydi.¹⁴⁸

Deniz kuşatmasının meşruiyeti çerçevesinde tartışmalar da yaşandı. Bunun bir savaş faaliyeti olduğuna 665 no'lu kararda değinilmiştir. Diğer taraftan da 661 no'lu kararın değindiği ekonomik yaptırımın teyididir ki bu da askeri bir faaliyet değildir.

Her iki kararın da yasal dayanakları “*Güvenlik Konseyine, kararlarını uygulamak için silahlı kuvvet kullanmayı gerektirmeyen her türlü tedbirleri alabileceği ve Birleşmiş Milletler üyelerinden bu tedbirlerin uygulanmasını isteyebileceği yetkisini veren Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 41. maddesinde ifade edilmektedir. Bu tedbirler, ekonomik ilişkilerin, posta haberleşmelerinin, demiryolları, deniz yolları ve hava yolları ulaşımının kısmi veya tamamen durdurulması olabilir. Bu görüşün savunucuları, her iki kararın da yasal açıdan Irak'a karşı deniz kuşatmasını ve deniz ulaşımının yasaklanması için silahlı güç kullanmasına müsaade etmediği şeklinde özetlemişlerdir. (Eğer sözleşmenin 42. maddesinin uygulanmasına dayanmamakta ise)*

Bunun tam tersi görüş ise 1990/661 no'lu karar gereği olarak Irak'a ekonomik yaptırımlar öngören hükümlerinin teminini ve uygulanmasını öngörür. 1990/665 no'lu karar hükümlerine göre ise silahlı güç kullanılabileceğini söylemektedir. Bunun amacı ise Irak'a karşı tam bir ekonomik yaptırıma engel olunması ve Irak'ın kaçmasının önüne geçmektir. Deniz ulaşımının engellenmesinin bir savaş faaliyeti

¹⁴⁷ 665 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/665](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/665) (1990). Erişim tarihi: 04.03.2016

¹⁴⁸ MİREL Marsil, **Körfez Krizi ve Yeni Uluslararası Düzen, (Azmet al Kali, we al Nizam al Alami al Cedid)**. (akt. Hüseyin Nafia), İbn-i Haldun Merkezi, Kahire, 1922, s.90-91

olarak algılanmasına rağmen bunun Güvenlik Konseyi üyelerinin veya bizzat devletlerin kendilerinin izin vermesi ile yasaklanan söz konusu deniz ulaşımı, savaş faaliyeti değil de toplu bir yaptırım işlemi olarak kabul görmektedir.¹⁴⁹ Bizler, 42. maddeye sığınarak 4. maddede belirtilen çeşitli tedbirlerin uygulanması zorunluluğunun olmadığını savunanların görüşündeyiz. (Özellikle şartlar, 41. maddenin getirdiği tedbirler ve icraatların uygulanmasının, Irak'ın Kuveyt topraklarından çekilme ve sözleşme hükümlerine uymamadaki ısrarı ışığında olayın çözümünde etkin olamayacağını gösterirse.)

Doğrudur, 41. madde Güvenlik Konseyinin, kararlarını uygulamak için silahlı güç kullanmamayı gerektiren tedbirlerin alınmasına karar verme yetkisinden bahsetmektedir. Bu tedbirler arasında Konseyin 661 no'lu karar gereği fiili olarak aldığı kararlardır. Yine şu da doğrudur, 42. madde Güvenlik Konseyine, 41. maddede belirtilen tedbirlerin uygulanması ile sonuçlanmasa da askeri özellikteki tedbirleri alma yetkisi vermektedir.

Bu durum askeri güç kullanma yetki ve imkânının tanındığı ve Irak'a deniz ulaşım ambargosunun uygulandığından tam emin olmak için gemilerin durdurulma ve kontrol edilmesi için bazı durumlarda bu askeri gücü kullanma zaruretinin tanındığı 665 no'lu kararda belirtilen tedbirlerden açıkça görülmektedir. Yine doğrudur, Güvenlik Konseyi, asıl hedef olan Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesini ve 660 no'lu madde hükümlerinin uygulanmasının temini için yasal açıdan bu tedbirleri alabilir.¹⁵⁰

Burada cevaplandırılması gereken soru şudur; Güvenlik Konseyi, ilgili ülkelerden 665 no'lu kararda belirtilen askeri özellikli tedbirleri, herhangi bir denetleme veya doğrudan bir denetime tabi olmadan uygulamasını isteyebilir mi?

Bu soruya şöyle cevap verilebilir: 661 no'lu karar gereği Irak'a ekonomik ambargo uygulanmasının yerine getirilmesi, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. bölümünde ifade edilen hükümlere göre ilgili ülkelere, bunu yerine getirme

¹⁴⁹ EL-EŞAL, a.g.e., s.71-73

¹⁵⁰ MUHAMMED Cemil Hüseyin, **Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Toplumsal Güvenlik Çabalarının Gelişimi, (Tatuwer Mumaresat al Amin al Camaii)**. Kahire, Uyanış Basım ve Yayın Matbaası, 1992, s.75-77

yetkisinin verilmesi yasal açıdan uygulanması doğru değildir. Ancak buna rağmen, bu kapsamdaki sözleşme hükümlerine denk olan uluslararası uygulamanın ve teamülün oluşmasına katkı sağlayacak olan kararın uygulanmasına karşı ciddi ve etkin itirazların olmamasına rağmen bu karar çıkartılmıştır.

2.3.5. 666 No'lu Karar

Bu karar 13 Eylül 1990 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmış olup kararda Irak'ın yabancıların güvenliğinden tam olarak sorumlu olduğu belirtilmiştir. Yine bu madde Irak'ın gıda maddeleri ve ilaçlarla desteklenmesine ilişkin konulan şartları kesin bir şekilde belirlenmiştir. Bunun teminin, dağıtım ve denetimi için uluslararası insani yardım kuruluşu, uluslararası Kızılhaç ekipleri ve Birleşmiş Milletler aracılığı ile yapılması istenmiştir.¹⁵¹

2.3.6. 667 No'lu Karar

Bu karar 16 Eylül 1990 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Bu karar, Irak'ın Kuveyt ve Irak'taki diplomatik mekânlardan kaçırdığı yabancı uyrukluları hemen salıvermesini istemektedir.

Bu son karar Irak'ın Uluslararası Hukukları çiğnediğine yönelik yeni bir sorunu tırmandırma olarak görülmektedir. Çünkü burada Güvenlik Konseyi sadece tepkisel bir davranışta bulunmamakta aynı zamanda Irak'ın, konseyin kararlarını yerine getirmesi için ek tedbirler almasını da öngörmektedir.¹⁵²

2.3.7. 669 No'lu Karar

Bu karar 24 Eylül 1990 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Sözleşmenin 50. maddesi hükümleri çerçevesinde gelmiş olan yardım taleplerini içermekte olan bu karar, Güvenlik Konseyinin Ceza Heyetinden, söz konusu cezalardan kaynaklanan ekonomik sorunların halledilmesi için ülkelerden yapılan

¹⁵¹ 666 no'lu karar. www.un.org/en/ga_serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/666, 1990. Erişim tarihi: 20.03.2016

¹⁵² 667 no'lu karar. www.un.org/en/ga_serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/667, 1990. Erişim tarihi: 24.03.2016

yardım taleplerine karşı tavsiyelerde bulunması ve bu hususta uygun önlemlerin alınması için Güvenlik Konseyi başkanına tavsiyelerde bulunulması hususunda kararını içermektedir.¹⁵³

2.3.8. 670 No'lu Karar

Bu karar 25 Eylül 1990 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmış olup Irak'a uygulanan yaptırımlara kesin bir şekilde uyulmasını istemektedir. Aynı şekilde bu kararın uçak dâhil bütün taşıma araçlarına da uygulanmasını istemektedir. Irak'ın Kuveyt'e yaptığı işgali sonlandırması için dünyadan koparılmasının hemen sonrasında deniz, hava ve karadan tam anlamıyla abluka altına alınmış ve birçok konuda engellenmiştir. Güvenlik Konseyinin bu kararı ile hiçbir devlet herhangi bir uçak ile Irak veya Kuveyt'e iniş yapamayacaktır. Bu kararla uçakların yükünün kontrol edilmesi ve ne taşıdığından emin olunması gibi hususlara dikkat edilmesi kararlaştırıldı. Ardından Kuveyt topraklarında yapılan tecavüzlere bakarak Güvenlik Konseyi, Kuveyt halkına yansıyan bütün zararları ve içerisinde diplomatların da bulunduğu o bölgede yaşayan yabancılara ilişkin zararları da Irak'a yükledi.¹⁵⁴

2.3.9. 674 No'lu Karar

Bu karar, 29 Ekim 1990 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Karar, Irak ve Kuveyt'te alıkonulan diğer üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarını serbest bırakmayı ön görmektedir. Bu konuda Irak'a, kanuna muhalefet etmenin bütün sorumluluğunu yüklemiştir.¹⁵⁵

Ancak Irak, tüm bunlardan sonra bile düşmanlığını sonlandırmadı. Aksine Kuveyt topraklarındaki bu düşmanlık ve taşkınlıkta daha da ileriye gitti. Kuveyt'te saklanan ve korunan nüfus kayıtlarını yok etti. Kuveyt'teki cadde, meydan ve mahallelerin isimlerini kaldırarak Iraklı isimler koymaya başladı. Bu karar sözleşmenin 7. bölümü çerçevesinde işlemekte, siyasi ve diplomasi sınırlarını

¹⁵³ 669 no'lu karar. www.un.org/en/ga_serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/669, 1990, Erişim tarihi: 01.04.2016

¹⁵⁴ 670 no'lu karar. www.un.org/en/ga_serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/670, 1990, Erişim tarihi: 03.04.2016

¹⁵⁵ 674 no'lu karar. www.un.org/en/ga_serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/674, 1990, Erişim tarihi 05/04/2016

maksimum düzeyde kullanarak Irak'ın Güvenlik Konseyi kararlarına uymasını temin etmek için kararlılığını yeniden vurgulamıştır. Irak'tan, Kuveyt'teki vatandaşların ve diğer üçüncü ülke vatandaşlarının hemen gerekli olan bütün su ve gıda gibi esas ihtiyaçlarını karşılamasını istemektedir. Güvenlik Konseyi Irak'tan, bu ve bundan önceki bütün kararlara uymasını istemektedir. Uymaması durumunda Güvenlik Konseyinin sözleşme gereği başka tedbirler alması gerekeceği vurgulanmıştır. Güvenlik Konseyi Kuveyt'teki Irak işgali nedeni ile bozulan gerekli barış ortamını yeniden tesis etmesi konusunda Genel Sekretere olan güvenini koruyarak ve ona güvenerek çabalarını sürdürmesini istemektedir.¹⁵⁶

2.3.10. 677 No'lu Karar

Bu karar, 28 Kasım 1990 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmış ve sözleşmenin 7. bölümüne göre işlemektedir. Bu kararda Irak'ın Kuveyt'teki demografik yapıyı değiştirme çabalarını ve Kuveyt'in yasal hükümetinin koruduğu nüfus defterlerini yok etmesini kınamıştır. Bu karar aynı zamanda Genel Sekreterden, Kuveyt'teki nüfus sicillerinin yeniden düzenlenmesi için yasal hükümet ile koordineli çalışmayı öngören bir dizi yasa ve düzenlemenin yapılmasını istemektedir.¹⁵⁷

Irak'ın düşmanlıklarını derinleştirmesi ve Güvenlik Konseyinin çıkarttığı önceki kararlardan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemesi, Birleşmiş Milletler nezdinde gerçekleşen ve haftalar süren birçok görüşme ve girişimden sonra Güvenlik Konseyi bu güne kadar tarihinde benzeri olmayan meşhur 678¹⁵⁸ No'lu kararını çıkartmıştır.

¹⁵⁶ EL-ŞEYBÂNÎ Yasin, **Uluslararası Hukukda Saldırlara Karşı Durmak, Uluslararası İşleyiş, (Muwajehet al İdwan fi al Kanun al Duali)**, Doktora Tezi, Kahire Üniversitesi, 1997, s.49

¹⁵⁷ 677 no'lu karar. www.un.org/en/ga_serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/677 1990. Erişim tarihi: 08.04.2016

¹⁵⁸ GALİ Butros, Körfez Krizi ve Uluslararası Siyasi Krizden Sonraki Sorunlar, (az met al kalij we mubade al siyse al dualiye). **Uluslararası Siyasi Dergisi**, Temmuz 1991, S.105, s.8

2.4. Kuvvet Kullanma Yetkilendirmesi Yapan 678 No'lu Karar

Bu karar, 29 Kasım 1990 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır.¹⁵⁹

Bu karar, Sovyetler Birliği, Romanya, Kanada, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri'ne meşruiyet kazandırmıştır. Bu oturumda alınan karar iki olumsuz oya -Küba ve Yemen- karşılık 12 oy ile kabul edilmiştir. Çin burada çekimser kalmıştır.¹⁶⁰

Bu karar, Irak'ın Kuveyt'e yönelik düşmanlığına karşı olarak Güvenlik Konseyinin aldığı önemli ve kesin bir adım sayılmaktadır. Şöyle ki, Güvenlik Konseyi bu karar gereği Kuveyt'e yardım eden devletlere Irak'ın Kuveyt'ten zorla çıkartılması için ve çekilmeye mecbur bırakılması için güç kullanmasını öngörmüştür. Buna ilişkin bütün kararların yerine getirilmesini garanti altına almış, bölgeye tekrar barış ve güvenin gelmesini sağlamıştır.¹⁶¹

Güvenlik Konseyinin izni ile Irak'a karşı güç kullanmayı öngören 678 no'lu Güvenlik Konseyi kararının meşruiyeti Irak'ın Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 24. maddesi gereği Kuveyt'ten çıkmasına mecbur bırakılmasıdır. Ki sözleşmenin bu maddesi -yani 24. maddesi- Güvenlik Konseyine, silahlı güç kullanma dâhil pratik icraatlar ile uluslararası barışı korumak için yetki vermiştir. Bu kararın meşruluğuna rağmen, Kuveyt'in özgürleştirilmesi ve uluslararası barış ve güveni sağlamasına rağmen eleştirilere maruz kalmıştır.

Bu eleştiriler birçok yönde yapılmış olup en önemlileri şunlardır:

- 1- Güvenlik Konseyi sözleşmenin 7. bölümü gereği kararlaştırılmış olan toplu yaptırım tedbirlerini Birleşmiş Milletlerin bilgi ve denetimi dâhilinde

¹⁵⁹ 678 no'lu karar. [www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/678\(1990\)](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/678(1990)), Erişim tarihi: 10.04.2016

¹⁶⁰ NAFİA Hasan, **Körfez Krizinin Bölgesel ve Uluslararası Yansımaları, Birleşmiş Milletler ve Körfez Krizi, (Al İnikasat al Dualiye Li azmet al Kalij)**. Kahire, Siyasi Araştırmalar Merkezi, 1991, s.191

¹⁶¹ MUHAMMED, a.g.e., s. 80-82

değil de Amerika Birleşik Devletleri'nin bilgi ve denetimi altında karara bağlamıştır.¹⁶²

Bu kararın Amerika patentli olmasına bir kısım çevreler çok şiddetli eleştiriler getirmiş idi. Bu, ABD'nin muhalif görüşlere rağmen Körfez Savaşları'nın tek ve son başlatıcısı olduğundan kaynaklanmaktadır. Sadece 678 no'lu karara bağlı olarak Irak'a karşı güç kullanılmasını destekleyen bir başka görüş daha bulunmaktadır.

Bunlardan bazıları, Birleşmiş Milletlerin Körfez bölgesinde yapmaya kalktığı ve buna ek olarak aldığı kararlar ve Güvenlik Konseyinden Irak'a karşı Kuveyt lehine çıkarttığı kararların tamamı sözleşmenin yedinci bölümünün uygulamasıdır. Sanki bu uygulama sözleşmede belirtilen toplu yaptırım sisteminin harfiyen uygulanması idi. Bu çerçevede Irak'ın Kuveyt'e karşı düşmanlığı da açık bir şekilde kınanmıştır.¹⁶³

Her ne olursa olsun tercih edilen görüşe göre Irak'ın Kuveyt'ten çıkartılması ve tekrar meşruiyetinin kazandırılması bağlamında gücün kullanılması meşru bir durum idi. Bu sırada kullanılan yöntemler ne olursa olsun buna bakılmaksızın bu güç kullanılmıştır.¹⁶⁴

2. 678 no'lu karar gereği Güvenlik Konseyine güç kullanma izninin verilmesi mutlak bir şekilde ve sınırsız idi. Bu güç kullanma izni İtilaf Devletlerine savaşı başlatma ve sonlandırma yetki ve serbestisini verecek şekilde önlerindeki kapıyı sonuna kadar açık bırakmıştı.

Ki bu durum sınırsız yıkım ve yok etmeye neden oldu. Bu yıkım ve yok etme boyutu ancak Irak'a karşı İtilaf Devletlerinin başlattığı askeri operasyondan sonra belirlenebildi.

¹⁶² RATİB Ayşe, **Hukuki Araştırmalar, (Al Buhus al Kanuniye)**. 1.Baskı, Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 1996, s. 205-206

¹⁶³ BEKRİ Mahmud, **Amerika Birleşik Devletlerinin Körfez'de İşlediği Suç, Bütün Sırlar, (Cerimet Emrika fi al Kalij)**. 5. Baskı, Sanat Eserleri Müessesesi Basım ve Yayın, Kahire, 1997, s.185-233

¹⁶⁴ AMİR Salahaltin, **Alkuveyt Haber Gazetesi**, 18.01.1992, s.54

3. Güvenlik Konseyinin bu kararlarında bir tek düzenleme ile de olsa herhangi bir sınırlama getirmemiş olmasına rağmen yetkilendirmede sözleşmenin 39. maddesinden 51. maddesine kadarki 7. bölümünden esinlenerek bu kararlar çıkartılmıştır. Ayrıca Güvenlik Konseyince güç kullanılmasının bir hata olduğu çünkü bu güç kullanımının sözleşmenin 43. maddesi gereği kararlar üzerinde ittifak ve anlaşma sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu ihtiyaç -yani anlaşma- sağlanmamıştır. Burada şu söylenebilir ki Irak'a karşı güç kullanımı, savaş kuralları, sözleşme ve uluslararası teamülün çiğnenmesi anlamına gelmekte idi.

Çoğu hukukçunun da görüşü olmakla birlikte bize göre; Silahlı güç kullanımı, yasal, bireysel veya toplumsal savunma hakkının uygulanması kapsamında 678 no'lu kararın uygulanmasıdır. Yoksa sözleşmede belirtilen toplumsal güvenlik icraatlarının uygulanması değildir. Şöyle ki bu icraatların gerçekleştirilmesi için koalisyona katılan ülkeler, Güvenlik Konseyi ile birlikte şeklini, sayısını, katılan savaş gücünün türünü belirleyeceği bir ittifak ve anlaşmaya ihtiyaç duymaktadır. Ki bu anlaşma ve ittifak gerçekleştirilmemiştir.¹⁶⁵

Buna ek olarak şunu söyleyebiliriz: İtilaf ülkeleri, Irak'a karşı yapmaya yeltendiği müdahaleyi kendi başına yapmaya kalkışmışlar ve sorumluluğu üstüne almışlardır. Bu müdahale sözleşmeye dayanılarak ve Birleşmiş Milletlerin gözetimi altında yapılan bir iş değildir. Yine bu ülkeler Irak'ta neden oldukları alt yapı sorunlarının, zarar, yıkım ve mahrumiyetlerin, Irak ve Iraklıların açlık ve sefaletinin bütün sorumluluklarını yüklenmekte ve bundan sorumlu olmaktadır.¹⁶⁶

Güvenlik Konseyinin 678 no'lu kararı gereği Irak'a karşı güç kullanması çok kötü bir şekilde sözleşmeyi deldiği ve çiğnediği anlamına gelmektedir. Bu, Güvenlik Konseyinin, sözleşmenin 41. maddesinde belirtilen hususlara başvurmamasından kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde konsey, Irak'a karşı kullanılacak silahlı ve silahsız savaş gücünün türünü, miktarını, tabiatını, yönetim ve denetimini de belirlememiştir.

¹⁶⁵ BAKRİ Mahmud, **a.g.e.**, s.35

¹⁶⁶ RATIB, **a.g.e.**, s.308

Yine Güvenlik Konseyinin Irak'a karşı güç kullanması istenilen bir durum değildi. Özellikle de Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesinin bir gereği değildi. Yine bu güç kullanımı için gerekli olan -koalisyona katılan devletlere- meblağların temini ve giderlerin belirlenmesi için hükümetlerine başvurmayı da öngörmemiştir.

Irak'ın, çekilme isteğine izin vermesine rağmen güç kullanımına devam edilmesi, savaş sırasında ve sonrasında bunun devam ettirilmesi kanunsuz bir işlemdir, bunun da eklenmesinde yarar görüyorum.¹⁶⁷

Burada şunu ifade etmek isterim ki Güvenlik Konseyi bu karar ile en son noktada silahlı güç kullanmak için gerekli araçları kullanılmasına ruhsat vermiş ve müsaade etmiştir. Konseyin henüz diğer tedbirleri, icraatları ve araçları kullanıp bitirmeden son nokta olan silahlı güç kullanmaya ihtiyacı bulunmamaktadır. Bu kararlardan bazısı 661-665-670 no'lu kararlardır ve ekonomik içeriklidir. Buna ek olarak Birleşmiş Milletlerin hedeflerine ve amaçlarına uygunluk arz eden barışçıl yöntemlerin tükenmemesidir. Bu nedenle bazı kanun yapıcılar, Güvenlik Konseyince bir çözüm bulunması -sözleşmenin 42. maddesine geçişin sağlanması- ve sonuçlar elde etmek için askeri güç kullanmadan önce ekonomik tedbirlere alan açmak için ekonomik tedbirlere yeteri kadar zaman tanınması gerektiğini söylemişlerdir. Diğer bazı kanun yapıcıları ise Güvenlik Konseyinin yetkilerini ilgili devletlere karşı güç kullanmak için kullanmaktadır görüşündedir. Bu ise Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne ve Güvenlik Konseyinin yetkilerini kullanma şekline aykırıdır.

Sonuç olarak, Güvenlik Konseyinin zamanında yeni bir düzen kurmaya kalkışması Irak halkının çektiği sıkıntıları azaltmak yerine daha da artırmıştır. Ve bu durumu maalesef o dönemde yaşadık.

2.5. Çatışmayı Sona Erdiren Kararlar (686 – 687 – 688 No'lu Kararlar)

İtilaf Devletlerinin Irak'a karşı başlattığı hava ve kara operasyonlarından altı hafta sonra Irak, Kuveyt'ten çekilmeyi ve 660 sayılı karar ile Birleşmiş Milletlerden çıkan diğer bütün kararlara tam bir bağlılıkla bağlı kalacağını ilan etti.¹⁶⁸ Bu ilanla

¹⁶⁷ SERHAN, a.g.e., s.202

¹⁶⁸ Abdurrahman Mustafa Seyyid, a.g.e., s.248

birlikte uygulamaya ve icraata dönük olarak bir dizi karar daha çıkartıldı. Çünkü 686 no'lu karar da çoğu kararda olduğu gibi “gerekli bütün araçları” ifadesinin üstünü çizmesine neden olan on yedi değişiklik Küba tarafından ileri sunulmuştur.

Ancak bu değişiklikler Güvenlik Konseyinin onayını almamıştır. Karar, ancak Kuveyt Devleti'nin isteğine aykırı olarak sonradan çıkmıştır.

2.5.1. 686 No'lu Karar

Bu karar Güvenlik Konseyi tarafından 2 Haziran 1991 tarihinde çıkartıldı. Bu karara “Ateşkes” kararı da denilmektedir. Bu karar, Küba'nın itirazı ve Çin, Yemen, Hindistan'ın çekimser oy kullanması ile 11 oy çoğunlukla alınmıştır.¹⁶⁹

Yukarıda değindiğimiz üzere bu karara ateşkes kararı denilmektedir. Gerçekten de karar bundan öteye gitmedi. Çünkü bu İtilaf Devletlerinin tek taraflı aldıkları bir karar idi. Buna karşın Irak, güç kullanmaktan uzak durarak bu karara bağlı kalacağını açıkça ifade etmiştir.¹⁷⁰

Bu tekli tutum bazı üye ülkeler tarafından eleştirilmiştir. Aynı şekilde bu karar İtilaf Devletlerine güç kullanmayı da vermiştir. Bu durum kararın 2. ve 3. fıkralarında açıklanmaktadır. Bu karar, Irak'ın Kuveyt'i ilhak etmekten vazgeçmesini ve 686 no'lu kararın 4. fıkrasında öngörülen uluslararası sorumlulukları yüklenmesini¹⁷¹ öngörmüştür. Irak'tan kararda belirtilen zorunlu icraatları zamanında yapmak üzere söz konusu yetkilendirmenin yürürlükte kalması istenmiştir.

Uluslararası hukukçular bu hususu şu şekilde açıklamışlardır: 686 no'lu kararda belirtilen yükümlülüklerin uygulanma garantisi olarak gücün kullanılmasına izin verilmesidir.¹⁷²

¹⁶⁹ 686 no'lu karar. [www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/686\(1990\)](http://www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/686(1990)). Erişim tarihi: 18.04.2016

¹⁷⁰ SERHAN, **a.g.e.**, s.204

¹⁷¹ RATİB, **a.g.e.**, s.310

¹⁷² NAFİA Hasan **a.g.e.**, s.198

Çünkü Güvenlik Konseyi Irak'tan, içerisinde füze saldırılarının da bulunduğu ve bütün devletlere karşı yaptığı kışkırtma ve düşmanca faaliyetlerini durdurmasını istemiştir. Ancak 686 no'lu karar maddelerinin birinci fıkrası, Irak'a ilişkin önceden verilmiş bütün kararların tam olarak uygulanmasını içermekte ve ifade etmektedir.

Yoksa sadece 678 no'lu karar ile verilen yetki, sınırlı uluslararası barış ve güven ile Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesinin sağlanması değildir.

Her durumda, 686 no'lu kararın açıklanmasında bir şüphe bulunmaktadır. Bu şüphe üye ülkelerin herhangi birisi tarafından açık bir şekilde kararın açıklanmasının yapılmamasına bakarak konseyde yaşanan tartışmalarda da kendini açıkça göstermiştir. Bu sorumluluğu konsey yüklenmiştir. Bu aynı zamanda şunu da göstermektedir ki anılan karar 678 no'lu kararda belirtilenin daha üstünde bir güç kullanımı yetkisi vermemiştir ve bu yetkiyi geniş tutmamıştır. Fakat bu şartın ortada olmaması sonucunda kararın sağlıklı bir açıklaması ve tanımlaması yapılamamıştır.

Buna ek olarak bazı üyeler sürekli olarak askeri güç kullanımına izin verdiği için anılan kararın 4. fıkrasını eleştirmişlerdir. Bu bağlamda 686 no'lu kararda belirtilen nedenlere bakarak Irak'a karşı sürekli olarak askeri güç kullanımına izin verilmesinin uygun olmadığına değinilmiş ve bildirilmiştir. Ki kararın yasal dayanakları da kararda belirtilen hususların gerçekleşmesi için belirtilmiş olup Irak'ın 686 no'lu kararın 2. ve 3. fıkralarını uygulamaya mecbur bırakılması adına gelecekte güç kullanılması için 678 no'lu kararda belirtilen yetkilendirmenin devamlılığına izin vermemektedir.¹⁷³ Gerçek şudur ki bizler bu açıklamayı bu anlamı ile ele alırsak tamamen amacını aşan bir tarzda ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin prensiplerine ters düşmüş olduğunu göreceğiz.

Her ne olursa olsun 686 no'lu kararın doğru açıklaması yönündeki tartışmanın çok da büyük bir önemi yoktur. Çünkü bu karar, 2 Mart 1991 tarihinden 3 Nisan 1991 tarihine kadar geçerli olan bir karardır. 687 no'lu ateşkesi öngören

¹⁷³ SERHAN Abdulaziz, *a.g.e.*, s.228

karar çıktığında bu kararın -yani 686 no'lu kararın- güç kullanmaya ilişkin kısmı özellikle de 33. fıkrası iptal edilmiştir.¹⁷⁴ Buraya kadar olan işin bir yönü idi.

Diğer yönü ise 686 no'lu kararın konu ettiği geniş kapsama ilişkindir. Bu karar İtilaf Devletlerine gerçekten güç kullanma yetkisi vermekte ve bu güçlere Irak'ın bir kısım topraklarını işgal etme yetkisi vermektedir. Bu durumu 3/d fıkrasından çıkartmamız mümkündür. Bu da ancak Güvenlik Konseyinin Irak'tan, ülkenin çeşitli yerlerindeki sahip olduğu tehlikeli silahlar ve nükleer tesislerin yerlerini belirleme ve bildirmesini istemesi durumunda olur. Ki bu yerlerde Kuveyt ile yardımlaşma içerisinde bulunan İtilaf Devletlerinin güçleri bulunmaktadır. Yani ABD'nin bölgedeki güçleri...

Bu çerçevede anılan karar varsayımsal olarak geçici bir şekilde uluslararası itilaf güçlerinin Irak'ta kalmasına müsaade etmiştir. Böylece işgalci güçler Irak'ın %15-20'ye yakın topraklarında güç kullanarak tâ ki Irak'ın Kuveyt'ten güçlerini çekmesine kadar varlığını devam ettirdi.¹⁷⁵

2.5.2. 687 No'lu Karar

3 Nisan 1991 tarihinde çıkan Güvenlik Konseyi kararı, Irak'a ilişkin çıkarttığı en önemli kararlardan sayılmaktadır. Burada şundan bahsetmek gerekir, bu karardan önce çıkartılan birkaç karar Irak'ın Kuveyt'i işgaline ilişkin idi.¹⁷⁶

687 no'lu karar ise Güvenlik Konseyinin tarihinde çıkarttığı en uzun ve fıkraları itibariyle en fazla fıkralı olan karardır. Bu kararın fıkralarından 34 adedi Irak'ın sahip olduğu silahları yok etmekle ilgili idi. Bir kısım fıkralar ise Irak ile Kuveyt arasındaki sınırı belirlemeye ilişkin idi. Diğer bir kısmı ise Irak'ı kendisi ile Kuveyt arasında imzalanan uluslararası anlaşmalara saygı duymaya çağırıyordu.

¹⁷⁴ CAD İmad, *Siyasi Boyutlar İle İnsani Gereksinimler Arasındaki Uluslararası Müdahale, (Al Tudahul al Duali Beyne İtibarat al İnsaniye)*. Kahire, Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2000, s. 25-27

¹⁷⁵BAKRİ Muhammed, *a.g.e.*, s.240

¹⁷⁶CAD İmad *a.g.e.*, s.28

Bu kararın baş kısmı, Kuveyt'in yeniden bölgesel barış ve güven iklimine kavuşması ve hükümetinin meşruiyetini elde etmesinden memnuniyetle bahsetmektedir. Aynı zamanda karar, üye bütün ülkelerin Irak ve Kuveyt'in bölgesel egemenliğine, bağımsızlığına karşı saygı duymaya; bölgesel barış ve güvenliklerini kabul etmeye aynı zamanda buna bağlılığı teyit etmektedir.

Bu kararı Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Romanya, Fransa kabul etmiş sonradan Belçika ve Zaire de katılmışlardır. Bu karar yukarıda da bahsettiğimiz üzere konseyin çıkarttığı kararların en uzun pozisyonundadır. Bu kararların sayfaları 9 sayfaya ulaşmış ve giriş kısmı 23 fıkradan oluşmaktadır. Buna 34 adet uygulamaya dönük fıkraları da eklediğimizde en uzun karar olma özelliğine kavuşmaktadır.¹⁷⁷

Bu kararın metinlerine derinlemesine bakıldığında bir dizi çıkarımda bulunabiliriz. Bu çıkarımların en önemlileri şunlardır:

1. Karar, çekilme için herhangi bir süre belirtmemiştir. Bu bağlamda kararın 6. fıkrası Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Irak-Kuweyt sınırını kontrol etmesi için talimat vermiştir. Bu durum uluslararası itilaf devletlerinin Irak'taki varlığının sonlanması ve şartlarının konulacağına işaret etmiştir. Bununla birlikte çekilme konusu, uluslararası itilaf devletlerinin kuvvetlerine kalmış bir durumdur. Söz konusu şartların belirlenmesi Güvenlik Konseyine değil de anılan itilaf devletlerine bırakılmış bir husustur.¹⁷⁸

Bu şartların en önemlileri, Orta Doğu'da nükleer silahlardan arındırılmış bir bölge oluşturmak, buradan hareketle bölgede kapsamlı ve dengeli bir silah kontrolü yapmak ve gerçekleştirmektir. Ayrıca sözleşmenin yedinci bölümüne uygun olarak diğer gerekli tedbirleri almaktır.

2. Güvenlik Konseyi, doğal olarak dünyada olan uluslararası anlaşmazlıklarda normal kurala uygun olarak yapmaya çalıştığı ateşkesi emretmesi ve

¹⁷⁷ 687 no'lu karar. www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/687 (1990). Erişim tarihi: 29.04.2016

¹⁷⁸ SERHAN, a.g.e., s.19

savaşan iki tarafı durdurmaya çalışması gibi hususlar dışında bu karar yeni birçok yasal konuları kapsamaktadır.

Kararın bu hali ile ateşkesin yapılma şekli hususunda anlaşmaya varılmıştır. Çünkü Irak, ateşkes yapması istenilen tek taraftır. Bunun da kararın şartları kapsamında yapılması istenmektedir. Gerçekte Kuveyt Devleti Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne karara uyduğunu bildirmiş ve bu kararın uygulanmasındaki yükümlülüklerini yerine getirmeye hazır olduğunu bildirmiştir.

Ancak Kuveyt ile birlikte hareket eden uluslararası itilaf devletlerinden açıkça yükümlülükleri yerine getirmeleri istenmemiş ve durum bu devletlerin Irak ile olan pozisyonlarında da böyle olmuştur. Bundan da şu çıkarılmaktadır: Ateşkesin aşamaları çalışması, savaşan tarafların karşılıklı olarak üzerinde anlaştıkları bir durum değil Güvenlik Konseyinin Irak'a şart koştuğu bir durumdur.¹⁷⁹

Bu nedenle ancak Irak'ın mecbur bırakılarak kabul etmesinden sonra yürürlüğe giren 687 no'lu kararın, Irak'a karşı savaş faaliyetinin devamına karşılık olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu karar Irak'ın zorla kabul ettiği ve Irak'a şart koşulan bir esas üzerine -şartlarının belirlenmesine itiraz edilemeyen- yapılan bir anlaşma olarak sayılmaktadır.¹⁸⁰

3. 687 no'lu karara göre Irak ile Kuveyt arasındaki sınırın belirlenmesine ilişkin olarak Güvenlik Konseyinin, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin kendisine verdiği 7. bölümdeki yetkilerine göre hareket ettiğini görmekteyiz. Bu durum Güvenlik Konseyine her iki devlete uluslararası sınırları çizme ve belirleme imkânı vermekte hatta uluslararası güven ve barışı temin etme zorunluluğunu barındırmakta ve bu sınırları belirleme imkânı da tanımaktadır.

Bu yönü ile Güvenlik Konseyi üyelerinin çoğunluğu Körfez krizinin normal olmadığını ve bu nedenle Güvenlik Konseyinden normal olmayan bir çözüm

¹⁷⁹ MUHAMED Cemil, **a.g.e.**, s.80

¹⁸⁰ EI-EŞAL, **a.g.e.**, s. 126

getirmesini istemişlerdir. Özellikle de Irak ve Kuveyt arasındaki uluslararası sınır meselesinde bu yöntemi seçmesini -yani normal olmayan bir yöntem ve çözüm getirmesini- istemişlerdir. Güvenlik Konseyi şunu açıklamıştır: Irak'ın 687 no'lu kararın şartlarını kabul etmesi ve bu bağlamda uluslararası sınırları da kabul etmesi gerekmektedir. Böylece Güvenlik Konseyi sınırları belirlemede tek yetkili hatta sınırları çizmede tek yetkili merci kılınmıştır.¹⁸¹

Burada Güvenlik Konseyinin Irak ile Kuveyt arasındaki sınırları belirlemede tartışma yaşanmıştır. Güvenlik Konseyindeki bazı üyeler sınır çerçevesindeki kararlar kesinlikle Güvenlik Konseyinin işlevlerinden değildir. Aksine doğrudan anlaşmazlık halinde olan ülkeler arasında karşılıklı görüşmeye tabiidir. Konsey, sözleşmenin 36. maddesine uygun olarak hukuki bir mesele gibi bu tür anlaşmazlıkları Uluslararası Adalet Mahkemesine taşır. Sözleşmenin bu maddesi yani 36. maddesi şunu ifade etmektedir: Güvenlik Konseyi tavsiyelerini bu maddeye uygun olarak sunar. Yine konseyin konuyu, hukuki anlaşmazlıkların taraflarca genel durumu ile barındırdığı esas düzenlemelere uygun olarak Uluslararası Adalet Mahkemesine taşımaları ve sunmaları gerekir. Bu husus ile ilgili bilgileri 1. bölüm de aktarmış ve açıklamıştık.

Madem iş, Güvenlik Konseyi ile Uluslararası Adalet Mahkemesi arasındaki yetkilerin belirlenmesine bağlı, o zaman durum karmaşılaşır. Çünkü bu her iki kurum arasındaki yetkileri belirleyen bir ayraç bulunmamaktadır. Aslında Güvenlik Konseyi ile Uluslararası Adalet Mahkemesi birbirlerini görev alanları açısından tamamlayan iki kurumdurlar.

Önceden de açıkladığımız üzere gerçekte Irak ile Kuveyt, aralarındaki sınırlarını 1963 tarihli anlaşmaya göre belirlemişlerdir. Ancak bu anlaşmaya göre sınırların pratik zemin üzerindeki belirlenmesi kesin olarak belirgin değildir.¹⁸²

Oysa şu bilinmektedir ki antlaşmada Irak ile Kuveyt arasındaki sınırların belirlenmesi önceliklerden biridir. Hiç şüphesiz sınırların belirlenmesinin her iki

¹⁸¹ ALİ İbrahim Ali, **Uluslararası Sınırlara Genel Bir Bakış, (Al Nazeriye Al Ame Lil Hudud al Dualiye)**. Kahire Kültürel Eserler Yayınevi, 1997, s. 408

¹⁸² BEKRİ Muhammed **a.g.e.**, s.190

devletin çevresine de etkisi olacaktır. Bu nedenle bu durum üzerinde anlaşmaya varılan sınırların belirlenmesini gerektirmektedir.¹⁸³

4. Güvenlik Konseyi, Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi sonucunda zarar gören ve Iraklı olmayanların uğradığı zararların, doğal kaynaklara ve çevreye yapılan zararların da içerisinde bulunduğu bütün zararların sorumlusu olarak - Uluslararası Hukuk gereği- Irak'ı göstermiştir. Bunun üzerine çıkarttığı 687 no'lu kararı ile Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin kendisine biçtiği rolün dışına çıkmıştır. Hatta Güvenlik Konseyi kendi üyelerinden oluşan bir komisyon kurarak tazmin tespit talebinde bulunulmasını sağlamıştır. Birleşmiş Milletler üyesi ülkelere de tazminlerden oluşan Birleşmiş Milletler Sandığı kurulmasını bile tavsiye etmiştir.¹⁸⁴

Güvenlik Konseyi 687 no'lu kararın 16. fıkrasında, Irak'ın 2 Ağustos 1990 tarihinden önce çıkan yükümlülüklerine ve normal yöntemlerle alınacak olan borçlarına dokunulmayacağını vurgulamış ve teyit etmiştir. Uluslararası Hukuklar gereği Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi nedeni ile doğrudan veya dolaylı olarak neden olduğu herhangi bir zararı karşılar. Bu zarar çevreye, doğal kaynaklara, yabancı hükümetlere ve ortaklarına veya vatandaşlarına verilecek olan zararlar olabilir. Buna ek olarak Güvenlik Konseyi aynı maddenin 18. fıkrası ile de 16. fıkra kapsamına giren taleplerin karşılanması bağlamında bir fon oluşturmuş ve bu fon için de bir komisyon oluşturmuştur.

Güvenlik Konseyinin tazminatlar meselesinde Uluslararası Adalet Mahkemesini unutması, mahkemeyi, tazminatlarla ilgili acele karar almaya sevk etmiştir. Ancak bu tazminatların talebi hususu, siyasi bir özellik taşımaktadır. Bu tazminatların asıl hedefi ise gerçek ile uyuşmamakta ve Amerika Birleşik Devletleri'ne hizmet etmektedir. Aynı şekilde bu tazminatların uluslararası barış ve güven ile de alakası bulunmamaktadır.

¹⁸³ ALİ, a.g.e., s. 410

¹⁸⁴ EL-ANBARİ Abdülemir, **İşgal Sonrası Irak'ın Geleceğinin Programlanması, (Nizam Ukubat al Umam al Mutahide)**. Beyrut, Arap Birliği Araştırma Enstitüsü, 2005, s. 180-181

5. 687 no'lu karar insan haklarına ilişkin fıkrayı unutmuştur. Özellikle de Irak'ın güneyindeki Iraklı Şiiileri...(Bunlar itilafın durumuna bakarak cesaretlendiler ve Körfez Savaşı esnasında ayaklandılar.) Fakat savaş bitip Saddam Hüseyin Hükümeti yönetimde kalınca İtilaf Devletleri bunları anılan hükümetin merhametine terk etti.

Buna ek olarak 678 no'lu karar, bu işin o dönemde uluslararası sınırlara çok sayıda sığınmacı patlaması yaşanmasına bakarak bölgede uluslararası barış ve güveni açısından büyük bir risk ve tehlike arz etmesine karşın Irak'ta Bedevi azınlıkların korunması zorunluluğuna herhangi bir fıkrasında değinmemiştir.

Buradan da açıkça görülmektedir ki konsey, Birleşmiş Milletler yasası ve sözleşmesi gereği kendisine verilen uygulama yetkisini aşmıştır. Sözleşmenin 24. maddesi Güvenlik Konseyini, uluslararası barış ve güveni sağlamadaki yetkilerini kullanırken Birleşmiş Milletler prensiplerine ve hedeflerine göre hareket etmesini tembihler. Bu hedef ve prensiplerin en önemlilerinden biri sözleşmenin 1. maddesinde bahsedilen insan haklarına saygılı olmaktır.¹⁸⁵

6. Uluslararası barış ve güven gerekçesine dayanarak Irak'a müdahale edilmesine ilişkin olarak uluslararası uygulama bizlere çok açık göstermiştir ki Birleşmiş Milletler, Amerika Birleşik Devletleri'nin baskısı altında Irak'ın uluslararası barış ve güveni tehdit ettiğini, komşularını tehdit ettiğini ileri sürmüştür. Bu tehdit ile komşuları arasına girme, elindeki kimyasal silahları yok etme, bunlardan kurtulma bahanesi ile Irak'ın işlerine karışmış ve müdahale etmiştir. Gerçekte ise bu icraatların uygulanmasında hoşnutsuzluğu yayan husus tüm bunların Amerika Birleşik Devletleri'nin çıkarlarına uygun olarak yapılmasıdır. Örneğin; Irak'a yasak uyguladığı sırada ortağı ve müttefiki olan İsrail'e bu yasağı uygulamamaktadır. Oysa herkes tarafından bilinmektedir ki İsrail, her türlü silaha sahip ve komşu ülkelere yönelik olarak da düşmanca tutum sergilemektedir.

¹⁸⁵ BAHŞEB, a.g.e., s. 65-66

7. 687 no'lu kararın 4. fıkrası, uluslararası sınırı yasaklamış ve bütün ülkelere Irak ile ilgili olarak silah satışını, hazırlanmasını ve nakliyesini yasaklamıştır. Bu yasak, daha önceden 661 no'lu karar ile getirilen yasağın devamı niteliğindedir. Bu karar açıkça şunu göstermiştir ki Güvenlik Konseyi Irak ile ilgili yeni bir karar almaya kadar bu karar yürürlükte kalacaktır.¹⁸⁶

Buradan anlaşılmaktadır ki Güvenlik Konseyi, 687 no'lu karar ile belirsiz yeni hedefler ve uygulanması imkânsız olan hedeflerin gerçekleşmesi için yeni yaptırımlar getirmiştir. Bunu getirirken de barış tehdidinden hiç bahsetmemiştir. Buna ek olarak, yaptırımları uzatan hedeflerin açık ve net olmayışı, ekonomik yaptırımların ahlaki meseleyi gündeme getireceği gerçeği bunu devam ettirmektedir. İşte bu durum yani ahlaki durum, bu yaptırımların, sistemin yapılabirliğini, meşruiyetini ve ahlakiliğini ortadan kaldıracaktır. Bu durum elimizdeki tek gerekçedir.¹⁸⁷

687 no'lu karar kapsamında daha önceden verilen bilgilerin önemi üzerine bu konuda bahsedilen ve söylenenlere değinmemiz gerekcek. Kuveyt Devleti milletvekili Muhammed Ebulhasan 687 No'lu karar bağlamında şöyle demektedir: *“Bu gün Güvenlik Konseyinin aldığı bir dizi kararları adeta taçlandıran ve Kuveyt ile ilgili olarak Uluslararası Hukukları uygulama noktasında kesin ve sorumlucu bir davranıştır.”* Irak milletvekili Abdülemir el-Enbari o dönemde şunu söylemiştir: *“Bu karar Güvenlik Konseyinin yetkilerini aşmaktadır ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne aykırıdır. Amerika Birleşik Devletleri öncülüğünde koalisyon güçlerinin yapmaya kalkıştıkları şiddet, baskı ve 686/1991 no'lu kararın hedeflerini çokça aşmıştır. Savaş uçaklarının Irak üzerine attığı bombaların sayısı 88500 ton patlayıcıdır.”*¹⁸⁸.

¹⁸⁶ EL-ANBARİ Abdülemir, **a.g.e.**, s.30

¹⁸⁷ EL-ANBARİ, **a.g.e.**, s. 34-36

¹⁸⁸ Irak Media Network 7. Bölüm ile Irak Hikayesi (Kisat al Irak maa Al Fasil al Sabi). <http://mgaleg.maryland.gov/webmga/frmStatutesText.aspx?article=ghg§ion=5-605&ext=html&session=2015RS&tab=subject5>, Son Erişim tarihi: 29.04.2016 s.10 Erişim tarihi: 29.04.2016

Küba milletvekili ise şu yorumda bulunmuştur: “*Bizlere sunulan metni ülke heyetimizin kabul etmesi mümkün değildir. Ülkenin heyeti, uluslararası sınırlara saygı duyulması gerektiğine inanmaktadır.* Emrika milletvekili ise “*Bu karar türünün tek örneğidir. Körfez krizinin çıkmasına neden olan sorunların kesin çözümü için çaba sarf eden tarihi bir karardır.*” Bu karar acımasızdır ancak adaletlidir. Güvenlik Konseyinde hukuk işlerinden sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Ralif Zaklin ise şöyle demiştir: “*Güvenlik Konseyinin kararı hedef ve isteklerinde bir sözleşmedir, bu sözleşme gereği kazanan yenilene çok pahalı yükümlülükler dizisi yüklemektedir*¹⁸⁹.”

Irak'ın bunları kabul etmesi bu yükümlülüklerin 7. bölüm gereği olması ve tazminatların devam ediyor olmasıdır.

Bu karar gereği Güvenlik Konseyi hudutların çizilmesi için aşağıdaki isimlerden oluşan bir komisyon kurdu:

1. Endonezya Dışişleri Bakanı, bu komisyonun başkanı olarak seçildi. Ancak 20 Temmuz 1991 tarihinde istifa etti. Yerine Uluslararası Çalışma Bürosu Yardımcısı Alim Müdür Sayın Nikolas Faltikos atandı.
2. İyan Bruk, İsveçli Kadastro Birliği Teknik Müdürü
3. Vilyım Robertson, Yeni Zelanda Kadastro ve Arazi Müdürü
4. Irak adına Elçi Riyad el-Kaysi
5. Kuveyt adına Elçi Tarık Rezzuki
6. Birleşmiş Milletlerde çalışan Milkos Nibter, Büyük Haritacı

2.5.3. 688 No'lu Karar

Bu karar 5 Nisan 1991 tarihinde çıkartılmıştır. Bu karar daha çok uçuşa yasak bölgeler ve Irak'ın kuzeyinde Kürtler ve yine Irak'ın güneyinde Şiiler bağlamında insan haklarının çiğnenmesine ilişkindir.¹⁹⁰ Bu karar önemli iki sorunu çözmüştür.

¹⁸⁹ Irak Media Network **a.g.e.**, s.10

¹⁹⁰ 688 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/688](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/688) (1990). Erişim tarihi: 13.05.2016

1. Irak Hükümeti'nin ülke güneyinde sivil Şiilere ve kuzeyinde ise sivil Kürtlere uyguladığı terör ve şiddetten sivil halkı korumak. Bu kapsamda iki milyon insan çok zor şartlarda sınırı geçerek uluslararası barış ve güven sınırı olan, istikrarlı bölge olan İran ve Türkiye'ye sığınmışlardır.
2. Saddam Hüseyin yönetimi altında siyasi krizde bulunan siyasi yönetim için yönetim şekli, özellikle de iç ve dış tehlikelerin varlığı ile etkileşim ve bu gerekçe ile hak ve hürriyetlerin gasp edilmesi. Karar bu doğal olmayan durumu kaldırmıştır.

Ancak ne var ki 688 no'lu karar önemli olmasına rağmen bu karar da Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. bölüm hükümlerine göre değil de sözleşmenin 6. bölümdeki hükümlerine göre çıkartılmıştır. Ki bu durum bu karara, bağlayıcılık ve güç kullanma imkânı vermiştir.¹⁹¹ Yani bahsi geçen bu karar benim şahsi düşünceme göre hukuki açıdan bir veya birkaç devlete Irak'ın saygınlığını ve bağımsızlığını çiğneyecek herhangi bir yetki vermemiş ve bunun uygulanması için uçuşa yasak bölgeler öngörmemiştir. Sonra bu tür bölgelerin belirlenmesi Uluslararası Hukuklara ve *bölgedeki bütün üyelerin herhangi bir devletin siyasi bağımsızlık ve topraklarını hedef alacak şekilde güç kullanma ile tehdit etmekten men eden* Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 2. madde 4. fıkrasına aykırılık teşkil etmektedir.

2.6. 1991 Yılında Alınan Diğer Kararlar (689, 692, 699, 700, 705, 706, 707, 712, 715 Sayılı Kararlar)

2.6.1. 689 No'lu Karar

Bu karar, 9 Nisan 1991 tarihinde çıkartılmıştır. Kararın, 687 no'lu kararın 5. fıkrasının uygulanması bağlamında 5 ve 9 Nisan 1991 tarihinde Genel Sekreterin raporuna uygun olması gerekir. Aynı zamanda bu karar önceki sözleşmenin yedinci bölümü ile uyumlu ve etkileşimde olmak üzere 687 no'lu karara işaret etmektedir. 1991 tarihli 687 no'lu kararın 5. fıkrasında belirtilen ve değinilen gözetmenler/denetmenler birliğinin kurulmasından da bahsetmektedir. Bu birlik ancak Güvenlik Konseyinin kararı ile iptal edilebilir. Kuveyt ve Irak'ın

¹⁹¹ RATİB Ayşe, **a.g.e.**, s.219

gözlemlenmesi için Birleşmiş Milletler heyetinin ilk altı ay süresi için konulmuş olan yöntemlerin aynı zamanda anılan raporda bahsi geçen husus ile uyumlu olması gerekir.¹⁹²

2.6.2. 692 No'lu Karar

Bu karar, Güvenlik Konseyi tarafından 20 Mayıs 1991 tarihinde çıkartılmıştır. Bu karar, tavizlerle ilgili olarak Birleşmiş Milletler heyetinin yönetim sorumluluğunu üstlenecek olan Birleşmiş Milletler Tazminatlar Sandığının inşasını kapsamaktadır. Aynı zamanda bu heyetin omuzlarına, tazminat işlerine bakmanın yanında Irak'a karşı ileri sürülen tazminatların istenilmesi ile ilgisi bulunan Birleşmiş Milletler kararlarının uygulanmasının takibini de üstlenmektedir.¹⁹³

2.6.3. 699 No'lu Karar

Bu karar, 17 Haziran 1991 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Bu kararda UNESCO Komitesi Heyetinin, Irak'ın yasaklı silahlarının imha edilmesi çalışmasının istendiği çalışmaların uygulanması hususunda sürekli yetkilere sahip olduğu vurgulanmıştır.¹⁹⁴ Güvenlik Konseyi genel sekreterinden her altı ayda rapor sunması istenmiştir. Konsey şuna da karar vermiştir, 687 no'lu kararda c bölümünde belirtilen çalışmaların izlenmesinin garantisi için üye ülkelerin tümünden maksimum düzeyde aynı veya nakit yardım etmeleri istenmiş ve teşvik edilmiştir. 699 no'lu kararda aşağıdaki noktalara değinilmiştir:

1. Güvenlik Konseyi, savaşta yenilen devlet olması nedeni ile Irak ile birlikte yardımlaşmaya devam edecektir. Güvenlik Konseyinden çıkan kararların ise elinde savaşın galibi olan tarafın şartlarına kayıtsız bir şekilde boyun eğmekten başka çaresi olmayan tarafa savaşın galibinin ön gördüğü barış anlaşmasından başka bir şey değildir.

¹⁹² [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/689 \(1991\)](http://www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/689 (1991), Erişim tarihi: 18.05.2016), Erişim tarihi: 18.05.2016.

¹⁹³ [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/692 \(1991\)](http://www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/692 (1991), Erişim tarihi: 22.05.2016), Erişim tarihi: 22.05.2016.

¹⁹⁴ 699 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/699 \(1991\)](http://www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/699 (1991), Erişim tarihi: 27.05.2016), Erişim tarihi: 27.05.2016

2. Bu kararda, heyetin Irak silahlarının yok edilmesi çalışmasındaki gelişme ile birlikte ve uyumlu olarak Irak aleyhine ve Irak üzerinde uygulanan cezaların kaldırılma imkânına ilişkin herhangi bir işaret ve bilgi bulunmamaktadır.
3. Her altı ayda bir Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne planlamanın uygulanması aşamaları için ve rapor sunması için süre verilmesi; bilimsel açıdan istenilen görevin bitirilmesi için çok zaman alacağı anlamına gelmektedir. Ayrıca bu Irak'a uygulanan cezaların uzatılması anlamına gelmektedir.¹⁹⁵

2.6.4. 700 No'lu Karar

Bu karar, 17 Haziran 1991 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Yani 699 no'lu kararın çıktığı gün bu kararda çıkmıştır. Karar, 1991 tarihinde 786 no'lu kararda da belirtildiği üzere Irak'a silah satımını yasaklamayı ve bu konuda uluslararası kolaylıkların sağlanmasını içermektedir.

Çünkü bu karar Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin yedinci bölümüne göre işler ve genel sekreterin 2 Haziran 1991 tarihli raporuna ilişkin takdirini ifade eder. Aynı zamanda bu karar, konseyin 687 no'lu kararının 24/25 ve 27 no'lu fıkralarının tam olarak uluslararası uygulanmasının kolaylaştırılması prensiplerine de uygundur. Bu karar aynı şekilde talimat prensiplerine uygun olacak şekilde uluslararası örgütler ve devletlere olan talebin teyidini tekrar etmektedir. Buna ek olarak 1990 tarihli Güvenlik Konseyinin 661 no'lu kararı gereği olarak Güvenlik Konseyi Heyetince Irak'a uygulanan bütün yasakların sorumluluğunun ve bunların uygulanmasının üstlenmesi istenmektedir.¹⁹⁶

2.6.5. 705 No'lu Karar

Bu karar, 15 Ağustos 1991 tarihinde Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin yedinci bölümüne uygun olarak Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Karar,

¹⁹⁵ EL-TÂÎ Faris Abdulmecid, Sefer, 7.Bölüm, **Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Yedinci Bölümün Uygulanmasının Hukuki İşleyişi, (Sifir al fasıl al sabii)**. Ürdün, Amine Basım ve Yayın, 2012, s.141.

¹⁹⁶ 700 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/700](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/700) (1991), Erişim tarihi: 01.06.2016

1991 yılında çıkartılan 681 no'lu kararda belirtilen petrol ve petrol ürünlerinin %30'undan fazla olmayan zararların, Irak tarafından karşılanması gereken tazminatların oranını belirlemektedir. Burada göze çarpan husus, Küba'nın 705 no'lu kararın esasını teşkil eden 692 no'lu kararın oylamasına katılmamasına rağmen bu karar -yani 705 no'lu karar- ittifakla çıkmıştır.¹⁹⁷ Irak Hükümeti ise o zaman şunu söylemiştir: “1991 yılında çıkan 687 no'lu kararda geçen 19. fıkranın işaret ettiği üç hususu hatırlatmak isteriz demişlerdir.” Bu hususlar ise şunlardır:

1. Irak halkının ihtiyaçları
2. Irak'ın dış borçları ödeme gücü,
3. Irak ekonomisinin gerekleri

Bu belirtilenler sabit ve donuk istekler değildir. Aksine zamanın ilerlemesi ile değişen isteklerdir. Bu durum bir taraftan Irak'ın petrol ürünleri ve gelirlerine konulan yasakların devam etmesi ile birlikte günden güne daha kötüleşecek ve tehlikeli hale gelecektir. Diğer taraftan da yaptırım heyetindeki bazı üye ülkelerin, Irak'ın imzaladığı gıda anlaşmalarındaki giderlerini karşılamak için Irak'ın petrol ihracının istisna tutulmasına müsaade eden 1991 tarihli 687 no'lu kararının buna ilişkin fıkralarının uygulanmamasındaki başarısı.¹⁹⁸

2.6.6. 706 No'lu Karar

Bu karar, 15 Ağustos 1991 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Bu karar, Birleşmiş Milletler gözetiminde zorunlu ihtiyaçların karşılanması için petrol ve petrol ürünlerinden sınırlı miktarda satış şartlarını belirlemiştir. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin yönetimi altında tazminat hesabının açılmasını kapsamaktadır. Bu karar, bir çekimser (Yemen) ve bir de olumsuz oy (Küba) kullananların dışında çoğunluğun 13 olumlu oyuyla alınmıştır.¹⁹⁹

¹⁹⁷ 705 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/705](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/705) (1991), Erişim tarihi: 02.06.2016

¹⁹⁸ El-Tai Faris Abdulmecid, **a.g.e.**, s.144

¹⁹⁹ 706 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/706](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/706) (1991), Erişim tarihi: 07.06.2016

2.6.7. 707 No'lu Karar

Bu karar, 15 Ağustos 1991 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından alınmıştır. Karar, Irak petrolünün ve diğer petrol ürünlerinin satış şartlarının kabulünü içermektedir.

Bu karar, Irak'ın Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının taleplerine cevap vermemesini ve 687 no'lu Güvenlik Konseyi kararını çiğnemesini eleştirmiştir.²⁰⁰

Güvenlik Konseyi, Irak'tan sahip olduğu bütün toplu imha silahlarının geliştirilmesi ile ilgili bütün programlarını tam ve eksiksiz bir şekilde ortaya koymasını istemiştir. Güvenlik Konseyi, yasak olan silahları araştırmak istedikleri herhangi bir yerde kayıtsız ve şartsız bir şekilde arama yapmak ve bu yetkiye sahip olmak üzere Uluslararası Atom Enerjisi Ajansınca oluşturulan özel heyete müsaade etmesini de istemiştir. Yine bu heyete, Irak'ın bütün bölgelerinde silah araması yapmak üzere uçakla yolculuk yapmasına izin vermesini içermektedir.

Gerçekte bu karar, Irak ile özel heyet arasında birden fazla kriz ve sorunların esasını teşkil edecektir. Çünkü bu karar, Irak siyasetine herhangi bir değer ve saygınlık vermemektedir. Bu karar özel heyete verdiği yetkiler ve istedikleri belgeye ulaşma ve istedikleri yere ulaşma yetkisi nedeni ile ülkenin bütün güvenliğini göz ardı etmektedir. Heyetin, Irak'ın elinde olan ulaşım imkânlarından yardım almadan uçakları kullanarak araştırma faaliyetinde bulunması bile tek başına, bu heyetin yapmak istediğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu da meşru güvenlik zaafı olarak kararı açıklamaya yetmektedir.²⁰¹

2.6.8. 712 No'lu Karar

Bu karar, 9 Eylül 1991 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Bu karar, sivil amaçlarda kullanılmak üzere Birleşmiş Milletler nezdinde açılmış

²⁰⁰ 707 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/707 \(1991\)](http://www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/707 (1991), Erişim tarihi: 15.06.2016), Erişim tarihi: 15.06.2016

²⁰¹ EL-ANBARİ, a.g.e., s.40

geçici hesabın bir kısmını kullanmak üzere Irak için petrol satışına izin verilen en yüksek yapının kabul edilmesi esnasında çıkartılmıştır.²⁰²

Bu karar aynı zamanda, 1991 tarihli 706 no'lu karar gereği Irak petrol ihracatının koruma altına alınması öngörür. Devletlerin 1991 tarihli 706 no'lu karar ile belirlenen amaçlar dışında satış gelirlerini başka bir amaçla kullanılmamasını güvence altına almaları gerekmektedir. Irak'ın doğal kaynaklarına hükmetmesini ve etkileşim halinde olmasını öngören anlayıştan hareketle 1991 tarihli 706 ve 712 no'lu kararların uygulanmasına ilişkin Irak ile Birleşmiş Milletler arasında herhangi bir anlaşma yapılmamıştır. Irak'ın elinde, dışarda dondurulmuş olan mallarını geri almak için hazırladığı birimlerinin yapacağı girişimlerde, özellikle satın alma noktasında geçici tedbirler bulunmaktadır. Bu tedbirler yapılan antlaşmalara dayanmaktadır.²⁰³

2.6.9. 715 No'lu Karar

Bu karar, 11 Ekim 1991 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından çıkartılmıştır. Bu kararla, Irak'tan 1991 tarihli 707 ve 687 no'lu kararların uygulanması bağlamında gelecekteki denetimleri kabul etmesi istenmiştir. Aynı zamanda üye ülkelerden Irak'taki görevinin tamamlanması için Uluslararası Atom Enerji Kurumuna yardım etmeleri istenmektedir.²⁰⁴ Bu kararla aynı zamanda Irak'ın toplu imha silahlarını üretme ve geliştirmeye tekrar dönmesine engel olmak üzere bir yol haritası üzerinde anlaşılmıştır. Bu karar, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. bölümüne uygun olarak işleyecektir.²⁰⁵

2.7. Güvenlik Konseyinin Irak'taki Rolünün Belirlenmesi

Mademki bizler Irak'ın 1990-1991 yıllarında Kuveyt'i işgaline ilişkin Irak'a özel, Güvenlik Konseyi kararlarını peşin olarak aktardık ve anlattık o halde bizim, Güvenlik Konseyinin Irak'ın işlerine müdahale etmedeki gücünü, kararları nasıl

²⁰² 712 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/712](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/712) (1991). Erişim tarihi: 19.06.2016

²⁰³ EL-TAI Faris Abdulmecid, **a.g.e.**, s.148.

²⁰⁴ 715 no'lu karar. [www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/715](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/715) (1991), Erişim tarihi: 22.06.2016

²⁰⁵ SEKUT Riter, **Irak'taki Toplu İmha Silahlarının İmhası, Arapların Geleceği, (Nezii es Lihet el Damar el Şamil fi el Irak)**. Lübnan, Arap Birliği Araştırmaları Merkezi, S.111, s. 57-58

alması ve uygulanması gerektiğini de anlatmamız gerekir. Yine konseyin uluslararası meşruiyetinin boyutu, Uluslararası Hukuk ve insani gerekleri de anlatılmalıdır. Bu kanunların Birleşmiş Milletler Sözleşmesi hükümlerine uygunluğu ve verilen yetkileri, bu yetkilerin başka bir ülke lehine diğer ülke aleyhine kullanılmaması gibi konulara da değinmek gerekir. Ayrıca Güvenlik Konseyinin rolünün değerlendirilmesinde dayanak olacak hususların farklılaştığını ve sayısal olarak fazlaştığını da belirtmemiz gerekir. Güvenlik Konseyinin rolü esas mıdır, yoksa etki eden güçlü ülkelerin rollerini mi tamamlamaktadır.²⁰⁶

Burada şunu ifade etmek istedim, Amerika Birleşik Devletleri'nin, Irak'ın Kuveyt'i işgal etme nedeni ile Irak'ın içişlerine müdahale etmek amacıyla Güvenlik Konseyi üzerinde uyguladığı baskılar genel olarak Irak'ta istikrarsızlığa neden olmuştur.

Bunlar, bizlerin Güvenlik Konseyinin uygulama ve yetkilerinden çıkartabildiğimiz sonuçlardır. Burada şu görülmektedir: Güvenlik Konseyinin savaştan önce ve sonra tamamen farklı rolü bulunmaktaydı. Şayet bizler Güvenlik Konseyinin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin tanıdığı çerçevede, her bir duruma kendi bağlamında uygun tedbirler ve icraatlar yaptığına, uluslararası barış ve güven çabalarında bulunduğu; saldırganın cezalandırılmasına, düşmanlığın yok edilmesine vb. dikkatlice bakacak olursak Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne uygun olarak meşru faaliyetler olduğunu görürdük.

Ancak tarafsız bir şekilde incelenecek olursa Irak-Kuweyt krizini çözmek üzere çıkartılan kararların farklılığını, konseyin kuruluş tarihinden beri daha önceden benzeri görülmemiş bir şekilde seri ve kesin bir şekil aldığını görürüz. Şöyle ki konseyin Birleşmiş Milletlerin haberi olmadan, onun gözetim ve denetimi olmadan, ondan uzak olarak saldırganlığı yok etmek için güç kullanmış olması, yetki ve yönetimi hukukçular tarafından büyük bir eleştiri konusu edilmiştir.²⁰⁷

²⁰⁶ ZERNUKA Salah Salim, Irak'ın Kuveyt Sınırına Yakın Yığınak Krizi, (Azmet el Huşut al Irakiye Kurb el Hudud el Kuveytiye). **Uluslararası Siyasi Dergisi**, 1995, S. 119, s.120

²⁰⁷ BAHSEB, **a.g.e.**, s.70

Örneğin; Güvenlik Konseyinin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne veya Uluslararası Hukuk hükümlerine uymasının derece ve boyutunu ele aldığımızda, Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve istikrara ilişkin kararlar aldığında bu kararların hedefleri uzmanlık alanları ile uyumlu olmalıdır. Tâ ki bu kararlar daimi surette alınabilsin. Konseyin meşruiyetine herhangi bir zarar gelmemesi için, kararı uygulamaya koyacağı sırada, bu kararlarını Birleşmiş Milletlerin gözetim ve denetimine tabi tutması gerekir.²⁰⁸

Güvenlik Konseyinin aldığı kararların uluslararası geçerliliğinin olması için de uyması gereken şartlar bulunmaktadır. Bu şartlar aşağıdaki gibidir:

1. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 42. maddesi toplu yaptırım olarak adlandırdığı sistem çerçevesinde konseye, tek başına aşağıdaki hususu yapma yetkisini vermiştir. Bu madde Güvenlik Konseyinin güç kullanma yetkisinin temel dayanağıdır. Bu, konseyin, 41. maddede belirtilen tedbirlerin uluslararası barış ve güvenliği korumada yetersiz olduğunu veya bunları önceki haline döndürmede yetersiz olduğunu kabul eder ise Birleşmiş Milletlere bağlı silahlı güç kullanabilir.
2. Birleşmiş Milletlerin Hedeflerine ve Prensiplerine Tam Olarak Bağlılık: Konseyden çıkan kararların yasal olmasının şartları Birleşmiş Milletlerin uğrunda kurulduğu hedeflere uygun olmasıyla sağlanabilir. Ancak bu kararlar bu hedeflerle çelişirse meşru kabul edilmez. Bunu Uluslararası Adalet Divanı da bu şekilde teyit etmiştir.

Birleşmiş Milletler bazı giderlere ilişkin 1962 tarihli Danışma Toplantısındaki görüşü ile ilgili mahkeme şunları söylemiştir: *Örgüt, Birleşmiş Milletlerin açıklanmış hedeflerine uygun olarak ve bunların gerçekleşmesi noktasında uygunluğu söylenebilir ise o zaman bu icraatların örgütün yetkilerini aşmadığı söylenebilir.*

Buradan hareketle Güvenlik Konseyinin istediği kararı çıkartacak kadar rahat olmadığını görmekteyiz. Konseyin yetkileri Birleşmiş Milletlerin uğrunda kurulduğu hedefler bağlamında sınırlı kalmaktadır. Bu hususu 2/24 no'lu madde açıkça şu

²⁰⁸ ZERNUKA, a.g.e., s.120-121

şekilde ifade etmektedir: “Güvenlik Konseyi görevlerini yerine getirmede Birleşmiş Milletlerin amaçlarına ve prensiplerine uygun olarak yerine getirir. Güvenlik Konseyine verilen özel yetkiler ise Konseyin 6/7 ve 18. bölümlerdeki görevlerini rahatlıkla yerine getirmesi içindir.”²⁰⁹

3. Güvenlik Konseyi Kararlarının Uygulanmasının Birleşmiş Milletler Denetim ve Gözetimine Tabi olması: Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Güvenlik Konseyinin uluslararası barış ve güvenin teminine ilişkin kararlarının uygulanması için belirli bir çerçeve çizmiştir. Bu çerçeve uygulama faaliyetinin Birleşmiş Milletler denetimine tabi olmasını kapsar. Bu yasal aygıt Güvenlik Konseyinin hedeflerinden sapmaması içindir. Sözleşmenin 43. maddesi gereği, Güvenlik Konseyinin, uluslararası barış ve istikrar faaliyetlerinde kullanmak üzere kendisine gerekli silahlı güçleri idaresi altına almak üzere ülkeler ile antlaşmalar imzalayabilir.²¹⁰ Bu bağlamda üzerinde anlaşmaya varılan işler Birleşmiş Milletler adına yapılır. Fakat Güvenlik Konseyince alınan kararlar ile askeri güç kullandığı durumlarda katılan silahlı güçler Güvenlik Konseyine değil de ait olduğu ülkelere tabiidirler.

1. bölümde değindiğimiz üzere, bu konseyin denetim ve gözetim görevinden vazgeçtiği anlamına gelir. Irak ve Kuveyt örneği Birleşmiş Milletlerin adeta bir deneme alanı idi. Burada bazı hukukçular Irak ve Kuveyt bağlamında bazı Birleşmiş Milletler kararlarının çok büyük ölçüde bizzat Birleşmiş Milletlerin kendi kararlarına aykırı olduğunu söylemekte idiler. Sonra yasal olmadan öylece kaldılar. Yukarıda bahsettiğimiz bağlamında Güvenlik Konseyinin faaliyetlerinin yasallığında birkaç sıkıntı ile karşı karşıya kalınmıştır. Bunun nedeni ise siyasi alt yapısını değiştirmesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Amerika Birleşik Devletleri Güvenlik Konseyinin en büyük karar yapıcılarını arasına girdi ki bunun için birçok kendi özel stratejileri ve maslahatlarına hizmet edecek olan amaç ve gerekçeler ileri sürdü.²¹¹

²⁰⁹ EL ANBARİ, a.g.e., s.41

²¹⁰ ZERNUKA, a.g.e., s.125

²¹¹ EL ANBARİ, a.g.e., s.42

2.8. Irak'ın 7. Bölüm İle Olan İlişkisi

Irak, 1990 yılında Kuveyt'i işgalinden beri 7. bölüm yaptırımlarına ve hükümlerine boyun eğmekte ve bu boyun eğiş halen devam etmektedir. Bu durumdan dolayı Irak'a hala bazı uluslararası uygulamalar devam etmektedir. Bu uygulamalardan biri de bölgeden yani Kuveyt tarafından Irak'a karşı bazı kışkırtıcı davranışların sergilenmesidir. Bu kışkırtmanın esası Kuveyt'in, Irak'ın 1991/687 no'lu kararda belirtilen yükümlülüklerini tamamen yerine getirmediği sürece 7. bölüm hükümleri kapsamında çıkartılmamasını istemesi ve bunu reddetmesidir. Hatta Kuveyt Irak ile olan bütün ihtilaflarında 7. bölüme işaret etmektedir. *Kuveyt şunu söylemektedir: "Irak, Güvenlik Konseyinin ilgili bütün kararlarına dönük yükümlülüklerini yerine getirdiğinde bu iş kendiliğinden çözülür".*²¹² Bu bilgiler Körfez ve Arap Yarımadası bölgesinde çıkan El-Ahdas Dergisi'nde yayımlanmıştır. 1992 Güvenlik Konseyinin 1990/660 no'lu, 1990/661 no'lu ve 1990/678 no'lu kararları üzerine, Irak'ın 28 Şubat 1991 tarihinde Kuveyt'ten çekilmesi ile birlikte Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. bölüm hükümlerinin Irak üzerinden kalkması gerekir.

Buna karşılık, 1991/687 no'lu karar ile Irak, toplu imha silahlarının tamamından arındırılırsa yedinci bölüm hükümleri ile olan bağından kurtulur. Irak ve Kuveyt'in durumu ile ilgili olarak Güvenlik Konseyi kararları gereği Irak'ın yerine getirmesi gereken hükümler de vardır. Bunlar: Kuveyt'e ödemesi gereken tazminatlar ve içerisinde devlet arşivlerinin de bulunduğu, Kuveyt'e ait malların iadesidir. Bu iki husus, hiç şüphe yok ki uluslararası barış ve güveni tehlikeye sokan hususlar değildir.²¹³

Yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde şu husus netlik kazanmıştır ki, artık Irak'ın Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. bölüm hükümlerine tâbi' olmaması gerekir. Şimdi Irak'ın Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyi nezdinde bu konuyu uluslararası topluma taşıması ve anlatması gerekir. Bunu yaparken yukarıda açıkladığımız üzere ilgili milletler topluluğu kararlarının yasal farklılıklarını dayanak

²¹²KAMİL Memduh Şevki Mustafa, **Uluslararası Toplumsal ve Bölgesel Güvenlik, (Al Amin Al Kawmi we al Amin el Cemaii al Duali)**. Arap Uyanış Yayınevi, 1999, s.479

²¹³ KAMİL, **a.g.e.**, s.450

göstermesi gerekir. Konunun uluslararası gözlem altında olması nedeni ile Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile çeliştiğinden, Birleşmiş Milletlerin genel toplantılarına konunun taşınamayacağını da göz önünde bulundurması gerekir.²¹⁴

Irak'ı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. bölüm hükümlerine bağlı olmaktan çıkarmanın tek yolu konunun uluslararası toplantılarda gösterilmesi gereken siyasi iradelere bağlıdır. Bundan kastımız ise Irak'ın bu durumda kalmasında çok büyük çıkarı bulunan Amerika Birleşik Devletleri'dir.²¹⁵

Buna ek olarak Irak'a karşı Güvenlik Konseyinin kararlarının ifade ettiği tazminatlar konusu ve bu tazminatların işleyişine ilişkin mekanizmalar ki bunlar günümüze kadar devam etmektedir. Ülkelerle, şirketlerle, kişilerle ilgili tazminatlara ilişkin komisyonlara ve heyetlere taleplerde bulunma ve bu tazminatları Irak'ın dünya ülkelerinde dondurulmuş mal varlıklarından isteme konusu bile aslında hukuki bir sorun olarak durmaktadır. Bu sorundan kurtulmak için en iyi çözüm yolu aşağıda belirtilen hususlardan geçmektedir:

- 1- Irak'ın, başka ülkelerde kendisine ait dondurulmuş malların üzerinden el çektirmesi için 7. bölüm gereği kararlar çıkartması ve Güvenlik Konseyine başvurması gerekir. Güvenlik Konseyi söz konusu mallar üzerine konulmuş yasağı kaldırmaya kadar...
- 2- Irak'ın diplomatik ve hukuki bir çaba göstererek bankalarında dondurulmuş mal varlığı bulunan ülkeler ile ikili ilişkiler kurması ve bu ülkeler ile imzaladığı anlaşmalar ve sözleşmelerin söz konusu malların mahalli yargının taleplerine bağlı olmaması gerektiğini temin etmesi gerekir. Burada hatırlamak gerekir ki Amerika Birleşik Devletleri bankalarında dondurulmuş olan Irak malları, sadece Amerika Birleşik Devletleri'nin

²¹⁴ EL ANBARİ, a.g.e., s.43

²¹⁵ EL-HAMAMİ Kazım Fincan, Kuveyt ile olan Sınırın Çizilmesi Kararı Geçersizdir, (Karar Tahtid al Hudud maa al Kuvyete). **Gelecek Dergisi**, 2011, s.41

başkanının yetkisinde korunur. (Bu nedenle başkanlar bu yetkiyi yıldan yıla uzatmaya çalışmaktadırlar.) Bu mallar Koruma Kanununa tâbi'dir.²¹⁶

²¹⁶ BAHŞEB, **a.g.e.**, s.77-78

SONUÇ

Açıkladığımız üzere Irak; halkıyla, toprağıyla, servetleri ile ve özellikle de petrolü ile zengin bir ülkedir.

Irak'ın bölgede nüfus açısından bir ağırlığı bulunmaktadır. Buna ek olarak uluslararası Arap bölgesinde önemli stratejik bir yapıya da sahiptir. Bu durum, bizleri asırlar boyunca yani Osmanlı döneminden İngiltere işgaline, Krallıktan Cumhuriyete ve Irak güçlerinin Kuveyt'i işgal etme tarihi olan 1990 tarihine kadar Irak'ın siyasi tarihini anlatmaya itmiştir.

Irak'ın kötü talihinden olacak ki bir krize girmeden diğer krizden çıkamamaktadır. Nerdeyse tarihi boyunca uzun yıllar bir musibetten kurtulurken bir diğerine girmektedir. Irak'ın kendi evlatları tarafından verilen büyük kurbanlar ve kahramanlıklar neticesinde İngiltere sömürgesinden kurtulduktan sonra Irak'ta Krallık Hükümeti oluşturuldu. Bu tarih İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Birleşmiş Milletler Örgütüne rast gelmektedir. Bu örgüt daha öncede bahsettiğimiz üzere uluslararası siyasi bir örgüt olup amacı uluslararası güvenlik ve barışı korumak ve çeşitli alanlarda uluslararası yardımlaşmayı sağlamaktır. Çünkü uluslararası hukuk, halklara karşı güç kullanımını ve düşmanlık uygulanmasını yasaklamıştır. Biz bu hususa Birleşmiş Milletler Teşkilatının hedefleri, teşkilatları ve uzmanlık alanlarını açıklarken değindik.

Güvenlik Konseyinin Irak'a dönük kararlarını ve özellikle Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinden sonra 1990-1991 yılları arasında çıkarttığı kararlarını araştırmak ve incelemek bizlere, Güvenlik Konseyi ile Irak arasındaki derin arka plan bilgisini vermektedir. Bu dönemde Güvenlik Konseyinin Irak'a ilişkin kararlarını araştırma ve inceleme sırasında, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi nezdinde birçok ihlal doğurduğu ve sorunlar yarattığı saptanmıştır. Ki bu sözleşme Güvenlik Konseyi açısından bir anayasa hükmündedir.

Güvenlik Konseyi, sözleşmenin belirlediği prensiplere uygun olarak uluslararası barış ve güvenliği korumakla görevlendirilmiştir. Konseyin belli ihtisas alanları bulunmaktadır. Burada, serbest olan ihtisas alanları ele alınmış ve konseyin

bu ihtisas alanlarını Irak'a dönük olarak 1990-1991 döneminde yerine getirme ve uygulama şekli üzerinde durulup bu uygulamalarda öngörülen ve ortaya konan kararlar ele alınmıştır. Konseyin Irak'a dönük kararları, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni, yetki ve görevleri açısından -bu yetkilerin icrası noktasında- barış ve güvenliği tesis etmenin sınırlarını aşarak açıkça ihlal etmektedir. Bu aynı zamanda uluslararası hukuk kurallarının açıkça feda edilmesi anlama gelmektedir. Bu süreçte Amerika Birleşik Devletleri Irak'ta, 2003 yılında Saddam Hüseyin düşürülünceye kadar ve sonrası dönemde kendi takip ettiği yöntem üzerinde durmaya devam etmiştir.

Bunun delili ise Irak'ın bugün içerisinde bulunduğu durumdur. Sunulan bu delil, açık ve net bir delildir. Bu durum, uluslararası hukuk prensip ve kuralların çiğnendiğinin bir göstergesidir.

Tüm bunlardan aşağıdaki sonuçlara ulaşmaktayız:

Güvenlik Konseyinin uluslararası barış ve güvenliği korumak için çıkartacağı kararların hukuki bir özellik kazanması için aşağıdaki şartları taşıması gerekir. Burada üç şarttan bahsedebiliriz: Bu şartlardan biri Güvenlik Konseyine ait özel hedeflere yani kendisine ait esas hedeflere bağlı kalınmasıdır. Aksi olursa ve konsey bu şartlardan birini çiğnerse alacağı kararlar kusurlu olur.

Güvenlik Konseyinin bağlayıcı yasal gücünü itiraf etme: Güvenlik Konseyinin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 24. maddesi gereği omuzlarına yüklenmiş olan uluslararası barış ve güvenliği koruma gibi ana hedef ve görevleri çerçevesinde takdir gücünü kullanması gerekir. Çünkü bu durumda alınan kararlar Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne ve ilgili diğer Uluslararası Hukuk prensiplerine aykırı olmuş olur.

Güvenlik Konseyi kararları sözleşmenin 25. maddesi kapsamında belirtilen yaptırım gücüne sahiptir: Bu yaptırımların, sözleşmenin birinci bölümde açıklanan Birleşmiş Milletlerin esas amaçları ve hedefleri ile örtüşmesi gerekmektedir. Bu nedenle bu yaptırımlarda Birleşmiş Milletlerin prensiplerini çiğneyecek herhangi bir durum söz konusu olmamalıdır.

Kararların sözleşmeye uygun olarak alınması gerekir: Bu şartın çerçevesi Birleşmiş Milletler prensiplerinin özüdür ve şarttan daha geniştir. Bu şundan kaynaklanmaktadır: Güvenlik Konseyinin prensiplere uygun olarak alacağı kararlar aynı zamanda içinde barındırdığı kurallara uymama neticesi oluşan sakınca nedeni ile sözleşme ile de uyumlu olmalıdır. Buraya kadar bahsettiklerimizden şunu çıkartmaktayız: Güvenlik Konseyi çıkarttığı kararlar ile uluslararası barış ve güvenlik hedefi taşımayan başka bir hedef güderse bu gücün sapması anlamına gelmektedir. Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin kendisine verdiği yetkiden saparsa da verdiği kararlar yasal olmama sakıncası ile karşılaşır. Bu, Irak'a ilişkin verdiği bazı kararlarda mevcuttur.

Bizler Irak'a karşı güç kullanımına özgü olan Güvenlik Konseyi kararlarına ve özellikle de 1990/678 no'lu karara baktığımızda şunu görmekteyiz ki alınan kararın “açık ve net” değildir. Çünkü konseyin sahip olduğu yetkileri kullanırken açık ve net olması gerekir.

Yani açık bir karar ile güç kullanımını öngörmesi ve bu kararda kullanacağı gücün sınırlarını ve boyutunu aşmaması gerekir. Konsey, istenilen hedefe ulaşmada sözleşmenin ilgili maddesiyle arasındaki uyumluluğa dikkat ederek hedefin sınırlarını, uygulama yönünden denetim mekanizmasını açık olarak belirlemelidir. Güvenlik Konseyi tüm bu son derece önemli olan araçları koalisyon devletlerine bırakmış ve kendisine sorumluluk yükleyen bu yöndeki ana görevlerinden çekilmiştir.

Burada şu da görülmektedir ki sürekli olarak kendi istek ve hedeflerine cevap verecek çözümler arayan ve yapmak istediklerine hukuki bir kılıf geçirerek uygulattığı tek ve ana araç hiç şüphesiz Güvenlik Konseyi olduğu için, konseyin Irak ile ilgili bazı kararları, Amerika Birleşik Devletleri'nin çıkarlarına hizmet etmektedir.

Burada şu ifade edilmektedir, Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'a açtığı savaş, Birleşmiş Milletlerden bağımsız olarak ve ondan uzak bir savaştır. Güvenlik Konseyi güç kullanımı ile ilgili yetkilerini sözleşmenin yedinci bölümünde olduğu üzere uluslararası ilişkilerde hatalı olarak kullanmaktadır. Yani uluslararası barış ve

güvenliğin sağlanması noktasında Birleşmiş Milletler için büyük sıkıntı ve krizlere neden olmuştur. Bu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri, uluslararası bütün kurum ve kuruluşların yerine getirmesi zorunlu olan Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin ikinci maddesinin 3. ve 4. fıkralarını çiğnemiştir.

ABD'nin, uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye sokmamak için diğer ülkelerle arasındaki anlaşmazlıkları barışçıl yöntemlerle gidermesi ve sonlandırması gerekir. Aynı zamanda diğer devletlerin topraklarının korunması için güç kullanımı ile uluslararası örgüte üye bütün ülkelere güç kullanmaması gerekir. Bu Amerika Birleşik Devletleri'nin gözetmediği ve uygulamadığı bir husustur.

Buna ek olarak Amerika Birleşik Devletleri, başka devletlerin içişlerine karışmayı ve güç kullanmayı yasaklayan Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin birinci ve ikinci maddelerini çiğnemiştir. Bu çerçevede Amerika Birleşik Devletleri bu iki maddeyi çiğneyerek bütün askeri gücü ile Irak'a müdahale etmiştir. Aynı şekilde Amerika Birleşik Devletleri Irak'a yaptığı müdahale ile insancıl hukuk kurallarını ihlal etmiştir. Şöyle ki sivil ve asker ayrımı yapmamıştır. Savaşlarda sivil ve askeri binaları birlikte yıkmaktadır. Bu ise Birleşmiş Milletlerin sözleşmesine ve genel uluslararası hukuka aykırıdır.

Birleşmiş Milletlerin, Güvenlik Konseyinin Irak'a yönelik kararlarındaki rolü esas bir rol olmayıp aksine bu kararların maksimum sınıra ulaştığı siyasi ve hukuki işlere önem ve ilgi göstermemiştir. BM, sadece insani sorumlulukları üstlenen ve ABD ile diğer büyük devletlerarasındaki görüşmelerde bir araç görevi üstlenmiştir.

Uluslararası Hukuk kuralları ve sözleşme hükümlerinin aykırılıklarının ve Irak'a yapılan düşmanca müdahalenin -hukuksuzluğun- tespit edilmesi gerekir. Bu durumda uluslararası sorumluluk ve cezanın aşağıdaki şekilde işletilmesi mümkündür:

Uluslararası Hukuk kuralları ve sözleşmenin Uluslararası Adalet Divanı hükümlerinin kararlaştırdığı hususlara aykırılığı, muhalif devletin uluslararası arenada sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu da Uluslararası Adalet Divanı ve Uluslararası Tahkim ile gerçekleşir.

Güvenlik Konseyinin çıkan kararlarına ve bu kararların ulaştığı durumlara rağmen Güvenlik Konseyinden, Irak'ın, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 7. bölümünden çıkmasını; uluslararası sözleşme ve anlaşmalar ile vesayetten uzak tek başına tam anlamıyla bağımsız bir devlet olarak uluslararası topluma geri katılmasını öngören yeni bir karar almasını öneriyoruz.

Bu ifadeden şunu anlatmaktayım: Öyle ki gerçekte konulan bu kararlar aşağıdaki nedenlere dayanmaktadır:

1- 2 Ağustos 1990 tarihinden 26 Şubat 1991 tarihine kadar devam eden ve toplamda yedi ay süren Irak'ın Kuveyt'i işgali.

2. Irak'ın komşu ülkeleri işgal ile tehdit etmesi.

3. Irak'ın toplu imha silahlarına sahip olması.

4. Irak'ın Birleşmiş Milletlerin kararlarına uymaması.

İşte bu ve sözleşmenin yedinci bölümüne göre Irak, en az iki uluslararası şartı taşımış olur. Amerika Birleşik Devletleri tarafından Irak'a müdahale sonucunda iki devlet arasındaki anlaşmazlığın son bulması. Sonuncusunun ise şimdiye kadar Irak'ın kitle imha silahı sahibi olması nedeni ile yedinci bölüm gereği uzun bir süre Irak'tan -şimdiye kadar- çıkmaması. Öyleyse bizler burada tek taraflı siyasi bir pozisyonla karşı karşıyayız. O taraf da Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi ve hukuki bir durum olmaksızın tek başına Amerika Birleşik Devletleri'dir.

Araştırmamın sonunda şöyle bir öneride bulunmak istiyorum: “Birleşmiş Milletlerin organlarından bir organ ve birim inşa edelim. Bu birim, uluslararası barış ve güvenliğe ilişkin bir karar çıkartılacağı zaman, bu kararın Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne veya bu sözleşmenin dışındaki Uluslararası Hukuk kurallarına dayanıp dayanmadığı, uygun olup olmadığını araştırсын. Bu bağlamında Güvenlik Konseyinin denetimini üstlensin.”

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

ABDULGAFFAR, Abbas Selim; Birleşmiş Milletlerin Yaptırımlarının Geleceği, (Mustakbel Al Ukubat Bilumam al Mutahide). Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 1. Baskı, 2008.

ABDULHAMİD, Muhammed Sami; Uluslararası Örgütler Kanunu, Birleşmiş Milletler, (Kanun al Munazamat al Dualiye). 1. Cilt, el-Camia Matbuat Yayınevi, İskenderun, 2003.

ABDURRAHMAN, Mustafa Said; Irak'ın Kuveyt'e Saldırısı Karşısında Güvenlik Konseyinin Kararları, (Kararat meclis al amin fi mucehat aldiwan Al Iraki). Analiz Araştırma, Kahire Arap Uyanış Yayınevi, 1992.

ABDURRAHMAN, Seyyid Mustafa; Uluslararası Örgütlenme, (El Tanzim el Duali). Kahire, Hammade Matbaası, 1993.

ABDUSSELAM, Salih; Bölgesel ve Uluslararası Örgütlerin Örfü, (el Munazamat el Dualiye we el İklimiye) el-Cemahir Basın, Yayın ve Dağıtım Yayınevi, 2. Baskı, Bingazi, 1999.

AL-BAHRNE, Hussein Mohhamed; The legal status of the arabian gulf states A stady of their treaty relation and ther international problem, Manchester Unı, Press ND 1968.

AL-ÇELEBİ, İbrahim Ahmet; Uluslararası Örgüt Usulü: Uluslararası Örgütler, (Usul al tanzim al dualiye). Beyrut, Basım ve Yayın Dağıtım Şirketi, 1985.

ALİ, İbrahim Ali; Uluslararası Sınırlara Genel Bir Bakış, (Al nazeriye Al ame Lil hudud al Dualiye). Kahire Kültürel Eserler Yayınevi, 1997.

AMİR, Salahalttin, Alkuveyt Haber Gazetesi, s.54, 18.01.1992.

AMİR, Süleyman; Eski Irak Tarihinde Kanun, (El Kanun fi Tarih el Irak el Kadim). Bağdat Milli Kütüphane, 1977.

ASLAN, Gündüz; Milletlerarası Hukuk Konu Anlatımı, Temel Bilgeler, Örnek Kararlar. (Reşat Volkan Gürel Ed.) 2015.

AZMİ, Halid; Irak stratejik ABD Yakınlaşması, (Al Takarub al Sitratici al Iraki al İrani). El Fehed, Matbaası. Beyrut; Lübnan, 1990.

BATRİK, Sil; Ortadoğu Üzerindeki Mücadele, (el siraa Ala el sulte). Birekli, Kaiforniya: Kaliforniya Üniversitesi, 1998.

BEKR, Neha Ali; Güvenlik Konseyinin İslah Çalışmaları, (Muşruat islahat meclis al amin), Doktora Tezi, Siyasi Bilimler ve Ekonomi Fakültesi, Kahire Üniversitesi, 2007.

BEKRİ, Mahmud; Amerika Birleşik Devletlerinin Körfez'de İşlediği Suç, Bütün Sırlar, (cerimet emrika fi al kalij). 5. Baskı, Sanat Eserleri Müessesesi Basım ve Yayın, Kahire, 1997.

Birleşmiş Milletlerin Esas Gerçekleri, Birleşmiş Milletler Yayın Bürosu, Newyork, Kahire Baskısı, 1978.

CAD, İmad; Siyasi Boyutlar İle İnsani Gereksinimler Arasındaki Uluslararası Müdahale, (Al Tudahul al Duali beyne İtibarat al İnsaniye). Kahire, Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2000.

CİLPRED, Jenks; a new World of law, a study of creative imagianition in international law, London, 1969.

CİNYE, Mahmut Sami; Uluslararası Genel Kanun, (Al Kanun al Duali Alam). Telif Komisyonu Matbaası, 2.Baskı, Kahire, 1938.

CLARK, William; Basic facts about united nation, second edition East coast press New York, 1992.

ÇELEBİ, İbrahim Ahmet; Birleşmiş Milletler ve Genel Bakışaçasısı, (El Nazariye el aam we el umem el muthide). Camia Yayinevi, Kahire, 1986.

DOUGLAS, Aziz; Porer inverse engagment relationslesson from U.S, Irak 1982-1990, Usarmy profissional writing collection, 2006.

EBU ALA, Ahmed Abdullah; Uluslararası Barış ve Güveni Korumada Güvenlik Konseyinin Rolünün Gelişmesi, (Tatawir Duawr meclise al amin fi Hifiz al silim). Hukuk Kitapları Yayınevi, Mısır, 2005.

EBU HEYF, Ali Sadık; Uluslararası Genel Kanun, (el kanun Alduali alam). İskenderun, 2. Baskı, 1971.

EBU'L-ANBER, Şefik Nazım; Anlaşmazlıklar ve Çözümü, (Al nızaat we haluha). Beyrut, 1993.

EBULVEFA, Ahmet; Birleşmiş Milletler ve Yetkili Uluslararası Ajanslarda İnsan Haklarını Koruyan Sistem, (Nizam himayet hukuk el insan fi munezemet el umem el Mutehide). Uluslararası Hukukun Mısır Dergisi, Kahire, s.55–143, 1999.

EBULVEFA, Ahmet; Uluslararası Örgütler Kanununda Ortayol. (al wasit fi kanun al munazamat al dualiye). Arap Uyanış Yayınevi, 1984.

EL-ABİD, Salih; Savaşçılar Döneminde Irak Tarihi, (Al Irak fi Tarih Asır Al Güzat). Hürriyet Basım Yayın Evi, Bağdat, 1983.

EL-ALAF, İbrahim Halil; Irak ve Amerika Birleşik Devletleri Eğitim, Petrol, Siyaset ve Tarih, (Al Irak we al wilayat al mutahide diraset fi al tarih). Musul Üniversitesi Bölgesel Araştırmalar Merkezi, 1.Baskı, 2006.

EL-ALEVİ, Hasan; Esvâru't-tîn fi ukdeti'l-kuveyt ve İdolojijeti'd-dam, (Eswarettin fi ukdet al kuyet we aydiyalojyet elzam). Daru'l-kunuzi'l-Edebiyye, Beyrut, 1995.

EL-ANBARİ, Abdülemir; İşgal Sonrası Irak'ın Geleceğinin Programlanması, (Nizam ukubat al umam al mutahide). Beyrut, Arap Birliği Araştırma Enstitüsü, 2005.

EL-ANİ, Abdülkerim; Irak-Kuweyt Sınırı, (Al hudud el Iragiye Al kuweytiye). el-Verrak Yayınevi, Beyrut, 2013.

EL-ANKEBİ, Nezar Casim; Güvenlik Konseyinin Yedinci Fasıldaki Cezaları İmzalama, (Sultat meclis al amin fi tawkii al cezaat). Yetkisi Hukuk Dergisi, Bağdat s.14, 1997.

EL-CEMİLİ, Abdussettar Hüseyin Selman; Güvenlik Güçleri Üzerindeki Soğuk Savaşın Son Bulması, (Tasirat in tihaa al harb al baride). Doktora Tezi, Hukuk Fakültesi, Süleymaniye Üniversitesi, 2007.

EL-CUBURİ, Ahmet Salih; Düşman Savaşı, Irak'a Açılan Savaş, (El harb el İdwaliye el harb Ala el Irak). Belge Yayınevi, Bağdat, 2013.

EL-DAKİK, Muhammed Said; Uluslararası Örgütlenme, (Altanzim al dualiy). Kahire, el-Camia basım ve Yayınevi, 1990.

EL-EMİN, Muzaffer Abdullah; Halk Cemaati, Oluşumu, İnancı ve Iraktaki Siyasi Rolü, (cemaat el ehali we dauruha). Beyrut Lübnan: Arap Basın ve Yayın Müessesesi, 2001.

EL-EŞAL, Abdullah; Uluslararası Sistemim Gölgesinde Birleşmiş Milletler ve Arap Dünyası, (al umam al mutahide we al alam al arabi). Kahire, Araştırma Merkezi, 1977.

EL-FETLAVİ, Süheyl Hüseyin; Uluslararası İslami Kanun Ansiklopedisi, (Mewsuat el Kanun el duali el islami). Hürriyet Basım ve Yayınevi, Bağdat, Hürriyet Basım ve Yayınevi, 2014.

EL-HAMAMİ, Kazım Fincan; Kuveyt ile Olan Sınırın Çizilmesi Kararı Geçersizdir, (karar tahtid al Hudud maa al Kuvyte). Gelecek Dergisi, s.41, 2011.

EL-HENDA Vİ, Hüsam; Yeni Dünya Düzeni Işığında Güvenlik Konseyi İktidarının Sınırları, (Hudud Sultat meclis al amin al dualy). Kahire Üniversitesi, 1994.

EL-HİNDİ, Hani Nesravi Abdulilah; Arap Milliyetçileri Hareketi, Belgeler Işığında Doğuşu ve Gelişimi. Arap Araştırma Merkezi, (Harekat Al kawmiyin Al arab) Birinci Kitap İkinci Bölüm. Beyrut, 2002.

EL-HUDAYR, Abdülkerim Ulvan; Uluslararası Örgütlenmeler Tarihi, (Tarih el munuzaman el dualiye we elnizam el alami el jedid). Yeni Dünya Düzeni, Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 1996.

EL-HÜSEYNİ, Abdurrezzak; Irak Bakanlıklar Tarihi, (Tarih el wizarat el Irakiye). 5. Baskı, Kitap Yayınevi Matbaası Yayınları, Bağdat, 1978.

EL-İZZİ, Halid Yahya; Antlaşmalar ve Kanunlar Gölgesinde Arap Körfezi Sorunu, (Müşkilet Şat el Arab fi zil el muaahedat we el kanun). el-Reşid Basım ve Yayınevi, Bağdat, 1980.

EL-KAHVECİ, Ali Abdulkadir; Uluslararası Ceza Kanunu, (Al kanun al dualy al cinaii). el-Halebi Hukuk Yayınları, Beyrut, 2001.

EL-KASIM, Salih Ecvad; Uluslararası Hukuk Araştırmaları, (Mabahis fi al kanun aldualy). Kültür İşleri Yayınevi, Bağdat, 1. Baskı, 1999.

EL-KATİFİ, Abdülhüseyn; Uluslararası Genel Kanunu, (Al kanun al Dualy alam). 1.Cilt, Uluslararası Genel Kanun Usulü, Bağdat, el-Ani Matbaası, 1970.

EL-MEHNA, Fahri Reşid; Uluslararası Örgütler, (Al Munazamat al Dualiye). Kahire, el-Emin Matbaası, 1993.

EL-MÜCAHİT, Tarık Abdullah İsa; Bahreyn el Vasat Gazetesi, (Sahifet alwasat albahraniye). 31 Kasım 2003.

EL-NECAH, Mustafa Abdulkadir; Tarihte Irak (Modern Irak, Mandacılık Devri), (El irak el muasir, asir el intidab). el-Hürriye Basım Yayın, Bağdat, 1983.

el-Nehar Gazetesi, Lübnan, S.13, s.7, 13 Ocak 1979.

EL-RAVİ, Cabir İbrahim; İran–Irak Sınırı Sorunları ve Silahlı Anlaşmazlık, Genel Kültür İşleri (müşkelat el hudud el İrakiye we eliraniye). Yayınevi, 1. Baskı, Bağdat, 1989.

EL-RAVİ, Cabir İbrahim; Uluslararası Sınırlar ve İran, (el hudud el dualiye we Iran we kazaya el hudud el Irakiye). Irak Sınır Sorunları Kitabı, Bağdat, 1975.

EL-SALİHİ, Atıf Ali; Uluslararası Genel Kanun Kurullarına Göre Uluslararası Müdahalenin Meşruiyeti, (Al Meşruiyet al tedekul al dualy). Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 2009.

EL-SAMİRÂİ, Dari Reşid; Uluslararası Hukuk Gölgesinde Etnik Ayrımcılık ve Bölünme, (el fasıl fi zil el kanun alduali). el-Reşid Yayınevi, Bağdat, 1983.

EL-SAMİRÂİ, Nezar Fadıl, İran-İrak Çekişmesine Bakış, (Siraa fi elnizaa el İraki el İrani). Hürriyet Yayınevi, Bağdat, 1981.

EL-SULTAN, Hamid; Barış Zamanında Uluslararası Genel Kanuna (Al kanun al dualy fi wakt al silm). Arap Uyanış yayınevi, 2. Baskı, Kahire, 1995.

EL-ŞALCI, Emin; Birleşmiş Milletler, İran-İrak Savaşı. Siyasi İlimler Dergisi, (el harb el İrakiye eliranye we el umem el mutehide). 5. baskı, Bağdat, 1990.

EL-ŞEYBÂNÎ, Yasin; Uluslararası Hukukda Saldırlara Karşı Durmak, Uluslararası İşleyiş, (muwajehet al idwan fi al kanun al duali). Doktora Tezi, Kahire Üniversitesi, 1997.

EL-TÂÎ, Faris Abdulmecid; Sefer, 7.Bölüm, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Yedinci Bölümün Uygulanmasının Hukuki İşleyişi, (Sifir al fasıl al sabii). Ürdün, Amine Basım ve Yayın, 2012.

EL-UNANI, İbrahim; Uluslararası Örgütlenme, (Al tanzm al duliye). Kahire, Arap Düşünce Yayınevi, 1975.

EL-YUNUS, Muhammed Mustafa; Uluslararası Örgütlerin Kararlarının Uygulanması, (Tenfiz kararal al munuzamat al dualiye). Kahire, Arap Uyanış Yayınevi, 1999.

FEHMÎ, Abdulkadir Muhammed, Uluslararası Mücadele ve Bölgesel Mücadelelere Etkisi, (el sira elduali we inikasatahu Ala el siraat el iklimiye). Hikmet Basım ve Yayın Kitabevi, Bağdat, 1995.

FERHAN, Abdulkerim; Devrimin Hasadı, (Hasad el Sewra). Şam, Suriye, Burak Yayınevi, 1994.

FRANCİS, Fitez Cirald; Yirminci Yüzyılda Okullardaki Tarih Kitapları, (Kutub el tarih el wedaris fi elkerm elişrin). Newyork: Finitc Books, 1980.

GALİ, Botros Butros; Ortak Sorumluluk ve Geçiş Sürecindeki Çelişkiler Arasında Birleşmiş Milletler, (Al umam al mutahide beyne al merhale al intikaleye we al mesuliye). Uluslararası Siyasi Dergisi, 30. yıl, s.92, Temmuz 1994,

GALİ, Butros; Körfez Krizi ve Uluslararası Siyasi Krizden Sonraki Sorunlar, (az met al kalij we mubade al siyse al dualiye). Uluslararası Siyasi Dergisi, Temmuz S.105, s. 8-11, 1991.

GANİM, Muhammed Hafız; Uluslararası Örgütler, (al Munazamat al dualiye). Kahire, Mısır Uyanış Matbaası, 2. Baskı, 1967.

GHALİ, Composing; empo wesing the united nation, foreing affairs, winter, 1992.

HÜSEYİN, Halil; Uluslararası Örgütlenme ve Uluslararası Örgütler, (Al tanzim al duali we Al munazamat al alamiye). 1.Cilt, Lübnan El-Menhel Yayınevi, Beyrut, 2010.

İSKENDER, Emir; Saddam Hüseyin: Savaşçı, Düşünür, İnsan, (Saddam Hussain munazil mufakir İnsan). Paris, Haşet 1980.

KAMİL, Memduh Şevki Mustafa; Uluslararası Toplumsal ve Bölgesel Güvenlik, (Al amin Al kawmi we al amin el cemaii al duali). Arap Uyanış Yayınevi, 1999.

MİREL, Marsil; Körfez Krizi ve Yeni Uluslararası Düzen, (Azmet al kalı, we al nizam al alami al cedid). (akt. Hüseyin Nafia), İbn-i Haldun Merkezi, Kahire, 1922.

MUHAMMED, Cemil Hüseyin; Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Toplumsal Güvenlik Çabalarının Gelişimi, (Tatuwer mumaresat al amin al camaii). Kahire, Uyanış Basım ve Yayın Matbaası, 1992.

NAFİA, Hasan; Körfez Krizinin Bölgesel ve Uluslararası Yansımaları, Birleşmiş Milletler ve Körfez Krizi, (Al inikusat al dualiye Li azmet al kalij). Kahire, Siyasi Araştırmalar Merkezi, 1991.

NUREDDİN, Nebil; Modern Uluslararası Toplumun Geliştirilmesinde Güvenlik Konseyi Yetkilerinin Uygunluk Derecesi, (Meda mulaemet Sultat meclis al amin). Doktora Tezi, Kahire Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, 1977.

QAİNCY, Wright; International law and united nations, London, Asia publishing house 1960.

RATİB, Ayşe; Hukuki Araştırmalar, (Al buhus al kanuniye). 1.Baskı, Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 1996.

REŞAD, Arif; Uluslararası Örgütlerden Arabuluculuk, (Al wasit fi al manazamat al dualiye). Milli kütüphane Amman, 2001.

RODERİC, Oitty; “Soviet Precption Of Irak”, (El idrak el soveti el Iraki). Middle east report march april 1988.

RUSU, Şarl; Uluslararası Genel Kanun, Arapçaya Çeviren Şükrullah Halife, (Alanun Al duali alam). (A). el-Ehliyye Basım ve Yayım Kuruluşu, Beyrut 1982.

SABARİNİ, Gazi Hüseyin; Uluslararası Genel Kanun Prensiplerinin Özeti, (Al kanun al dualy al am). Basın ve Yayın Kültür Yayınevi, Ürdün, 1.Baskı, 2007.

SEKUT, Riter; Irak'taki Toplu İmha Silahlarının İmhası, Arapların Geleceği, (Nezii eslihet el damar el şamil fi el Irak). Lübnan, Arap Birliği Araştırmaları Merkezi, 1998.

SERHAN, Abdulaziz Muhammed; Birleşmiş Milletler ve Kaderini Seçme: Yasallık ve Amerika Sömürgeciliği, (Al umamn al mutahide we ihtiyar almasir). Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 2005.

SERHAN, Abdulaziz Muhammed; Irak'ın Kuveyt'i İşgali (Kanun Araştırmaları), (Al gazu al Iraki al Kuviyeti). Kahire, Arap Uyanış Yayınevi, 1991.

ŞAHAB, Müfid; Uluslararası Örgütler, (al munazamat al dualiye). Kahire, Arap Uyanış Yayınevi, Baskı:4, 1978.

ŞAHİN, Zeki; Birleşmiş Milletler, (Al umam al mutahide). Uluslararası Matbaa, Al Kahire, 1956.

ŞEHAB, Müfid Mahmud; Örgütler, (Al munazamat). Arap Uyanış Yayınevi, Kahire, 9. Baskı, 1998.

ŞEVKET, Naci; Seksen Yılın Anıları ve Serencamı, (Siret we zikreyat semanin sene). Bağdat, Arap Uyanış Matbaası, 1990.

TEVFİK, Saad Hakkı; Uluslararası İlişkiler Prensipleri, (Mebadii alilakat alame). El-Atkli-snaatil-kitab, Irak, Bağdat, 1999.

ZEBİH, Siher; İran Devriminin Hikayesi, (Kiset el sewre eliraniye). (Abdulvahhab Alum akt.) Yüksek Kültür Konseyi, İran, tahran baki yayinevi, 2004.

ZERNUKA, Salah Salim; Irak'ın Kuveyt Sınırına Yakın Yığınak Krizi, (Azmet el huşut al Irakiye kurb el hudud el Kuveytiye). Uluslararası Siyasi Dergisi, S. 119, s.120-125, 1995,

İnternet Kaynakları

Irak Media Network 7. Bölüm ile Irak Hikayesi (Kisat al Irak maa Al fasil al sabi). <http://mgaleg.maryland.gov/webmga/frmStatutesText.aspx?article=ghg§ion=5-605&ext=html&session=2015RS&tab=subject5>, Son Erişim tarihi: 29.04.2016.

Kuveyt Parlamentosunun Irak'ın Kuveyti İşgal Nedenlerini Araştırma Komisyonu, (Licnet takassi al hakaik an gazu al kuveyt). Kuveyt. <http://arabs.travel/forum16-18.html>, Son Erişim tarihi 15.02.2016.

İngiliz Ghordian Gazetesi, Lodon, 14 Mart 1981. <https://www.theguardian.com>. Son Erişim tarihi: 12.05.2016.

.....

Güvenlik Konseyi Kararları

660 no'lu karar. [www.un.org/en/ga Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/660](http://www.un.org/en/ga/Search/View-doc.asp?Symbol=S/RES/660) (1990). Erişim tarihi: 20.02.2016.

661 no'lu karar [www.un.org/en/ga serch/view-doc.asp? symbol?=s/res/661,1990](http://www.un.org/en/ga/serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/661,1990). Erişim tarihi 25/02/2016

662 no'lu karar. www.un.org/en/ga Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/662 (1990). Erişim tarihi: 01.03.2016.

664 no'lu karar. www.un.org/en/ga earch/View-doc.asp Symbol=S/RES/664 (1990). Erişim tarihi: 02.03.2016.

665 no'lu karar. www.un.org/en/ga, Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/665 (1990). Erişim tarihi: 04.03.2016.

666 no'lu karar. www.un.org/en/ga serch/view-doc.asp? symbol?=s/res/666, 1990. Erişim tarihi: 20.03.2016.

667 no'lu karar.www.un.org/en/ga serch/view-doc.asp? symbol?=s/res/667, 1990. Erişim tarihi: 24.03.2016.

669 no'lu karar.www.un.org/en/ga serch/view-doc.asp? symbol?=s/res/669, 1990, Erişim tarihi: 01.04.2016.

670 no'lu karar.www.un.org/en/ga serch/view-doc.asp? symbol?=s/res/670, 1990. Erişim tarihi: 03.04.2016.

674 no'lu karar.www.un.org/en/ga serch/view-doc.asp?symbol?=s/res/674, 1990. Erişim tarihi 05/04/2016

677 no'lu karar. www.un.org/en/ga serch/view-doc.asp? symbol?=s/res/677 1990. Erişim tarihi: 08.04.2016.

678 no'lu karar. www.un.org/en/ga Search/View-doc.asp Symbol=S/RES/678 (1990), Erişim tarihi: 10.04.2016.

686 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/686 (1990).
Erişim tarihi: 18.04.2016.

687 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/687
(1990). Erişim tarihi: 29.04.2016.

688 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/688
(1990). Erişim tarihi: 13.05.2016.

689 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/689
(1991), Erişim tarihi: 18.05.2016.

692 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/692
(1991), Erişim tarihi: 22.05.2016.

699 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/699
(1991), Erişim tarihi: 27.05.2016.

700 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/700
(1991), Erişim tarihi: 01.06.2016.

705 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/705
(1991), Erişim tarihi: 02.06.2016.

706 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/706
(1991), Erişim tarihi: 07.06.2016.

707 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/707
(1991), Erişim tarihi: 15.06.2016.

712 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/712
(1991). Erişim tarihi: 19.06.2016.

715 no'lu karar. www.un.org/en/gaSearch/View-doc.asp?Symbol=S/RES/715
(1991), Erişim tarihi: 22.06.2016.

.....

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyisim, İsim : ABDULAZEİZ Saddam Dahham Abdulazeiz

Uyruğu : T.C.99448464086

Doğum Tarihi ve Yeri : 30,03,1977 KERKÜK

Medeni Hali : Evli

Telefon Numarası : 0536 060 65 36

E-posta : saddamalbeyati@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Kerkük Üniversitesi	2006
Lise	Musalla Lisesi	1995-1996

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Yer	Pozisyon
2006	Adalet Bakanlığı	Avukat (müşavir kanunu)
2016 - halen	Adalet Bakanlığı	Avukat (müşavir kanunu)

YABANCI DİL

İngilizce

Türkçe

Arapça

HOBİLER

Kitap okumak, futbol.